

Taimekaitseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Taimekaitseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) väljatöötamine on tingitud vajadusest lahendada taimekaitseaduse (edaspidi *TaimKS*) rakendamisel tekkinud kitsaskohad.

Esmalt laiendatakse järelevalvetasu kohaldamisala ja ühtlustatakse tasu arvutamise põhimõtteid teiste toiduohutuse valdkonna alla kuuluvate valdkondadega. TaimKS-is vaid taimetervise valdkonda hõlmava järelevalvetasu regulatsiooniga liidetakse ka taimekaitse valdkond. Ühtlasi asendatakse ekspordi fütosanitaarsertifikaatide väljastamiseks tehtavate ametliku kontrolli toimingute eest ning puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete täitmise ametliku kontrolli eest võetav riigilõiv järelevalvetasuga. Järelevalvetasuga seotud muudatuste eesmärgiks on muuta ametliku kontrolli kulud ettevõtjate jaoks selgemaks, rahastusmehhanism paindlikumaks ning siduda teenuste kulud tegelike kuludega.

Samuti muudetakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmiseks esitatud taotluse läbivaatamise eest võetava tasu arvutamise aluseid ja maksmise korda. Edaspidi võetakse tasu arvutamisel aluseks toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluste menetlemisega seotud Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) personali- ja majandamiskulud tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul. Seni ühe summana tasutav taotluse läbivaatamise tasu jagatakse taotluse läbivaatamise menetluse etappe arvestades kolmeks: taotluse nõuetekohasuse kontrollimise tasu, erialase hindamise tasu ja Euroopa Toiduohutusameti nõudmisel tehtav täiendava erialase hindamise tasu. Selline lahendus võimaldab menetluskulude paindlikumat tasumist ning vältida pikka ajavahet menetluse alguse ja tasu maksmise vahel.

Eelnõuga muudetakse ka taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluse läbivaatamise riigilõivu tasumise korda ning kehtestatakse taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu, mille arvestamisel kohaldatakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise arvestamise kohta sätestatud nõudeid. Ühtlasi ajakohastatakse taimekaitsevahendite turule laskmisega seotud riigilõivusid, mis praegu ei kata enam PTA taotluste menetlemiseks vajalike tööde kulusid ega taga Euroopa Liidu õiguses seatud tähtaegadest kinnipidamist, võttes arvesse nii lõivude kehtestamise ajast muutunud otseseid kui kaudseid kulusid. Lisaks on riigilõivude kaasjastamine ja taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu kehtestamine oluline, et jõuda sarnasemale tasemele Põhjamaade ja teiste Balti riikidega, kellega kuulutakse ühisesse taimekaitsevahendite lubade menetlemise tsooni (põhjatsoon).

TaimKS-i täiendatakse kohustusega teavitada taime, taimse saaduse ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel selle piiripunkti saabumisest. Ühtlasi nähakse ette vastutus teavitamiskohustuse rikkumise eest. Ohtliku taimekahjustaja levik võib kaasa tuua majandusliku kahju nii ettevõtjale kui ka riigile ning ohtliku taimekahjustajaga saastunud ja

saastumiskahtlased taimed, taimsed saadused ja muud objektid võivad sattuda taimsete saaduste tootmisesse või loodusesse. Seetõttu on ettevõtja teavitus oluline, et taimetervise kontrolli oleks võimalik teha taime, taimse saaduse ja muu objekti piiripunkti saabumisel.

Muudatused tehakse ka taimekaitsekoolituse regulatsioonis ning koolitusel osalemine muudetakse isikule paindlikumaks. Edaspidi on taimekaitsetunnistuse saamise peamiseks eelduseks mitte ainult taimekaitsekoolituse läbimine, vaid asjakohaste teadmiste olemasolu, mida kinnitab taimekaitsekoolituse eksami edukas sooritamine. Seoses sellega täpsustatakse, millised õigused annab isikule professionaalse kasutaja taimekaitsetunnistus, turustaja taimekaitsetunnistus ja nõustaja taimekaitsetunnistus. Muudatuse eesmärgiks on ühtlustada taimekaitsetunnistuste kasutamise praktikat.

Taimekaitseseadust täiendatakse taimekaitsevahendi täiendava kasutusviisiga ehk võimalusega kasutada taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt. Nimetatud võimaluse kasutamise eelduseks on asjakohased kasutustingimused taimekaitsevahendi loal ning kasutajal professionaalse kasutaja taimekaitsetunnistuse olemasolu. Taimekaitsevahendit lennukilt ja helikopterilt kasutada on endiselt keelatud, kuid kontrollitud juhul, see tähendab taimekaitsevahendi loas ja käesolevas seaduses määratud asjakohaste kasutustingimuste täitmise korral võib taimekaitsevahendit pritsida taimekaitseseadmega varustatud mehitamata õhusõidukilt (droon). Taimekaitsevahendi õhust pritsimise kohta kehtestatakse teavitamiskohustus.

Tulenevalt 1. jaanuaril 2026. aastal jõustuvast komisjoni rakendusmäärusest, mis sätestab professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite andmete sisu ja vormingu, muudetakse taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamise nõudeid. Edaspidi peab professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestust üksnes elektroonilisel kujul masinloetavas formaadis. Võrreldes kehtiva TaimKS sättega ei muutu rakendusmääruse jõustumisega isikute koosseis, kes peavad andmeid pidama.

Ajakohastatakse taimekaitseseadme mõistet, et võtta arvesse vahepeal toimunud tehnilist arengut, ning muudetakse taimekaitseseadme tõhusaks toimimiseks vajalike seadmeosade loetelu. Muudatusega jäetakse loetelust välja sellised osad, nagu manomeeter, mida tänapäevastes taimekaitseseadmetes pigem ei kasutata ning esmatähtsateks osadeks loetakse paak, pump ja pihusti, mis on universaalsed kõikide taimekaitseseadmete puhul (sealhulgas õhusõiduk ja puhtimisseade). Lisaks leevendatakse taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija iga-aastast koolitusnõuet. Edaspidi peab taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühel korral taimekaitseseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses nagu infopäev, konverents või täienduskoolitus.

Lisaks eelnevale kehtestatakse riikliku järelevalve erimeetmena kontrollteingu regulatsioon. PTA-le antakse õigus teha kontrolltehing, kui TaimKS-is või Euroopa Liidu õigusaktis taimepassi ja selle väljastamise, sealhulgas kaitstava piirkonna kohta sätestatud nõuete, taimekaitsevahendi loa olemasolu ning taimekaitsevahendi turulelaskmise ja turustamise kohta kehtestatud nõuete täitmise üle ei ole muul viisil võimalik järelevalvet teostada või see on oluliselt raskendatud ning kontrolltehing on vajalik olulise ohu ennetamiseks või korrarikkumise väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või kõrvaldamiseks.

Lisaks sisaldab eelnõu mõningaid tehnilisi korrastavaid muudatusi.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (edaspidi *ReM*) taimetervise osakonna taimetervise valdkonnajuht Marge Nõmmik (625 6530, marge.nommik@agri.ee) ja taimekaitse valdkonnajuht Relika Raja (625 6286, relika.raja@agri.ee), ning sama osakonna peaspetsialistid Veiko Kastanje (625 6275, veiko.kastanje@agri.ee) ja Julia Viguro (5684 8668, julia.viguro@agri.ee). Eelnõule tegi juriidilise ekspertiisi ja seletuskirja kvaliteeti kontrollis ReM-i õigusosakonna nõunik Katrin Pööra (625 6147, katrin.poorra@agri.ee), keeleliselt toimetas eelnõu ja seletuskirja sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (5698 3427, leeni.kohal@agri.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate eelnõudega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õiguse rakendamisega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

Eelnõuga kavandatakse taimekaitseseaduse (RT I, 27.09.2023, 12) ja riigilõivuseaduse (RT I, 31.12.2024, 19) muutmine.

Seaduse eelnõu rakendamine toetab „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030” alaeesmärgi „Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond” saavutamist. Eelnõuga kavandatavatest muudatustest mõjutatud sihtrühmadeks on nii taimetervise kui ka taimekaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad, PTA, Maaelu Teadmiskeskus (edaspidi *METK*) ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*).

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärk on lahendada TaimKS-i rakendamisel tekkinud kitsaskohad. Selleks ajakohastatakse ja tehakse muudatused nii taimetervise kui ka taimekaitse valdkonna regulatsioonides. Alljärgnevalt on eelnõu sisu selgitatud eelnõuga kavandatavate olulisemate muudatuste kaupa.

Eelnõu ettevalmistamisele eelnes TaimKS-i ja riigilõivuseaduse (edaspidi *RLS*) muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse¹ (edaspidi *TaimKS-i VTK*) koostamine. Seoseid TaimKS-i VTK-ga on vaadeldud iga muudatuse juures eraldi.

2.1 Järelevalvetasu arvestamise põhimõtete muutmine ja selle kohaldamisala laiendamine

PTA moodustamisest alates 1. jaanuarist 2021 on peetud oluliseks ühtlustada ka asutuse tehtavad toimingud. Riigilõivudelt järelevalvetasudele üleminek on teistes PTA vastutusvaldkondades juba toimunud. Näiteks 2020. aasta 1. jaanuaril jõustunud söödaseaduse muudatuste² kohaselt on söödajärelevalve tasu kehtestamisega tagatud järelevalve põhimõtete ühtsem rakendamine kõikidele sööda käitlejatele. Sellega vähenes nii andmeid töödeldud PTA järelevalveametnike töökoormus kui ka sööda käitlejate halduskoormus. Sarnaseid järelevalvetoimingute rahastamise põhimõtteid on toidu- ja veterinaarvaldkonnas järgitud juba varem. Järelevalvetasudele üleminek aitab vähendada PTA sõltumist riigieelarvest ja luua

¹ Eelnõude Infosüsteemi toimik nr 23-0256. <https://eelvoud.valitsus.ee/main#Q1Ho0f0N>

² Eelnõude Infosüsteemi toimik nr 19-0611. <https://eelvoud.valitsus.ee/main#hZM8181B>

paindlikuma rahastussüsteemi. Lisaks muutub järelevalvetasu arvestus ettevõtja jaoks arusaadavamaks ja selgemaks, kuna tegemist on tunnitaspõhise järelevalvetasuga. Järelevalvetasu erinevus riigilõivust seisneb selles, et tasu laekub Rahandusministeeriumi riigikassa kontsernikonto koosseisus olevale PTA arvelduskontole.

Nii riigilõiv kui ka järelevalvetasu on Eesti Vabariigi põhiseaduse § 113 selgituste³ kohaselt käsitatavad avalik-õiguslike maksetena, mis tähendab, et need kehtestab vaid seadusandja, kes kehtestab seaduses ka tasu elemendid. Tasu kehtestamisel tuleb arvestada nii isikute võrdse kohtlemise kui ka proportsionaalsuse põhimõtetega. Mõlemad tasud on seotud ettevõtlusega ja riivavad põhiseaduse §-s 31 sätestatud ettevõtlusvabadust. Ettevõtlusvabadust riivab iga abinõu, mis takistab, kahjustab või kõrvaldab mõne ettevõtlusega seotud tegevuse.⁴

Proportsionaalsuse põhimõte tuleneb põhiseaduse §-st 11, mille kohaselt peavad õiguste ja vabaduste piirangud olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625⁵ (edaspidi *ametliku kontrolli määrus*) artikli 78 kohaselt peavad liikmesriigid tagama piisavate rahaliste vahendite olemasolu, et tagada pädevatele asutustele ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute jaoks vajalikud töötajad ja muud vahendid. Sealjuures peab liikmesriik ametliku kontrolli määruse kohaselt koguma lõivu ja tasu, kui tegu on järelevalvetoiminguga, mis on seotud impordi kontrolliga, ning järelevalvetoiminguga, mida esialgu ei olnud kavas teha, kuid mis on vajalik ettevõtja toime pandud rikkumise ulatuse ja mõju hindamiseks või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. Samuti võib liikmesriik koguda lõivu ja tasu ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingu kulude katmiseks. Selleks koguvad pädevad asutused sama määruse artikli 79 kohaselt lõive ja tasusid, millest katta oma kulusid seoses ametliku kontrolliga. Sama määruse preambuli punktis 65 on sätestatud: „selleks et vähendada ametliku kontrolli süsteemi sõltuvust avaliku sektori rahalistest vahenditest, peaksid pädevad asutused koguma lõive ja tasusid, et katta kulud, mida nad kannavad seoses ametliku kontrolli tegemisega teatavate ettevõtjate ja tegevuste suhtes, mille puhul on liidu toidutarneahela õigusaktidega ette nähtud registreerimine või heakskiitmine kooskõlas toidu- ja söödaühigieeni käsitlevate või taimetervist käsitlevate liidu normidega. Ettevõtjatelt tuleks lõive ja tasusid koguda ka selleks, et katta ametliku sertifikaadi või kinnituse väljaandmiseks tehtava ametliku kontrolli kulud ja pädevate asutuste poolt piiripunktis tehtava ametliku kontrolli kulud.“ Seega on järelevalve tasustamine oluline Euroopa Liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks.

Ühtlasi võib järeldada, et järelevalvetasu regulatsioon on sobiv abinõu, et saavutada TaimKS-i eesmärki tagada taimetervise kõrgetasemeline kaitse ning taimekaitsevahendite ohutus inimese ja looma tervisele ning keskkonnale. TaimKS-is kehtestatud nõuete täitmise üle teostab riiklikku järelevalvet PTA selleks otstarbeks ettenähtud rahaliste vahenditega. Tegemist on olukorraga, kus sellist abinõu on vajalikuks peetud Euroopa Liidu tasemel, mistõttu riigisiselt ei ole enam vaja ega saagi hinnata sellise abinõu põhimõttelist vajalikkust. Seega võib järeldada, et meede on vajalik, et tagada PTA rahaliste vahendite olemasolu ametliku kontrolli

³ L. Lehis. Põhiseaduse § 113 kommentaarid, p 13, 14. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. Justiitsministeerium: 2020. [PSkomm2020.pdf](#)

⁴ O. Kask, mag. iur. S. A Ehrlich, LLM A. Henberg, Põhiseaduse § 31 kommentaarid, p 11, 23

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) [2017/625](#), mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ

määruses kehtestatud nõuetele vastavuse kontrolli korraldamiseks ja tegemiseks ning seeläbi ka inimese ja looma tervise ning keskkonna ohutuse kõrgetasemeline kaitse.

Olulise muudatusena võetakse järelevalvetasu arvestamiseks kasutusele **tunnitasu määr**, mida käsitleti TaimKS-i VTK-s ühe võimaliku regulatiivse lahendusena. Valdkondadeülese ühtlustamise, kulupõhisuse ning selguse tagamiseks on parim lahendus tasude arvutamisel minna üle tunnitasu määrale.

TaimKS-i § 44¹ lõike 1 kohaselt võetakse taimetervise järelevalve tasu ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõikes 1 ja lõike 2 punktis c nimetatud juhtudel teatamis- või loakohustusega ettevõtja tegevuse ja taime, taimse saaduse või muu objekti nõuetekohasuse hindamisega seotud ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemise eest. See hõlmab TaimKS-i §-s 31 nimetatud isikuid.

Eelnõuga kavandatakse laiendada järelevalvetasu regulatsiooni kohalduvusala ning edaspidi kohaldatakse järelevalvetasu ka järgmistel juhtudel:

- 1) ekspordi fütosanitaarsertifikaadi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse fütosanitaarsertifikaadi (edaspidi koos *ekspordi fütosanitaarsertifikaat*) väljastamine,
- 2) puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle ametliku kontrolli tegemine ja
- 3) taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamisega seotud ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemine.

Ekspordi fütosanitaarsertifikaadi väljastamisega seotud toimingute tegemisega seotud dokumentide nõuetekohasuse kontrolli eest ning vajaduse korral kaubasaadetise kohapealse kontrolli eest tasutav riigilõiv asendatakse järelevalvetasuga.

PTA andmetel väljastab amet sarnaselt ekspordi fütosanitaarsertifikaadiga aasta jooksul kokku umbes 8000 loomade, toidu, sööda, loomsete kõrvalsaaduste ja paljundusmaterjali väljaveo sertifikaati ning lemmikloomadega reisimiseks ette nähtud sertifikaati. Iga sertifikaadi menetlemise eest võetakse järelevalvetasu tunnipõhiselt olenevalt PTA poolt iga sertifikaadi menetlemiseks kuluvale ajale. Tasu arvutatakse kogu kulunud aja eest tunnipõhiselt, mis on proportsionaalne, kuna vastab asutuses toimingute tegemisele kulunud tegelikule ajale, mille eest määratud tunnitasu vastab tegelikule ressursikulule. Järelevalvetasu otsus vormistatakse ettevõtjale kord kuus kõikide tema suhtes tehtud toimingute eest kokku. See on ettevõtjale mugav ning ka asutusele praktiline ja hästitoimiv lahendus. Selleks on 2021. aasta alguses kasutusele võetud järelevalve infosüsteem (JVIS) PTA poolt kogutavate järelevalvetasude haldamiseks, sealhulgas on rakenduses liides nõuete ja laekumiste andmete vahetamiseks riigi raamatupidamissüsteemiga SAP.

Ekspordi fütosanitaarsertifikaat on taime, taimse saaduse või muu objekti taimetervisenõuetele vastavust tõendav dokument, mille PTA väljastab taime, taimse saaduse või muu objekti Eestist liiduvälisesse riiki toimetamise korral. Eksporditav taim, taimne saadus või muu objekt peab vastama sihtriigi poolt kehtestatud taimetervisenõuetele. Selleks kontrollitakse kaubasaadetist (järelevalvetoiming) suuremates partiides, millele võidakse taotleda eraldi mitu sertifikaati. Kehtivad riigilõivud on arvutatud tulenevalt eksporditava kauba tüübist ja kogusest, olenemata sellest, kas kaubasaadetisele tehakse kohapealset kontrolli või mitte. Seega ei kata riigilõiv toimingute tegemisega kaasnevat tegelikku kulu. Ühtlasi on tulenevalt kauba tüübist kohapealsed kontrollid ja nendega kaasnev kulu väga erinevad. Näiteks teravilja ekspordi korral võivad kogused olla väga suured, mis tähendab ettevõtjale suurt riigilõivu ka juhul, kui kohapealne kontroll on kogu partiile tegelikult juba tehtud.

2020. aastal kehtestatud riigilõivusüsteem ei ole ettevõtja jaoks eriti paindlik ega kata toimingute tegemise kulusid. Samuti on PTA-l tulnud kohustuste täitmiseks tehtavate kulude katmiseks kasutada teiste teenuste pakkumisest tekkinud sisemisi ressursse. Varem on asutusesiseselt olnud võimalik katta kulusid teiste teenuste arvelt, näiteks piiril tehtavatest taimetervisekontrolli tegemise arvelt (n-ö kulusid ületavate eelarvevahendite arvelt). Nüüdseks aga on taimetervise kontrolli alla kuuluvate kaupade impordimahud olulisel määral vähenenud ja selle teenuse arvelt enam ülejäävat ressursi ei teki.

Ekspordi fütosanitaarsertifikaatide väljastamise eest tasutavalt riigilõivult järelevalvetasule üleminek aitab kaasa sellele, et ka ettevõtjale oleks tasu arvestamine arusaadavam. Samuti ühtlustub muudatuse tulemusena PTA poolt tehtavate sarnaste toimingute tasustamise viis, kuna edaspidi võetakse ekspordi fütosanitaarsertifikaatide väljastamise eest järelevalvetasu samamoodi nagu loomade, toidu, sööda, loomsete kõrvalsaaduste ja paljundusmaterjali väljaveosertifikaatide ja lemmikloomadega reisimiseks ette nähtud sertifikaatide eest.

Eelnõuga asendatakse ka **puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamise** nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest tasutav riigilõiv järelevalvetasuga.

Nimetatud muudatust TaimKS-i VTK-s ei analüüsitud, üksnes nenditi võimalust asendada riigilõiv järelevalvetasuga, kuna tegemist on samuti järelevalvetoiminguga. Eelnõu ettevalmistamise käigus leiti, et on põhjendatud ka puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle järelevalve teostamisega kaasnevate kulude hüvitamine ning järelevalvetasu rakendamine, et saavutada järelevalvetoimingute rahastamise ühetaolisem regulatsioon.

Taimekaitse valdkonnas tehtava järelevalve eest ei ole Eestis seni tasu võetud ning järelevalvet teostab PTA oma eelarvest. Seetõttu kavandatakse eelnõuga rakendada ka taimekaitse valdkonnas, see on taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise puhul järelevalvetasu ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punkti c kohaselt sellise ametliku kontrolli eest, mida esialgu ei olnud kavas teha ja mis on vajalik ametliku kontrolli käigus avastatud asjaomase ettevõtja sooritatud rikkumise tõttu ning mida tehakse selleks, et hinnata rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. 2024. aastal tegi PTA 62 taimekaitsevahendite turustamise osas toime pandud rikkumiste järelkontrolli ja 9 taimekaitsevahendite kasutamisel sooritatud rikkumiste järelkontrolli.

Järelevalvetasu kohaldamisala laiendamise vajadust ja selle põhjuseid on lähemalt käsitletud seletuskirja punktis 2.1. Lõivu ja järelevalvetasu kogumine järelevalvetoimingu eest on antud juhul sätestatud ametliku kontrolli määrusega.

Järelevalvetasud on kehtestatud juba nii söödajärelevalves, toidujärelevalves kui veterinaarjärelevalves ja käesoleva eelnõuga kehtestatakse ka taimetervise valdkonnas. Seega on otstarbekas järelevalve teostamisega kaasnevate kulude hüvitamine ning järelevalvetasu rakendamine ka taimekaitse valdkonnas, et saavutada järelevalvetoimingute rahastamise ühetaolisem regulatsioon ning tagada PTA rahaliste vahendite olemasolu ametliku kontrolli tagamiseks.

Kuna tegemist on järelkontrolliga, on selle tegemise vajadust ja seega ka järelevalvetasu maksmist võimalik rikkumise tegemata jätmisega ennetada. Seega puudutab järelevalvetasude kehtestamine taimekaitse valdkonnas vaid väheseid ettevõtjaid ning on heidutava iseloomuga.

2.2 Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmiseks esitatud taotluse läbivaatamise eest võetava tasu arvutamise aluste ja maksmise korra muutmine

Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise ning heakskiidu kehtivuse pikendamise taotluse menetlemise eest tasub taotleja TaimKS-i kohaselt pärast menetluse lõppemist korraga kõigi menetlusetappide eest. Nimetatud taotluse menetlus on pikk protsess, mis võib kesta kuni 72 kuud, mistõttu tasu menetluse eest tasutakse PTA-le alles 3–6 aastat hiljem, mil inflatsioon on selle väärtust oluliselt kahandanud. Selline tasustamissüsteem ei võimalda operatiivselt reageerida muutustele tööde mahus ja rahastamises. Seega muudetakse eelnõuga toimeaine heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu struktuuri ning tasu arvestusest eraldatakse täiendava erialase hindamise tasu koos teiste Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 12 nimetatud tegevuste eest makstava tasuga.

Erialase hindamise tasu makstakse taimekaitsevahendi või toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti identseuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise eest.

Lisaks erialase tasu eristamisele täpsustatakse taotluse menetlemise tasu puhul, et kui sama heakskiitmise taotluse lahendamiseks on vaja teha Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009⁶ artiklis 12 nimetatud tegevusi, maksab taotleja ka nende tegevuste eest. Nimetatud tegevuste hulka kuulub ka täiendav erialane hindamine, mille refrentliikmesriik (Eesti) viib läbi taotleja poolt Euroopa Toiduohutusameti nõudel taotleja poolt esitatud täiendava teabe hindamise.

TaimKS-i kohaselt makstakse heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu tunnitasu, mille määra arvutamise aluseks võetakse PTA taimekaitse valdkonnaga seotud personali- ja majandamiskulud eelmisel kalendriaastal. Eelnõu kohaselt võetakse vastava tasu määra arvutamise aluseks PTA taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega seotud personali- ja majandamiskulud. Tasu määr kehtestatakse igal aastal valdkonna eest vastutava ministri määрусega.

TaimKS-i VTK-s heakskiitmise taotluse tasu ja selle maksmise korra võimalikke muudatusi ei vaadeldud. Eelnõus on PTA poolt VTK kohta esitatud tagasiside analüüsi tulemusel muudetud toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse tasu arvestamise viisi ning tasu maksmise korda, et tagada tasu parem kulupõhine arvestus ning kõigi osapoolte jaoks paindlikum ja tegelikke kulusid arvestav maksmise kord.

Muudatuse põhiseaduslikkust ei ole eraldi vaadeldud, kuna muudatusega kaasnevate kulude jaotamine ei muuda heakskiidu taotluse menetlust ega tõsta sellest tulenevat menetlusega kaasnevaid kulusid. Muudatus on ka isikule positiivse mõjuga, kuna võimaldab isikul taotluse menetlemise kulusid kanda osade kaupa ning muudab seega isiku kulude üle arvestuse pidamise mugavamaks. Ühtlasi tuleneb menetluskulude hüvitamise õigus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklist 74, mille kohaselt võivad liikmesriigid tehtava tööga kaasnevate kulude katmiseks kohaldada tasusid ja lõive, tagades, et need kehtestatakse läbipaistval viisil ning vastavad asjaomase töö tegelikele kogukuludele, välja arvatud juhul, kui madalamad tasud ja lõivud on avalikkuse huvides. Tasud või lõivud võivad sisaldada fikseeritud tasude skaalat, mis põhineb lõikes 1 osutatud töö keskmisel maksumusel.

2.3 Taimekaitsevahendi loa taotluste riigilõivude ajakohastamine ning taimekaitsevahendi erialase hindamise eest tasude kehtestamine

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [1107/2009](#) taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta

Riigilõivud taimekaitsevahendite turulelaskmise eest kehtestati 2011. aastal. Pärast riigilõivude korrigeerimist eurole ülemineku tõttu on taimekaitsevahendite turulelaskmisega seotud riigilõivud püsinud muutumatutena. Riigilõivude arvutuste aluseks võetud taotlust läbivaatava ametniku keskmine tunnitasu ning PTA majandamiskulud on praeguseks oluliselt tõusnud, mistõttu kehtivad riigilõivud ei kata enam taimekaitsevahendite turulelaskmise loa menetlemisega seotud kulusid. Kui 2013. aastal oli määrusega kehtestatud kulupõhine PTA tunnitasu määr 11,23 eurot/tunnis, siis 2025. aastal on see juba 78,49 eurot/tunnis. Samuti ei ole kasutatav riigilõivusüsteem piisavalt paindlik, et võimaldada PTA kulude õigeaegset hüvitamist. 2024. aasta jooksul on PTA-s toimunud mitu personali koosseisu muudatust, värvatakse uusi töötajaid, samuti on töötajate koolitamine olnud ajamahukas ja toonud kaasa lisakulusid. Selle põhjuseks on rangemaks muutunud nõuetest tingitud töö mahu kasv ning vajadus pidada kinni Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1107/2009 kehtestatud tähtaegadest.

Sama määruse artikli 74 kohaselt võivad EL liikmesriigid määruse alusel tehtava tööga kaasnevate kulude katmiseks kohaldada tasusid ja lõive, tagades, et need kehtestatakse läbipaistval viisil ning vastavad asjaomase töö tegelikele kogukuludele, välja arvatud juhul, kui madalamad tasud ja lõivud on avalikkuse huvides. Kuna riigilõivud ei kata enam taimekaitsevahendi loa menetlemisega kaasnevaid kulusid ega taga määrukses seatud tähtaegadest kinnipidamist, on vajalik ajakohastada taimekaitsevahendite turulelaskmisega seotud riigilõivusid, võttes arvesse lõivude kehtestamise ajast muutunud otseseid ja kaudseid kulusid. Riigilõiv peab olema kulupõhine ning selle suurus peab vastama lõivustatud toimingute tegemise kulule.

Lisaks menetluskulude katmisele on lõivude kaasajastamine ning nende täiendamine tasudega oluline, et jõuda sarnasemale tasemele Põhjamaade ja teiste Balti riikidega, kellega kuulutakse ühisesse taimekaitsevahendite lubade menetlemise tsooni (põhjatsoon). Põhjatsoonis on taimekaitsevahendite hindamiseks kehtestatud selline tööjaotus, kus üks tsooni kuuluv liikmesriik hindab taotlust ka teisi liikmesriike silmas pidades. Iga taimekaitsevahendi loa valdaja teeb ise ettepaneku selle kohta, milline liikmesriik peaks taotlust hindama. Eestis, Lätis, Leedus, Rootsis ja Soomes kehtivad taimekaitsevahendi taotluse tasud ja lõivud on toodud tabelis 1. Teistest põhjatsooni riikidest oluliselt madalamate tasude tõttu osutub sageli eelkõige just geneerilisi taimekaitsetooteid turustavate väikeste ettevõtjate, kellel PTA hinnangul tihtipeale puudub kvaliteetne andmestik, valikuks Eesti. Selliste taotlejate taimekaitsevahendi toimiku hindamine on ajamahukas ning sageli prognoositust pikaajalisem, sest tarvis on küsida taotlejalt lisaandmeid. Lisaks on PTA taimekaitsevahendite hindamisega tegelev meeskond oluliselt väiksem kui teistes liikmesriikides. Ressursinappuse tõttu ei ole PTA võimeline hindama Eestile esitatud taotluseid määrukses (EÜ) nr 1107/2009 sätestatud tähtaegade jooksul, mistõttu kulub Eestis taimekaitsevahendite hindamisele ettenähtust rohkem aega. PTA hinnangul menetleb Eesti rohkem taotlusi, kui tooteid tegelikkuses Eesti turule jõuab, kasutades seega Eestit odavate geneeriliste toodete registreerimiseks eesmärgiga edaspidi lihtsustada nende registreerimist teistes liikmesriikides. Seega on lõivude ja tasude kehtestamisel vaja arvestada ka menetlusökonoomikat – lõiv/tasu peab olema piisavalt mõjus selleks, et vältida mittesihipäraste taotluste esitamist.

Eespool nimetatud põhjustel on tekkinud olukord, kus taotluste menetlemise kestus ületab märkimisväärselt selleks ette nähtud tähtaegasid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklite 33–39 kohaselt on taotlust läbi vaataval liikmesriigil turulelaskmise loa taotluse menetlemiseks ette nähtud 12–18 kuud, tegelikult kulub selleks liikmesriikidel aga keskmiselt 20 kuud ning maksimaalselt kuni 60 kuud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina taotlust läbi vaataval riigil on taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse menetlemiseks ette nähtud 120

päeva, tegelikult kulub selleks liikmesriikidel aga keskmiselt 10–12 kuud, maksimaalselt kuni 50 kuud. Eestis on taotluste menetlemise tähtaegadest kinnipidamise osas olukord keskmisest enam komplitseeritud. PTA-l on 2025. a. alguse seisuga menetlemisel 174 taimekaitsevahendi taotlust, millest vanimad esitati 2017. aastal.

Eesti taimekaitsevahendite turg on väga väike, mistõttu võib taimekaitsevahendite turule laskmise pikk menetlusaeg tekitada Eestis ka oluliste taimekaitsevahendite puuduse.

Tabel 1. Taimekaitsevahendi turule laskmise tasude (sh lõivude) võrdlus Eestis, Lätis, Leedus, Rootsis ja Soomes 2023. Allikas: PTA

Riik	Lubade vastastikune tunnustamine (eurot)	Kloon-Toode (eurot)	TKV turulelaskmine (riik on taimekaitsevahendi taotlust läbi vaatav liikmesriik) (eurot)	TKV turulelaskmine (taotlust menetletakse tsooni kuuluva teise liikmesriigina) (eurot)	TKV turulelaskmise loa muutmise (riik on taimekaitsevahendi taotlust läbi vaatav liikmesriik) (eurot)	TKV turulelaskmise loa muutmise (taotlust menetletakse tsooni kuuluva teise liikmesriigina) (eurot)
Eesti	915	1560	8240	1560	1650	1650
Rootsi	12 000 kuni 108 000	2000	29 000 kuni 108 000	12 000 kuni 108 000	29 000 kuni 108 000	12 000 kuni 108 000
Soome	6300–15 000	1200	63 000–85 000	6300–15 000	47 000–85 000	6300–15 000
Läti	2844	1138	16363	2845,74	9248	853,72
Leedu	5245	380	80 000, artikli 47 alusel 46 300	36 900, artikli 47 alusel 20 700	19371	9900
Riik	Loa muutmise (eurot)	Paralleel toode (eurot)	Vähe levinud või väikese kasvupinnaga kultuuridel (eurot)	Loa tegevusala laiendamine (eurot)	Eriolukord (eurot)	
Eesti	150	185	0	150	0	
Rootsi	800	2000	1250	2000–12 000	1000–1600	
Soome	350–2300	1700	1200–5000	1200–40 000	300–1200	
Läti	149–426	711	0	142	71–427	
Leedu	350–789	699	180	2298	868	

Selleks, et riigilõiv kataks toimingu tegemisega kaasnevad kulud, kuid oleks (tasudega kombineeritult) samal ajal ka võrdse tasemel teiste põhjatsooni kuuluvate riikide lõivudega, kavandatakse eelnõuga kaasajastada kehtivaid riigilõive. Uute riigilõivude arvutamise aluseks võeti PTA poolt taotluse nõuetekohasuse kontrolliks keskmiselt kuluv aeg ning PTA 1.01.–2024-31.12.2024 eelarve alusel arvatud taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade menetlemisega seotud personali tunnitase määr 68,11 eurot, mille arvutamisel on arvesse võetud põhiteenuste ja tugiteenuste palgakulu ning majandamiskulu. Taimekaitsevahendite lubade menetlemisega seotud personali tunnitase määr on ümardatud üles 70 euronit ning kattub PTA poolt prognoosina arvatud keskmise tasumääraga 70 eurot, mis kujuneb järgmiselt: ekspertide keskmine tunnitase kokku koos töandja maksudega sh koolitus- ja lähetuskulud 45,50 € eurot, PTA keskmine majandamiskulu tundidesse arvestatuna 24,50 eurot. Kehtivate ja kavandatud riigilõivude võrdlus on toodud tabelis 2.

Tabel 2. Kehtivate ja kavandatud riigilõivude võrdlus ning taimekaitsevahendi taotluse nõuetekohasuse kontrolliks kuluv lõivustatav hinnanguline ajakulu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklite kaupa.

Toiming	Määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikkel	Kehtiv riigilõiv €	Riigilõivuga maksustatav eeldatav ajakulu (h)	Uus riigilõiv €	Aastane riigilõivu prognoos €	Taotluste arv aastas
Taimekaitsevahendi (TKV) Eestis turulelaskmine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 33	1 560	-	-	-	10
TKV Eestis ja teises Euroopa Liidu liikmesriigis turulelaskmine, Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 33	8 240	120	8 400 €	4 200 €	0,5
Vastastikkuse tunnustamise loa taotluse läbivaatamine	Artikkel 40	915	-	-	-	10
TKV loa pikendamine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 43	1 560	-	-	-	2
TKV loa pikendamine, Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 43	1 560	60	4 200 €	2 100 €	0,5
Loa muutmine, kui Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 45, 33	150	16	1 120 €	560 €	0,5
Madala riskiga TKV turule laskmine, Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik	Artikkel 47	1 560	16	1 120 €	1 120 €	1

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses						
Madala riskiga TKV turule laskmine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 47	1 560	-	-	-	1
Paralleelse kaubanduse loa andmine	Artikkel 52	185	5	350	4 550	13
TKV turustaja, väga mürgiste TKV Eestisse toimetaja ja kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade registrisse kandmise või registrikande muutmine		7	0,3	20 €	2 600	130
TKV registrikande muutmine		-	1	70	19600	280

Ühtlasi eristati biotsiidiseaduse⁷ eeskujul taotluse nõuetekohasuse hindamine selle sisulisest hindamisest. Sarnaselt punktis 2.2 käsitletud toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamisega on ka taimekaitsevahendi loa taotlemisel tehtava erialase hindamisega kaasneva töö maht ja kulud raskesti prognoositavad, mistõttu on otstarbekas kehtestada kindla summana tasutava riigilõivu asemel erialase hindamise tasu. Taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu tunnitase kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega, tuginedes tasu määra vastuvõtmisele eelnenud nelja kvartali kuludele. Nii on võimalik arvestada hindamisele kulunud tegelikke kulusid, mitte prognoositud kulusid. Kirjeldatud muudatust TaimKS-i VTK-s ei analüüsitud. Kavandatavad taimekaitsevahendite taotluste erialase hindamise tasud ja riigilõivud on toodud tabelis 3. Taimekaitsevahendi ning toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise kulu prognoosimisel ja arvutamisel on võetud arvesse regionaal- ja põllumajandusministri määrusega „Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise ning toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti hindamise tasude määrad 2025. aastal“ kehtestatud toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti hindamise tasude määra 2025. aastal 78,49 eurot tunnis. Kavandatavate lõivude ja tasude ning vastava ajakulu ülevaate annab tabel 3.

Selline lõivude ja tasude PTA kuludega kooskõlla viimine tagab ka taimekaitsevahendi loa taotluste tasude/lõivude ühtlasema taseme põhjatsoonis.

⁷ [RT I. 03.02.2023, 3](#)

Tabel 3. Taimekaitsevahendi loa taotluste kavandatavad riigilõivud ja erialase hindamise tasud

Toiming	Määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikkel	Eeldatav keskmine ajakulu kokku (h)	Riigilõivuga maksustatav eeldatav ajakulu (h)	Uus riigilõiv (eurot)	Eeldatav tasu vastavalt tegelikult kulunud tundidele (eurot)	Taotluste arv aastas
Taimekaitsevahendi (TKV) Eestis turulelaskmine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 33	150	-	-	11 774	10
TKV Eestis ja teises Euroopa Liidu liikmesriigis turulelaskmine, Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 33	1200	120	8400	84 769	0,5
Vastastikuse tunnustamise loa taotluse läbivaatamine	Artikkel 40	150	-	-	11 774	10
TKV loa pikendamine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 43	160	-	-	12 558	2
TKV loa pikendamine, Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 43	700	60	4200	50 234	0,5
TKV loa muutmine, kui Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses	Artikkel 45, 33	150	16	1120	11 302	0,5
Madala riskiga TKV turule laskmine, Eesti on taotlust läbi	Artikkel 47	150	16	1120	10 518	1

vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses						
Madala riskiga TKV turule laskmine, Eesti menetleb taotlust artiklis 35 nimetatud tooni kuuluva teise liikmesriigina	Artikkel 47	75	-	-	5887	1
Paralleelse kaubanduse loa andmine	Artikkel 52	30	5	350	-	13
TKV turustaja, väga mürgiste TKV Eestisse toimetaja ja kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade registrisse kandmise või registrikande muutmine		0,3	0,3	20	-	130
TKV registrikande muutmine		1	1	70	-	280

2.4 Kohustus teavitada taime, taimse saaduse ja muu objekti kaubasaadetise Eestisse toimetamisest ning vastutussäte teavitamata jätmise eest

TaimKS-is on sätestatud, et kui taim, taimne saadus ja muu objekt toimetatakse liiduvälisest riigist Eestisse nädalavahetusel, rahvuspühapäeval või riigipühapäeval sellise piiripunkti kaudu, milles PTA teeb kontrolli väljakutsel, teatab kaubasaaja või tema esindaja sellest PTA-le hiljemalt asjaomasele nädalavahetusele, rahvuspühapäevale või riigipühapäevale vahetult eelneval tööpäeval. Eelnõuga kavandatava muudatusega sõnastatakse ettevõtja teavitamiskohustus uuesti ning selle kohaselt teavitab kaubasaadetise eest vastutav isik saadetise kavandatavast Eestisse toimetamisest edaspidi vähemalt üks tööpäev ette seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud. Maanteepiiripunkti kaudu kavandatavast toimetamisest teavitatakse seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud, vähemalt neli tundi ette.

PTA järelevalvepraktikas on ette tulnud juhtumeid, mil ettevõtja on teadlikult ja omakasupüüdlikult rikkunud teavitamisnõudeid taime, taimse saaduse või muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel. Nimelt näeb ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõige 4 ette, et saadetise eest vastutavad ettevõtjad teatavad saadetisest ette kooskõlas lõike 3 punktiga a ja täidavad selleks ühtse sisseveodokumendi vastava osa ja esitavad selle ühtsesse elektroonilisse süsteemi edastamiseks piiripunkti pädevatele asutustele enne saadetise füüsilist saabumist liitu. Järelevalve käigus on aga ilmnenud juhtumeid, mil seda teavitust ei ole tehtud ja kaup on teadlikult esitatud vale kaubakoodiga ning seeläbi on jäänud tegemata ka taimetervise kontroll. Sellised juhtumid on tuvastatud alles siis, kui kaup on juba piirilt edasi lubatud ja rikkumine toime pandud, mistõttu pole olnud põhjendatud ettevõtjale ka ettekirjutust teha. Kaubasaadetis, mille suhtes ei ole tehtud taimetervise kontrolli, võib põhjustada ohtliku taimekahjustaja leviku Eestis. Sellist levikut ei ole võimalik nii-öelda tagasi pöörata, mistõttu ei ole ka tulemuslik kohustada isikut täitma teavitamiskohustust tagantjärele (haldussund). Küll aga on oluline, et saabuvast kaubasaadetisest teavitatakse õigeaegselt. Nii saab ohtliku

taimekahjustaja leviku peatada võimalikult varases staadiumis ning eeldatavasti ka väiksema kuluga. Seevastu võib ohtliku taimakahjustaja levitamine kaasa tuua tõsised tagajärjed, mille kõrvaldamine nõuab nii aega kui ka rahalisi vahendeid. Eelnevast lähtudes on eelnõuga kavandatud ka teavitamiskohustuse täitmata jätmise eest väärteokoosseis ja karistus, et suunata isikuid õiguskuulekale käitumisele ning tõsta ka teadlikust sellest, et taimetervise nõuded on oluline osa majandustegevusest. Teavitamiskohustuse täitmata jätmise eest ettenähtud väärteokaristuse trahvimäär on sama, mis teiste taimetervise valdkonna väärteokoosseisude puhul, see on füüsilise isiku trahvimäär kuni 300 trahviühikut ja juriidilise isiku trahvimäär kuni 8400 eurot.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) 2016/2031⁸ (edaspidi *taimetervise määrus*) kohaselt kehtestab liikmesriik määruse sätete rikkumise korral karistuse, mis on tõhus, proportsionaalne ja hoiatav. Seega on riigil kohustus lugeda taimetervisenõuete rikkumine karistatavaks teoks. TaimKS-is on kehtestatud väärteokoosseis ohtliku taimakahjustaja levitamise kohta, ohtlikust taimakahjustajast teatamata jätmise kohta, puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete rikkumise kohta, samuti taimepassi väljaandmise nõuete rikkumise kohta. Viimati muudeti taimetervise valdkonna väärteokoosseise 2020. aastal jõustunud muudatustega, mil lisati kaks viimasena nimetatud väärteokoosseisu.

2.5 Taimekaitsevahendi pritsimine õhusõidukilt

Võimalust kasutada taimekaitsevahendeid õhusõidukilt ei analüüsitud TaimKS-i VTK-s. Ettepaneku uut tüüpi seadmete (mehitamata õhusõidukid) kasutuselevõtmise lubamiseks taimekaitsevahendi pritsimisel on soovi avaldanud mitmed osapooled (nt Eesti Maaülikool, kes on jätkusuutlike põllumajanduspraktikate väljatöötaja, põllumajandusseadmete edasimüüjad, põllumajandustootjad). Ühest küljest otsivad põllumajandustootjad uusi tehnoloogilisi lahendusi, mis võimaldaksid muutunud ilmastikuoludele tõhusalt reageerida, teisalt võimalust vähendada taimekaitsevahendite kasutust täpsema kasutuse teel. Taimekaitsevahendi pritsimisel õhusõidukilt on võrreldes maapinnalt kasutatavate taimekaitsevahendite kasutamisega väiksem keskkonnamõju, mistõttu nähakse mehitamata õhusõidukite kasutusel potentsiaali. Põllumajandustootjatel⁹, sealhulgas Eesti põllumajandusettevõtjatel on üha suurem huvi uue tehnoloogia vastu, mida kinnitavad korduvad pöördumised ministeeriumi poole ja erinevad infopäevad. Arvestades, et tegemist on uut tüüpi kasutusviisiga, siis on asjakohane omada täpset teavet töödeldava piirkonna ja kasutatud taimekaitsevahendi kohta, et vajaduse korral rakendada lisameetmeid riskide vähendamiseks (näiteks kasutustingimused, triivi vähendamine ja muud). Kui tugineda teiste riikide senisele kogemusele taimekaitsevahendi kasutamisel mehitamata õhusõidukilt, siis optimaalne taimekaitsevahendi õhusõidukilt kasutamise kõrgus jääb enamasti paari meetri kõrgusele kultuurist. Kuid arvestades, et õhusõidukitel on tehniline võimekus lennata ka kõrgemal, siis peab õhusõidukilt kasutada kavatsetava taimekaitsevahendi kohta tegema täiendava riskihindamise ning selle kohta peab olema turule laskmise luba, milles on kindlaks määratud ka selle kasutamise tingimused. Samuti on OECDs loodud selle teema kohta eraldi töögrupp ja erinevate töörühmade töö tulemusel on valminud asjakohased parimate tavade juhendid¹⁰. Ka Euroopa

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EL](#)) 2016/2031, mis käsitleb taimakahjustajate vastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104).

⁹ „In Moldova, agricultural drones are used more and more by farmers“ UNDP:2022 <https://www.undp.org/european-union/stories/moldova-agricultural-drones-are-used-more-and-more-farmers>

¹⁰ Best Management Practices for Safe and Effective Application of Pesticides Using Unmanned Aerial Spray

Liidu tasandil tegeletakse mehitamata õhusõidukitelt taimekaitsevahendite kasutamist reguleerivate sätete läbivaatamisega, nimelt kaardistas Euroopa Komisjon eelmisel aastal sektori murekohad, mis vajavad ELi õigusaktides lihtsustamist¹¹ ja muuhulgas on mainitud eelmainitud direktiivi artikli 9 kohase menetluse lihtsustamise vajadus.

Erandjuhtudel taimekaitsevahendi õhust kasutamise võimalus oli ette nähtud juba Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ¹² jõustudes 2009. aastal. Direktiiv võeti Eesti õigusesse üle 2011. aastal jõustunud TaimKS-i muudatustega, kuid õhust pritsimise erandit üle ei võetud. Sel ajal mõisteti õhusõidukina vaid lennukit või helikopterit, millelt taimekaitsevahendi kasutamisel ei olnud Eesti oludes selgeid eeliseid seoses väiksema mõjuga inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale võrreldes taimekaitsevahendi kasutamisega maapinnalt. Samuti puudus Eestis varasem taimekaitsevahendi õhusõidukilt kasutamise praktika. Direktiivi artikli 9 alusel lubavad praegusel ajal mõned liikmesriigid¹³ eeltingimuste täitmise korral kasutada taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt. Tehnoloogia arengu tulemusel on mehitamata õhusõiduki abil võimalik olulisel määral vähendada üleüldist taimekaitsevahendite kasutamist, CO₂-heidet ja taimekaitsevahendite kasutamise kaasnevaid mõjusid (näiteks professionaalsete taimekaitsevahendite kasutajate tervis, rasketehnika surve põllumuldadele, kohalike teede säästmise). Võib prognoosida, et mehitamata õhusõidukid ei asenda maapinnalt kasutatavaid taimekaitseseadmeid, kuid nende kasutamisel võib teatud tingimustel olla arvestatav eelis, näiteks üksikute taimekahjustajate kollete tõrjumisel suuremal maa-alal, liiga pehme mulla, kõrge kultuuri või muudel juhtudel.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/128/EÜ sätestatud taimekaitsevahendite õhust kasutamise keeld ei hõlma konkreetseid õhusõiduki liike. Siiski käsitatakse selle keelu all eelkõige taimekaitsetöö tegemist lennukilt ja helikopterilt. Hiljem tehnoloogia arenedes ja läbiviidud pilootprojektide tulemusel on küll selgunud mehitamata õhusõidukilt taimekaitsevahendi kasutamise eelised, kuid Euroopa Komisjoni ametliku seisukoha kohaselt jäävad mehitamata õhusõidukid ikkagi kõnealuse keelu alla ning nende kasutamise võimaldamiseks on vajalik erand, mille kohaselt on täidetud eeltingimused.

Oluline on arvestada võimalike mõjudega inimese tervisele ja keskkonnale tulenevalt seni kasutatud tehnoloogiast erineva tehnoloogiaga, mistõttu on direktiivi 2009/128/EÜ kohaselt erandi võimaldamiseks vajalik, et õhust pritsitavaid taimekaitsevahendeid hindaks täiendavalt liikmesriigi pädev asutus, et vajalike tingimuste (sealhulgas kulunorm, kõrgus, triiv) olemasolul oleks võimalik saavutada soovitud tulemus, mis märgitakse vajadusel toote loale ja infolehele. Endiselt kehtib keeld kasutada taimekaitsevahendit lennukilt või helikopterilt, kuid riskivähendamise meetmete rakendamise korral on võimalik kohaldada erandit taimekaitsevahendi kasutamiseks mehitamata õhusõidukilt. Riskivähendamise meetmeteks on eelnõuga kavandatavate muudatuste kohaselt nii-öelda kasutajapiirang, mille kohaselt saab taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt kasutada üksnes professionaalne kasutaja, ja tootepiirang, mille kohaselt võib kasutada üksnes sellist taimekaitsevahendit, mille turulelaskmise loas on määratud ka selle spetsiifilised kasutamise nõuded.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse **professionaalsele kasutajale teavitamiskohustus**. Selle järgi esitab professionaalne kasutaja üks kord hooaja (vegetatsiooniperioodi) jooksul enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist PTA-le andmed

Systems <https://uapastf.com/wp-content/uploads/2024/09/MASTER-UAPASTF-BMP-final-Sept-2024.pdf>

¹¹ Simplification measures for farmers

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024SC0360>

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv [2009/128/EÜ](#), millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks

¹³ Bulgaaria [taimekaitseseadus](#)

õhust pritsitava ala, taimekultuuri nimetuse, millel kavatsetakse taimekaitsevahendit kasutada, ja eeldatavate tõrjutavate taimekahjustajate kohta.

Teavitamiskohustuse kehtestamisega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/128/EÜ artikli 9 lõige 4, mille kohaselt esitab professionaalne kasutaja, kes soovib taimekaitsevahendeid õhust pritsida, pädevale asutusele taotluse kiita heaks töötlemiskava, millele on lisatud tõendid selle kohta, et samas artiklis osutatud tingimused on täidetud¹⁴. Kooskõlas heakskiidetud töötlemiskavaga esitatakse pädevale asutusele taotlus taimekaitsevahendi õhust pritsimiseks. See sisaldab teavet pritsimise eeldatava aja ning kasutatavate taimekaitsevahendite koguste ja liigi kohta. Kuigi direktiivi sõnastusest võib esmapilgul järeldada, et tegemist on loakohustusega tegevusega, siis eelnõu väljatöötamise käigus leiti, et direktiivist tulenevad taimekaitsevahendi õhust pritsimise nõuded (erandjuhud) on suuresti täidetud asjaomase taimekaitsevahendi loa ja riigisiseste taimekaitsevahendi kasutamise nõuete kaudu. Iga turulelubatud taimekaitsevahendi kasutamise tingimused määrab kindlaks PTA. Seega ei ole põhjendatud kohustada isikut täiendavalt tõendama direktiivis sätestatud nõuete täitmist ning esitama taimekaitsevahendi õhust pritsimiseks asjaolusid, millest järelevalveasutus on juba teadlik. Eelneva alusel otsustati isiku jaoks vähem koormava piirangu kasuks ning taimekaitsevahendi õhust pritsimiseks kehtestatakse teavitamiskohustus.

Avalikuks huviks ehk ühiskondlikuks hüveks, mille kaitseks teavitamiskohustus seatakse, on inimese ja looma elu või tervis ning keskkonna ohutus¹⁵, mida taimekaitsevahendi kasutamise nõuete rikkumise korral võidakse kahjustada. Teavitamiskohustuse kehtestamisega piiratakse põhiseaduse §-s 31 kehtestatud ettevõtlusvabadust. Piirangu sisuks on professionaalse kasutaja kohustus teavitada PTA-d enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist oma kavatsusest. Tegemist on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigusega ning seadusandjal on võimalik seada ettevõtlusega tegelemisele piiranguid ning piirangute kehtestamiseks piisab mõistlikust põhjusest¹⁶. Riivet võib siiski väheeks pidada, kuna teavitamiskohustus ei piira tegevusega alustamist.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ preambulpunkti 14 kohaselt võib taimekaitsevahendite õhust pritsimine tekitada märkimisväärset kahju inimeste tervisele ja keskkonnale, eelkõige kõrvalekalde tõttu. Seetõttu tuleks õhust pritsimine üldiselt keelustada, võimaldades erandeid ainult juhul, kui sellel on inimeste tervisele ja keskkonnale avaldatava väiksema mõju tõttu selged eelised võrreldes teiste pritsimisviisidega, või kui muud praktiliselt rakendatavad alternatiivid puuduvad, tingimusel et kasutatakse parimat võimalikku tehnoloogiat taimekaitsevahendi kõrvalekalde vähendamiseks.

2.6 Taimekaitsekoolituse ja –tunnistuse regulatsiooni ajakohastamine

TaimKS-i VTK-s analüüsitud taimekaitsekoolituse sätete ajakohastamise lahendusvariantides oli välja pakutud, et enne taimekaitsekoolitusel osalemist pidid isikud läbima pädeva asutuse poolt heakskiidetud (veebipõhise) ettevalmistuskoolituse. Erandina oli täienduskoolitusel osalemine vabatahtlik sellisele professionaalsele kasutajale, kes on läbinud taimekasvatusalase tasemeõppe. Nimetatud ettevalmistuskoolitus (aluskoolitus) oli plaanis liita üheks koolituseks kõikide koolituse sihtrühmade puhul. Taimekaitsetunnistuse kehtivuse pikendamine oleks võimalik juhul, kui eksam on edukalt sooritatud enne eelmise tunnistuse kehtivusaja lõppemist. Taimekaitsetunnistuse taotlemiseks peeti sobilikuks positiivset eksamitulemust tingimusel, et eksam on sooritatud mitte rohkem kui kuus kuud tagasi. Taimekaitsetunnistus oleks dokument,

¹⁴ Osundatud tingimused on lahti kirjutatud eespool sama põhjenduse alguses.

¹⁵ Avaliku huvi sõnastamisel on lähtutud: K. Ikkonen. Avalik huvi kui määratlemata õigusmõiste. – *Juridica* 2005, nr 3, lk 187–199.

¹⁶ Riigikohtu 11. aprilli 2016. a otsus nr 3-3-1-75-15, p 19

mis tõendab, et turustaja võib turustada ning professionaalne kasutaja ja nõustaja võivad turustada, osta ja kasutada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste. Isikul võib olla ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus.

Eelnõus kirjeldatud muudatus erineb TaimKS-i VTK-s sõnastatud probleemi lahendusest muuta täienduskoolituse läbimine vabatahtlikuks ainult professionaalsele kasutajale taimekasvatusalase tasemeõpe olemasolul, kuna selgus, et selle lahenduse rakendamine on ülemäära keeruline ning selline nõue ei ole proportsionaalne vajadusega kutsetegevust reguleerida. Seetõttu otsustati edaspidi võimaldada isikutel soovi korral osaleda eksamil ilma eelnevalt taimekaitsekoolitust läbimata. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 7 lõike 2 kohaselt on taimekaitsetunnistuse saamiseks oluline piisavate teadmiste olemasolu. Seega ei ole põhjendatud seada eksamile pääsemise eelduseks üksnes kindlas õppevormis osalemist. Edaspidi saavad isikud asjakohaseid teadmisi omandada kas iseseisvalt, töökogemuse kaudu, erialase hariduse omandamisel või taimekaitsekoolituse läbimise teel. Kavandatav muudatus võimaldab saavutada järgmisi eesmärke: isikute aja ja raha kokkuhoid, paindlikkuse suurendamine teadmiste omandamisel ja korduva õppe välistamine, tunnistuse saamine mõistliku aja jooksul.

Eelnõuga kavandatavate muudatustega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse õiguslikku tähendust ning määratakse, millised õigused annab taimekaitsevahendi turustajale, professionaalsele kasutajale ja nõustajale antud tunnistus. Täienduse eesmärgiks on iga sihtrühma jaoks täpselt piiritleda taimekaitsetunnistuse tähendus. Seoses sellega täiendatakse taimekaitsetunnistuse kehtetuks tunnistamise aluseid. Edaspidi võib isikul olla ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus. Muudatuse tegemise eesmärgiks on saavutada õigusselgus ja ühtne praktika taimekaitsetunnistusega kaasnevates õiguste kasutamisel.

Taimekaitsekoolituse korraldajad ja sektori esindajad juhtisid korduvalt tähelepanu probleemsele nõudele, et täienduskoolitus tuleb läbida kolm kuud enne senise taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist, kuna kolme kuu tähtaja sees ei ole vahel võimalik leida sobivat koolitust. TaimKS-i VTK-s kirjeldati eelmainitud kitsaskoha lahendamise valikuna uue nõude kehtestamist, mille kohaselt oleks taimekaitsetunnistuse taotlemise aluseks positiivne eksamitulemus eeldusel, et eksami sooritamist ei ole möödunud rohkem kui kuus kuud. Eelnõu väljatöötamise käigus loobuti uue (pikema) perioodi sätestamisest (TaimKS § 79 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks) ning edaspidi on taimekaitsetunnistuse omanikul selle kehtivusaja lõppemisel võimalik sooritada eksam talle sobival ajal. Samas tuleb tal arvestada, et uue taimekaitsetunnistuse väljastamisel tunnistatakse kehtiv tunnistus kehtetuks ning edaspidi isikul saab olla ainult üks taimekaitsetunnistus.

TaimKS-i VTK-s analüüsiti ka taimekaitse valdkonda sissejuhatava veebikoolituse pakkumise võimalust, mis võimaldaks isikul, sealhulgas tavakasutajal iseseisvalt läbida koolitus veebipõhiselt endale sobivas tempos, asukohas ning erinevate tehnoloogiliste võimalustega. Arvestades ühtse riiklikult koostatava veebikoolituse sisu loomisega, ajakohastamisega ja selleks vajaliku IT arendusega kaasnevat kulusid ning lähtudes riigi majanduslikust olukorrast, otsustati piirduda veebikoolituse aluse sätestamisega. Tulevikus saab seda ideed rahaliste vahendite olemasolul ellu viia ning samuti on võimalus eraettevõtjatel või koolitusasutustel korraldada veebipõhiseid koolitusi, mis sobivad ka üldsusele kasutamiseks.

2.7 Taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamine

TaimKS-i kohaselt peab isik, kes kasutab taimekaitsevahendit oma majandustegevuses, kasutatud taimekaitsevahendi üle arvestust paberkandjal või elektrooniliselt.

Taimekaitsevahendi kasutamise teenuse tellimise korral peab teenuse saaja lisaks arvestust teenuse osutaja kohta.

Kuna arvestust peetakse nii paberkandjal kui ka elektrooniliselt, siis selleks, et tagada kogu EL-is säilitatavate andmete piisav ja ühetaoline kvaliteet, võttis komisjon vastu rakendusmääruse (EL) 2023/564¹⁷, millega kehtestatakse professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite andmete sisu ja vorming. Rakendusmääruse kohaselt peab professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestust üksnes elektroonilisel kujul ja masinloetavas formaadis. Kuigi taimekaitsevahendite kasutusandmete pidamine ei ole professionaalsetele kasutajatele sh põllumajandusega tegelevatele uus nõue, siis mõjutab see kõige rohkem neid põllumajandusega tegelevaid professionaalseid kasutajaid, kes peavad põlluraamatut ja täidavad seega ka taimekaitsevahendite kasutusandmete pidamise kohustust paberkandjal. Veeseaduse alusel on põllumajandusega tegelevatele isikutele põlluraamatu pidamine kohustuslik ning seda võib pidada nii paberkandjal kui ka elektrooniliselt. Eelnevalt kirjeldatu võib osadele professionaalsetele kasutajatele tuua kaasa kohustuse säilitada andmeid erinevates süsteemides, see tähendab, et juhul, kui põlluraamatut peetakse paberkandjal või mittemasinloetavas elektroonilises vormingus, siis tuleb tagada ka andmete säilitamine sobivas formaadis. Samuti võivad algandmed taimekaitsevahendi kasutamise kohta olla rakendusmääruse kohaselt ka mõnes muus formaadis, kuid 30 päeva jooksul alates taimekaitsevahendi kasutamise päevast, kui mõne teise õigusaktiga ei ole sätestatud teisiti, tuleb need kanda rakendusmääruse kohasesse formaati. Andmete elektrooniliseks säilitamiseks saab professionaalne kasutaja kõige mugavamalt kasutada eratarkvarasid ja ka PRIA hallatavat e-põlluraamatut.

2.8 Taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija koolitus

TaimKS-i VTK-s oli taimekaitseseadmeid käsitlevate sätete ajakohastamisel eelistatud lahendusvariandiks riigisiseste taimekaitseseadmete tehniliste kontrollide tegemise kohustuse üleandmine METK-ile, jättes talle võimaluse kaasata ka seniseid teenusepakkujaid. Samuti oli plaanis loobuda tehnilise kontrolli tegijate iga-aastasest koolitusnõudest, mille asemel pidi METK tagama, et asjaomastel isikutel oleks vajalik ajakohane kvalifikatsioon või teadmised.

METK-ile taimekaitseseadmete tehniliste kontrollide tegemise kohustuse üleandmisest otsustati loobuda, tuginedes TaimKS-i VTK kooskõlastamise käigus saadud tagasisidele. Tagasisides rõhutati, et taimekaitseseadme omanike jaoks on oluline, et turul oleks erinevaid teenusepakkujaid, et oleks tagatud teenuse kiirus ja piirkondlik katvus. Kui on vaja keset hooaega kiirelt pritsi testida, siis mitmete teenusepakkujate hulgast on võimalik leida keegi, kes saab kohe reageerida. Taimekaitseseadmete testimise jätkmine üksnes METK-i pädevusse on ebapiisav ega pruugi tagada ühtlast ning operatiivset teenuse osutamist.

Tuginedes TaimKS-i VTK kooskõlastamise käigus saadud tagasisidele, otsustati tehnilise kontrolli tegijate iga-aastasest täienduskoolituse nõudest mitte loobuda ning muuta eelnõuga kavandatava muudatusega nõude täitmine paindlikumaks. Edaspidi peab taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühes taimekaitseseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses nagu infopäeval, konverentsil või täienduskoolitusel.

Muudatuse tegemisega lahendatakse TaimKS-i VTK-s kirjeldatud probleem, mille järgi võib mõnel tehnilise kontrolli tegijal jääda iga-aastane kohustuslik koolitus läbimata, kuna selleks ei leita sobivat aega. Võimalus osaleda erineval taimekaitseseadme või selle tehnilist kontrolli

¹⁷ Komisjoni rakendusmäärus [\(EL\) 2023/564](#), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 kohaselt professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite käsitlevate andmete sisu ja vormingu kohta

käsitlaval koolitusel tagab tehnilise kontrolli tegijale võimaluse ajakohastada oma teadmisi jooksvalt ja sobivaimas valdkonnas. Samas annab see ka kindluse, et tegevusega jätkamiseks võetakse arvesse erinevaid teadmiste omandamise viise, mitte üksnes kindlas vormis ja kitsa ajaraamiga täienduskoolitust.

2.9 Kontrolltehing

PTA võib TaimKS-is sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse¹⁸ alusel järgmisi riikliku järelevalve erimeetmeid: küsitlemine ja dokumentide nõudmine, isikusamasuse tuvastamine, vallasasja läbivaatamine ning valdusesse sisenemine. Nimetatud erimeetmed ei võimalda PTA-l kontrollida TaimKS-i nõuete täitmist taimede, taimsete saaduste, muude objektide ning taimekaitsevahendite müügihetkel müügikohas, veebipoes või sotsiaalmeedias.

Komisjoni teatise (C/2024/6481) ametliku kontrolli määruse rakendamise kohta punkti 2.1.1, mis käsitleb e-kaubanduse ametlikku kontrolli, kohaselt „liikmesriikidel on üldine kohustus kehtestada riskipõhise ametliku kontrolli süsteem (ametliku kontrolli määruse artikkel 9). Kui see on ametliku kontrolli määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud normide täitmise kindlakstegemiseks vajalik, peavad pädevad asutused ametlikult kontrollima „loomi ja kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“; „aineid, materjale ja muid objekte, mis võivad mõjutada loomade ja kaupade omadusi või loomade tervist, ja nende vastavust kohaldatavatele nõuetele kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ning „ettevõtjate tegevust, sealhulgas loomapidamist, seadmeid, transpordivahendeid, valdusi ja muid nende kontrolli all olevaid kohti ja nende ümbrust, ning seonduvaid dokumente“ (ametliku kontrolli määruse artikli 10 lõige 1). Ametlik kontroll võib seega puudutada sidevahendite kaudu müügiks pakutavaid loomi ja kaupu ning ettevõtjaid seoses sidevahendite kaudu toimuva tegevusega.“¹⁹

Inimese ja looma tervise ning keskkonna ohutuse tagamiseks on oluline, et järelevalve oleks korraldatud ühtmoodi tõhusalt nii veebis kui ka kohapeal toimuva tegevuse üle. Seetõttu kavandatakse eelnõuga anda PTA-le õigus teha kontrolltehingut ametliku kontrolli määruks kehtestatud nõuete täitmise üle ametliku kontrolli tegemiseks. Regulatsiooni väljatöötamisel on eeskuju võetud eriseadustest, milles on samuti kehtestatud kontrolltehinguga regulatsioon. PTA teeb riiklikku järelevalvet toote nõuetele vastavuse seaduse²⁰ § 50 lõike 6 kohaselt ELi väetisetoodetele kehtestatud nõuete täitmise üle. Seetõttu on kontrolltehinguga regulatsiooni lisamisel TaimKS-i arvestatud vajadusega hoida järelevalvetegevused ja selle korraldus vähemalt ühe asutuse jaoks ühetaolised. Selliselt suureneb ka kontrolltehinguga erimeedet rakendava järelevalveasutuse teadlikkus ja asjatundlikkus.

Võib eeldada, et kontrolltehinguga tegemise õigusega kaasneb ka teatav ennetav element järelevalves, kuna teadmine sellisest erimeetmest võib isiku käitumist nõuete järgimisel positiivselt mõjutada. Kontrolltehinguga regulatsiooni väljatöötamise üheks kandvaks ideeks on võimalus teha järelevalvet olukorras, kus turustaja käitub ametnikuga nagu iga teise ostjaga ega ürita rakendada teistsuguseid müügivõtteid.

Kontrolltehingut kui varjatud iseloomuga järelevalve erimeedet ei näe ette korrakaitseadus, kuid kontrolltehinguga seonduv on reguleeritud mitmes riiklikku järelevalvet käsitlevas

¹⁸ [RT I, 14.03.2023, 29](#)

¹⁹ Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määruks) rakendamise kohta, punkt 2.1.1

²⁰ [RT I, 20.11.2024, 8](#)

eriseaduses. Kontrollteingu mõiste ja selle tegemise alused ning kord on sätestatud jäätmeseaduse (JäätS) § 119² lõigetes 4–8; tarbijakaitseaduse (TKS) §-s 63; lõhkematerjaliseaduse (LMS) §-s 43; toote nõuetele vastavuse seaduse (TNVS) § 53 lõigetes 3–7; alkoholiseaduse (AS) §-s 52¹ ja tubakaseaduse (TubS) §-s 33^{2,21}. Riikliku järelevalve menetluses kogutud tõendi lubatavuse hindamisel väärtemenetluses tuleb arvestada aga ka seda, et põhiõigustesse sekkuva järelevalvemenetluse toimingute tegemiseks peab täidesaatva võimu esindajal olema seaduslik alus.²²

Taimetervise määrase kohaselt peab kaugmüügi teel turustatava taimega olema kaasas taimepass, mis on sama määrase artikli 78 kohaselt ametlik etikett, mis on vajalik taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel liidu territooriumil ning kohaldatavuse korral nende sissetoomisel kaitstavatesse piirkondadesse ja nendes vedamisel. Taimepassiga tõendatakse, et taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise ja nendes vedamise kohta sätestatud nõuded on täidetud, ning taimepassi sisu ja vorm vastab taimetervise määrauses sätestatule. Kaugmüügi teel müüdavate taimede, taimsete saaduste ning muude objektide ja taimekaitsevahendite nõuetekohasuse kontrolliks kontrollteingu tegemise õigus võimaldaks PTA-l eespool nimetatud nõuete täitmist kontrollida. Tulenevalt sellest, et Eesti on alates 2005. aasta 15. maist tunnistanud viljapuu-bakterpõletiku tekitaja *Erwinia amylovora* suhtes kaitstavaks piirkonnaks, on teatud taimede liikumisel ka erinõuded. See tähendab, et näiteks õunapuu ja pirnipuu istikuid ning teiste kahjustajate peremeestaimede istikuid ostes peab veenduma, et taimedel oleks alati küljes taimepass, millel on peal märge „PZ *Erwinia amylovora*“ või „PZ ERWIAM“. See tagab, et istikud pärinevad viljapuu-bakterpõletikust vabadest piirkondades ning Eestis toodetud istikute puhul kontrollitud tootmiskohtadest, kus on igal aastal viljapuu-bakterpõletiku määramiseks proovid võetud. Nimetatud kahjustajat peetakse üheks ohtlikumaks viljapuude haiguseks maailmas, sest haigus võib väga kiirelt hävitada suure hulga taimi ja selle leviku peatamine on keeruline. Kuna selle taimekahjustaja puhul on soodsate tingimuste tõttu oht levida Eestisse, tuleb eriti hoolsalt jälgida kaitstava piirkonnaga kaasnevate nõuete täitmist.

Taimekaitsevahendite puhul on kontrollteing oluline ebaseaduslike taimekaitsevahendite väljaselgitamiseks, aga ka selleks, et kontrollida, kas taimekaitsevahendite turustajad järgivad taimekaitsevahendi turustamise nõudeid, sealhulgas seda, kas professionaalsele kasutajale ettenähtud taimekaitsevahendi turustamisel kontrollitakse taimekaitsetunnistuse olemasolu. Eestis tohib turustada ja kasutada üksnes neid taimekaitsevahendeid, mis on kantud taimekaitsevahendite registrisse ja mis on konkreetseks kasutusalaks turule lubatud. Kõnealune luba puudub üldjuhul kolmandatest riikidest ja ka teistest EL-i riikidest toodud või kaugmüügi teel tellitud taimekaitsevahendite puhul. Taimekaitsevahend, mis ei ole kantud asjakohasesse registrisse ja mille kohta ei ole tehtud turulelaskmise otsust, on ebaseaduslik taimekaitsevahend. Samuti on ebaseaduslik taimekaitsevahend võltsitud toode, mis sarnaneb välimuselt originaaltootega. Kuna sellist toodet ja selle omadusi ei ole hinnatud, siis ei ole ka teada selle efektiivsus ja keemiline koostis, mistõttu on selle kasutamisel otsene oht inimese ja looma tervisele ning keskkonnale. Enamik Eestis kasutada lubatud taimekaitsevahendeid on mõeldud üksnes professionaalseks kasutamiseks. Selliste taimekaitsevahendite kasutamiseks peab isik olema omandanud asjakohased teadmised ja tal peab olema taimekaitsetunnistus. Selliseid taimekaitsevahendeid peab olema võimalik osta üksnes asjaomase tunnistuse esitamisel. Kaugmüügi teel turustatavate taimede, taimsete saaduste, muude objektide ja taimekaitsevahendite ning nende turustamise nõuetekohasust ei ole võimalik kontrollida ilma kontrollteingut tegemata. Veebipoes võib küll olla nähtav teave nõutavate dokumentide kohta, kuid nende olemasolu (kas toote kohta on väljastatud taimepass, taimekaitsevahendi luba või

²¹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 9. veebruari otsus nr [4-20-1588](#), punkt 24

²² Samas, punkt 19

paralleelse kaubanduse luba), nõuetekohasust (näiteks kas taimepassi sisu ja vorm vastavad nõuetele) ja seda, kas näiteks Eestis turustada keelatud toodete Eestisse saatmisest keeldutakse (näiteks Eestisse kui kaitstavasse piirkonda ei ole lubatud tellitud taime sisse vedada või tellitud taimekaitsevahend ei ole kantud taimekaitsevahendite registrisse), ei ole võimalik kontrollida muud moodi kui kontrolltehingut tehes.

Euroopa Liidus sh Eestis on põllumajandustootjate mureks erinevatel taimekultuuridel kasutatavate taimekaitsevahendite väike valik, samuti suureneb kliimamuutusest tingitud uute taimekahjustajate levik ning nende tõrjeks puuduvad sageli sobivad tooted. Euroopa Liidus keelatakse uutele andmetele tuginedes pidevalt erinevate toimeainete kasutamine, mistõttu ei ole varem tõhusalt toiminud taimekaitsevahendid enam kättesaadavad. Sellistele taimekaitsevahenditele sageli asendus kas puudub või on sarnase toimega taimekaitsevahendid vähetõhusad. Viimastel aastatel on sagenenud illegaalsete taimekaitsevahendite pakkumine²³. Illegaalseks taimekaitsevahendiks loetakse nii turule mittelubatud kui ka võltsitud (teadmata koostisega, ent tuntud tootenimega) taimekaitsevahendid. Turule lubatud taimekaitsevahendite piiratud valik võib suunata isikuid otsima sobivaid tooteid alternatiivsetest kohtadest ning seetõttu on võimalik, et interneti müügiportaalidest või sotsiaalmeedia kaudu ostetakse Eestis turule mittelubatud taimekaitsevahendeid, mis ei ole läbinud riskihindamist ning mille mõju inimesele, loomale ja keskkonnale ei ole teada. Lahendamist vajav probleem on seega registreerimata turustajate ning teadmata koostise ja päritoluga taimekaitsevahendeid müüvate isikute kindlakstegemine ja nende tegevuse peatamine. Turule mittelubatud toodete müüjate tegevusele peab korrakaitseorganil olema adekvaatne võimalus ka reageerida (ilma liigse eraellu sekkumiseta). Kui turule mittelubatud tooteid pakutakse müügiks, siis on sellel tegevusel ilmselge kaubanduslik eesmärk ning üks järelevalve teostamise võimalus kirjeldatud kaubanduse üle saab olla kontrollteingu tegemine. Kontrollteingu alusel ostu tegemise eelduseks on see, et müüja teeb ise esimese sammu – avaldab müügikuulutuse, seega kontrollist ei suuna isikut õigusrikkumisele. Eestis kasutamiseks mittelubatud taimekaitsevahendite pakkumise vähendamiseks ning ebaseadusliku müügiga, sealhulgas taimetervise nõuetele mitte vastavate toodete müügiga tegelevate isikute tuvastamiseks on kontrollteingu regulatsioon üks tõhusamatest järelevalvemeetmetest.

Lisaks on oluline, et järelevalvet teostaval ametnikul oleks vajaduse korral võimalik sooritada kontrollteingut ka oma identiteeti varjates. Sageli toimub turustamine kas kinnistes sotsiaalmeediagruppides, kus isiku identiteeti ei saa varjata, või eeldatakse asja üleandmiseks rahalist ettemakset. Viimasel juhul on saab makse teinud isikut samuti tuvastada. Ametniku anonüümseks jäämise võimalust kinnitab ka ametliku kontrolli määruse artikkel 36, mille lõike 1 kohaselt võib pädev asutus ametliku kontrolli jaoks kasutada ettevõtjalt anonüümselt tellitud proove, kui kaupu müüakse sidevahendite kaudu. Samuti nähakse ametliku kontrolli määruse artikli 24 lõike 2 punktis b ette, et pädev asutus võtab ametliku kontrolli tegemiseks arvesse teavet taimekaitsevahendi ebaseadusliku kauplemise kohta. Selleks nähakse eelnõuga ette, et kontrolltehing on vajalik olulise ohu ennetamiseks või korrarikkumise väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või kõrvaldamiseks.

Kontrollteingu kui varjatud iseloomuga järelevalvemeetmega riivatakse põhiseaduse §-ga 31 kaitstavat ettevõtlusvabadust, mis annab isikule õiguse nõuda, et avalik võim ei sekkuks tema ettevõtlusena käsitatavasse tegevusse, teisalt ka õiguse teatud positiivsete meetmete järele. Ettevõtlusvabadus kaitseb ka ettevõtja lepinguvabadust, sh usaldust ettevõtluse raames sõlmitud lepingute kehtima jäämise suhtes.²⁴ Lepinguvabadus on (nagu üldiselt eneseteostusvabaduse ja muude vabaduspõhiõiguste) aluseks on privaatautonomia põhimõte

²³ CropLife anti-counterfeit of pesticides and biopesticides: <https://croplifeeurope.eu/illegal-pesticides/>

²⁴ O. Kask, mag. iur. S. A Ehrlich, LLM A. Henberg. Põhiseaduse § 31 kommentaarid, p 6

(RKPJKo 06.01.2015, 3-4-1-34-14, p 41; RKPJKo 30.04.2004, 3-4-1-3-04, p 21). Lepinguvabadus hõlmab vabadust otsustada, kas ja kellega leping sõlmida (RKKKo 24.09.2009, 3-1-1-67-09, p 13.3), vabadust kokku leppida tehingu tingimustes (vt RKPJKo 18.05.2015, 3-4-1-55-14, p 56; RKPJKo 30.04.2004, 3-4-1-3-04, p 21) ning vabadust astuda olemasolevast lepingulisest suhtest välja, kui selle jätkamine ei ole enam võimalik (RKÜKo 14.05.2014, 3-2-1-79-13, p 28).²⁵

Olukorras, kus kontrolltehing tuleb teha isiku isiklikes valdustes, riivatakse põhiseaduse §-s 33 sätestatud kodu puutumatust. TaimKS-i §-ga 88¹ on PTA-le antud õigus kasutada järelevalve tegemisel korrakaitseaduse §-s 50 sätestatud õigust siseneda valdusesse. Kontrollteingu regulatsiooniga sellest meetmest erandit ette ei nähta. Seega on PTA-l õigus siseneda valdaja nõusolekuta tema valduses olevale piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse, eluruumi või ruumi, sealhulgas avada uksi, väravaid ja kõrvaldada muid takistusi, kui see on vajalik seadusega või seaduse alusel kehtestatud nõuete täitmise tagamisel ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.²⁶

Kontrollteingu tegemise eesmärgiks võib olla nii olulise ohu ennetamiseks, korrarikkumise väljaselgitamiseks, tõrjumiseks kui ka kõrvaldamiseks.

Riikliku järelevalve menetluses kogutud tõendi lubatavuse hindamisel väärtemenetluses tuleb arvestada aga ka seda, et põhiõigustesse sekkuva järelevalvemenetluse toimingute tegemiseks peab täidesaatva võimu esindajal olema seaduslik alus (vt ka Riigikohtu halduskolleegiumi 8. aprilli 2015. a otsus asjas nr 3-3-1-9-15, p 15), samuti peab toiming olema seadusega kooskõlas. Seda põhjusel, et põhiseadus (PS) lubab riigivõimu teostamiseks põhiõigusi piirata üksnes põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse alusel (PS § 3 lg 1 esimene lause ja § 11).²⁷

Põhiõiguste riive on intensiivsem, kuna järelevalvemenetlus toimub varjatult.²⁸ Riigikohus on oma varasemas lahendis nentunud kontrollteingu ja kuriteo matkimise kui jälitustoimingu olulist sarnasust ning vaadelnud vaidlusaluses jäätmeseaduse kehtestatud kontrollteingu regulatsiooni ning selle kohta antud selgitusi.²⁹ Ka eelnõuga kavandatava kontrollteingu puhul on ette nähtud jälitustoimingute ning süüteotunnustega teo toimepanemise keeld. Samuti on kontrollteingut tegevale ametiisikule ette nähtud võimalus jätta end esitlemata ja mitte kanda vormiriietust. Esitlemata jätmise õigust võib aga ametiisik kasutada kuni kontrollteingu tegemise eesmärgi saavutamiseni.

Ametliku kontrolli määruse artikli 36 kohaselt, mis käsitleb sidevahendite kaudu müüdavalt loomalt ja kaubalt proovide võtmist, võib ametliku kontrolli jaoks kasutada proove, mis pädev asutus on ettevõtjalt anonüümselt tellinud. Seega peab järelevalveametnikul olema tellimisprotsessi ajal võimalik varjata oma identiteeti.

Kaupluses või muus kohas, kus kaupa müügiks pakutakse, ei pea ostja end tutvustama ega muul viisil tuvastada laskma. Selleks et tuvastada nõuete täitmine müügiprotsessi käigus ning vajaduse korral saada järelevalveasutuse omandisse proovi võtmiseks vajalik toode, peab ka järelevalveametnikul olema võimalus alustada müügiprotsessi või avaldada soovi kauba ostmiseks tarbijana või muu isikuna (professionaalse kasutajana). Selleks on ametnikul võimalus tutvustada end enne müügiteingu lõpule viimist. Kui ametnik on veendunud, et kontrolltehing on olnud edukas ja selle käigus on ametnik saanud kontrollida asjakohaste

²⁵ Mag. iur. Hannes Vallikivi. Põhiseaduse § 19 kommentaarid, p 5

²⁶ [RT I, 14.03.2023, 29](#)

²⁷ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 9. veebruari 2021 otsus nr [4-20-1588](#), p 19

²⁸ Samas, p 20

²⁹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21. detsembri 2016 otsus nr [3-1-1-94-16](#), p 17

nõuete täitmist, siis ei ole tal põhjust oma isikut rohkem varjata ning võib avaldada oma isiku, teavitada, et tegemist oli kontrolltehinguga ja jätkata menetlustoimingutega. Seda näiteks olukorras, kus müüja on üleantava kauba valmis pannud ja pole põhjust eeldada, et ta käitus kauba valikul teisiti kui tavatarbija puhul. Arvestades kontrolli olustikku, võib ametnik kontrolltehingust teavitamist edasi lükata kuni müügitehingu lõpetamiseni.

Seevastu veebilehel või muu sidevahendi teel müügitehingu tegemiseks on üldjuhul vaja ostjal end tuvastada, teha kasutajakonto või muud sellesarnast. Kasutajaandmete esitamiseks peaks kontrolltehingut tegev ametnik avaldama oma isiklikud andmed. Selliselt on aga kaupl ajal võimalik tuvastada ametniku isik ja järelevalveasutus ning kaasneda võib muutus müügitehingu toimumises. See ohustab aga kontrolltehinguga saavutatavat eesmärki ega võimalda teostada tõhusat järelevalvet. Eelkirjeldatud olukorra välistamiseks peab kontrolltehingut tegev ametnik saama kasutada andmeid, mis ei võimalda teda seostada järelevalveasutuse ja tema isikuga.

Kriminaalmenetluse seadustiku³⁰ § 126¹ lõike 1 kohaselt on jälitustoiming isikuandmete töötlemine eesmärgiga varjata andmete töötlemise fakti ja sisu andmesubjekti eest. Kontrolltehingu tegemise eesmärgiks on kontrollida selle kauplaja tegevuse õiguspärasust, kes pakub avalikult müügiks taimi, taimseid saadusi ja muid objekte või taimekaitsevahendeid. Üldistades peab järelevalveametnik kontrolltehingut kasutades sooritama ostu nagu iga teine selle kauplaja klient. Tehingu tegemise eesmärki võib varjata üksnes kuni kontrolltehingu tegemise eesmärgi saavutamiseni. Seega võib öelda, et kontrolltehingu tegemise asjaolusid võib ametiisik varjata üksnes lühiajaliselt ning tegevus toimub varjatult üksnes kontrolltehingu tegemise hetkel. Kontrolltehingu tegemine ei eelda sellele eelnevaid ja järgnevaid (kaasatud) varjatud tegevusi. Järelevalvemeetme lühiajalisus võiks olla üheks tunnuseks kontrolltehingu eristamisel kriminaalmenetluse seadustiku §-s 126⁸ sätestatud kuriteo matkimisest. Ühtlasi ei ole kuriteo toimepanemine kontrolltehingu eesmärk ja kontrolltehingu käigus ei pane ametiisik toime kuriteotunnustega tegu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist, millest esimesega muudetakse TaimKS-i, teisega muudetakse RLSi ja kolmandas paragrahvis kehtestatakse eelnõu jõustumine.

Eelnõu §-ga 1 tehakse muudatused TaimKS-is.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse TaimKS-i § 14 lõiget 1, mille kohaselt juhul, kui TaimKS-i § 6 lõikes 5 nimetatud isik ei täida oma kohustusi tõrjeabinõude rakendamisel, korraldab tõrjeabinõude rakendamist PTA asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Tulenevalt vajadusest rakendada taimetervise määrust, tehti muudatused TaimKS-is ning 1. juuli 2020. a redaktsiooniga muudeti ka TaimKS-i § 6. Muudatuse järel kehtestati seni TaimKS-i § 6 lõikes 5 kehtestatud taimetervise nõuete täitmiseks kohustatud isikut käsitlev säte lõikes 3. Ekslikult jäi muutmata viide TaimKS-i § 14 lõikes 1, mistõttu parandatakse muudatusega viide ka selles lõikes.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse TaimKS-i § 17 lõiget 1. Muudatuse kohaselt tuleb edaspidi ekspordi fütosanitaarsertifikaadi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse sertifikaadi³¹ väljastamise eest tasuda riigilõivu asemel järelevalvetasu TaimKS-i § 87¹¹

³⁰ [RT I, 12.12.2024, 7](#)

³¹ Selgituseks, et seletuskirja 2. osas „Eesmärk“ on ekspordi fütosanitaarsertifikaat, reekspordi fütosanitaarsertifikaat ja ekspordieelne sertifikaat teksti parema loetavuse huvides koondatud ühise nimetaja „ekspordi fütosanitaarsertifikaat“ alla.

sätestatud alusel ja korras. Järelevalvetasuga seotud muudatusi on lähemalt käsitletud eelnõu § 1 punkti 32 selgitustes.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse TaimKS-i § 30 lõike 4 punkti 1, millega parandatakse viga seoses taimetervise registrisse kantavate andmetega. Kehtiva sätte kohaselt kantakse taimetervise registrisse vaid majandustegevuste esitanud ettevõtjate andmed. See ei olnud eelnõu koostajate eesmärk.

TaimKS-i § 31 lõike 2 kohaselt ei pea majandustegevusteadet esitama ettevõtja, kellel peab olema taimepassi väljaandmise tegevusluba, ja ettevõtja, kellel peab olema puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusluba. TaimKS-i § 31² lõike 3 kohaselt kantakse taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluses esitatud andmed taimetervise registrisse. Samuti kantakse taimetervise registrisse TaimKS-i § 31⁷ lõike 3 kohaselt vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluses esitatud andmed. Eelneva alusel täiendatakse TaimKS-i § 30 lõike 4 punkti 1, sätestades, et taimetervise registrisse kantakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 51 lõikes 1 nimetatud andmed taimekaitseseaduse alusel majandustegevuste esitanud või tegevusloa saanud ettevõtjad.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse TaimKS-i § 31⁷ lõike 2 punkti 3, milles on kehtestatud ettevõtja kohustus esitada andmed ja dokumendid puidu nõuetekohase töötlemise kohta. TaimKS-i §-s 31⁷ on kehtestatud vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotlemisega seonduv. Viidatud paragrahvi lõikes 2 on sätestatud need andmed ja dokumendid, mille isik peab esitama vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluses. Eelnõuga muudetava punkti 3 kohaselt esitab ettevõtja taotluses ka taimetervise määruse artikli 98 lõikes 2 sätestatud juhul andmed ja dokumendid puidu nõuetekohase töötlemise kohta. Nimetatud andmed ja dokumendid esitab see ettevõtja, kes taotleb tegevusluba taimetervise määruse artiklis 96 osutatud märgise pealepanemiseks ja artikli 97 kohaselt puidust pakkematerjali parandamiseks, kui ta kasutab selleks teise ettevõtja ruumides töödeldud puitu. Taimetervise määruse artikli 98 lõike 2 kohaselt peab ettevõtja taotlust esitades tõendama, et ta kasutab märgistamiseks üksnes sellist puitu, mida on töödeldud ühe või mitme ISPM15 1. lisas³² osutatud heakskiidetud töötlemismeetodiga ja mida on töödeldud loa saanud registreeritud ettevõtja töötlemisruumides või mida on töödeldud ühe või mitme ISPM15 1. lisas osutatud heakskiidetud töötlemismeetodiga kolmanda riigi töötlemisruumides, mille kõnealuse kolmanda riigi taimekaitseorganisatsioon on heaks kiitnud. Lisaks peab ettevõtja tagama, et selleks otstarbeks kasutatavat puitu on võimalik seostada kõnealuste töötlemisruumidega liidu territooriumil või asjaomaste kolmanda riigi töötlemisruumidega. Kohaldatavuse korral tuleb ettevõtjal tagada, et ta kasutab märgistamiseks üksnes sellist puitu, millega on kaasas taimepass või mis tahes muu dokument, mis kinnitab, et standardi ISPM15 1. lisas osutatud töötlemisnõuded on täidetud.

Praktikas on ilmnenu, et kirjeldatud kohustuse täitmine on keerukas, kuna vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotlemisel ei saa ettevõtja veel esitada dokumente ostetud kuumtöödeldud puidu kohta. Samas peab PTA-l olema võimalik kontrollida, et ettevõtja on teadlik ja tagab vastavusmäärgiga märgistatava puidu nõuetekohasuse. Ettevõtjal on võimalik esitada teave selle kohta, kust on kavas osta kuumtöödeldud puitu, kuidas tagatakse kuumtöödeldud puidu jälgitavus, kuidas on tagatud jälgitavus liidu territooriumil või kolmandast riigist töödeldud puidu seostatus asjaomaste töötlemisruumidega, kuidas on ettevõtja kindel, kas kolmanda riigi taimekaitseorganisatsioon on heaks kiitnud töötlemisruumid, kus puitu on töödeldud.

³² PTA koduleht. Rahvusvaheline fütosanitaarmedetmete standard nr 15 „Puidust pakkematerjalide reguleerimine rahvusvahelises kaubanduses” (ISPM15). 16.02.2025. [ISPM_15_ET.pdf](#)

Muudatusega täpsustatakse, et juhul, kui ettevõtja esitab vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluse, siis peab ta esitama ka teabe nende meetmete kohta, mille rakendamisega ta tagab taimetervise määruise artikli 98 lõikes 2 sätestatud juhul puidu nõuetekohase töötlemise ja jälgitavuse.

Eelnõu § 1 punktidega 5 ja 9 muudetakse TaimKS-i § 31⁸ punkti 2 ja § 45¹ lõike 1 punkti 2. Muudatustega viiakse mõiste „vastutav isik“ nimetatud sätetes kooskõlla TaimKS-i § 31⁷ lõike 1 punktiga 7, mille kohaselt tuleb puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotlemisel esitada selle vastutava isiku nimi ja kontaktandmed, kes ei vastuta mitte ainult märgistamise ja puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse eest, vaid kes vastutab ka puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise nõuetekohasuse eest. TaimKS-i § 45¹ lõike 1 punkti 2 täiendatakse selliselt, et lisaks märgistamisele ja puidust pakkematerjali parandamisele oleks hõlmatud ka vastutus puitmaterjali töötlemise nõuetekohasuse eest, ning § 31⁸ punktis 2 tehakse tagasiviide § 31⁷ lõike 1 punktile 7, milles on täpsemalt kirjeldatud vastutava isiku kohustused.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse TaimKS-i § 37 lõiget 2, mille kohaselt võib liiduvälisest riigist Eestisse toimetada taime, taimset saadust ja muud objekti käesolevas seaduses ning ametliku kontrolli määruises sätestatud alusel ja korras.

Muudatusega täiendatakse TaimKS § 37 lõiget 2 viitega ametliku kontrolli määruise artikli 47 lõike 1 punktile c, milles on viidatud nendele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele, mis tuleb piiripunktis enne nende EL-i sisenemist alati esitada ametliku kontrolli (taimetervisekontrolli) tegemiseks. Viidatud taimedeks, taimseteks saadusteks ja muudeks objektideks on taimetervise määruise artikli 72 lõike 1 kohaselt kehtestatud loetelus nimetatud taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mille sissetoomisel liidu territooriumile nõutakse fütosanitaarsertifikaati, ja artikli 74 lõike 1 kohaselt kehtestatud loetelus nimetatud taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mille sissetoomiseks teatavatest päritolu- või lähteriigiks olevatest kolmandatest riikidest teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse nõutakse fütosanitaarsertifikaati.

Praktikas on tuvastatud juhtumeid, mil liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel ei ole nimetatud taimi, taimseid saadusi või muid objekte ametlikuks kontrolliks esitatud, mistõttu ei ole olnud võimalik ka kontrollida nende nõuetele vastavust. Nimetatud olukorrad on tuvastatud alles siis, kui kaup on juba edasi müüdud või kliendile tarnitud. See loob kõrge taimetervise riskiga olukorra, mil nõuetele mittevastav taim, taimne saadus või muu objekt võib olla võimalikuks ohtliku taimekahjustaja levitajaks. EL välispiiriks olles on ametlik kontroll, mis EL sisenemisel taimetervise kontrolli alla kuuluvatele kaupadele tehakse, väga oluline, et kaitsta kogu EL taimetervist. Muudatusega tehtav täpsustus loob selgema viite taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele, mille puhul ametlik kontroll on ette nähtud.

Ametliku kontrolli määruise artikli 22 kohaselt peavad taimed, taimsed saadused ja muud objektid vastama nimetatud artiklis sätestatud erinormidele, mis käsitlevad just taimetervise seotud ametlikku kontrolli ja pädevate asutuste võetavaid meetmeid. Nimetatud artiklis on täpsemalt kirjas taimetervise nõuete täitmise kontroll, mis hõlmab taimekahjustajate, taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ametlikku kontrolli ning nende ettevõtjate ja muude isikute ametlikku kontrolli, kelle suhtes need normid on kohaldatavad. Nõuetekohasuse kindlakstegemiseks kontrollitakse dokumente ning tehakse identsus- ja füüsilist kontrolli.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse TaimKS-i § 37 lõikeid 6 ja 7.

TaimKS-i § 37 lõikes 6 on sätestatud, et kui taim, taimne saadus ja muu objekt toimetatakse liiduvälisest riigist Eestisse nädalavahetusel, rahvuspühal või riigipühal sellise piiripunkti kaudu, milles PTA teeb kontrolli väljakutsel, teatab kaubasaaja või tema esindaja sellest PTA-

le hiljemalt asjaomasele nädalavahetusele, rahvuspühale või riigipühale vahetult eelneval tööpäeval. Muudatuse kohaselt teavitab kaubasaadetise eest vastutav isik saadetise kavandatavast Eestisse toimetamisest edaspidi vähemalt üks tööpäev ette seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud. Maanteepiiripunkti kaudu kavandatavast toimetamisest teavitatakse seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud, vähemalt neli tundi ette.

Muudatus on tingitud vajadusest täpsustada kaubasaadetisest etteteatamisega seonduvat tulenevalt ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõikest 4, mille kohaselt saadetise eest vastutavad ettevõtjad teatavad saadetisest ette kooskõlas lõike 3 punktiga a, täidavad selleks ühtse sisseveodokumendi asjakohase osa ja esitavad selle ühtsesse elektroonilisse süsteemi edastamiseks piiripunkti pädevatele asutustele enne saadetise füüsilist saabumist liitu. Ühe tööpäeva pikkune etteteatamisaeg on sätestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2019/1013³³, mis käsitleb liitu sisenevatest teatavate looma- ja kaubakategooriate saadetistest etteteatamist. Taimetervise kontrolli läbivast kaubasaadetisest tuleb vähemalt üks tööpäev enne piiripunkti jõudmist teavitada elektroonilise sertifitseerimise süsteemis TRACES NT (*Trade Control and Expert System NT*). Selleks peab saadetise eest vastutav isik esitama läbi TRACES NT süsteemi ühtse sisseveodokumendi *Common Health Entry Document* (ÜSTS-TS/CHED-PP) I osa.

Väljakutsel töötavas piiripunktis tehakse kontrolli piiripunkti lahtiolekuaegadel, ka neid piiripunkte tuleb üks tööpäev ette teavitada. Praegu tehakse taimetervise kontroll väljakutsel ainult Lennujaama ja Eesti Posti tollipunktides ning neid teenindab tööpäevadel Muuga piiripunkt, mis nädalavahetustel ja riigipühadel ei tööta. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2019/1013 kohaselt on liikmesriikidel õigus rakendada ka etteteatamist vähemalt neli tundi enne saadetise saabumist, kui transpordiga seotud logistiliste piirangute tõttu osutub saadetisest etteteatamine üks tööpäev enne selle saabumist võimatuks. See võib nii olla näiteks juhul, kui saadetis transporditakse lähetuskohast piiripunkti vähem kui 24 tunni jooksul ning enne saadetise laadimist ei ole võimalik saada asjakohaste ühtse sisseveodokumendi osade täitmiseks teavet, mida on vaja ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõike 3 punkti a kohase etteteatamise jaoks. Seega sätestatakse erand, mille kohaselt on maanteepiiripunkti kaudu kavandatavast kaubasaadetise Eestisse toimetamisest on lubatud teavitada ka vähemalt neli tundi ette.

Koos kirjeldatud muudatusega korrastatakse sättes ka mõistekasutust, asendades mõiste „kaubasaaja või tema esindaja” mõistega „kaubasaadetise eest vastutav isik”, mis vastab ametliku kontrolli määruses kasutatavale mõistele. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2019/1715 II lisa³⁴ kohaselt tuleb sisseveodokumendile märkida selle füüsilise või juriidilise isiku andmed, kes vastutab piiripunkti jõudnud saadetise eest ja esitab importijana või importija nimel pädevale asutusele vajalikud deklaratsioonid. Kõnealune ettevõtja võib olla sama füüsiline või juriidiline isik, kellele saadetis on adresseeritud ja kes on märgitud asjaomases kolmandas riigis välja antud ametlikele sertifikaatidele, ametlikele kinnitustele või muudes dokumentides, sealhulgas äridokumentides. Seega mõiste muutmine ei muuda selle sisu, kuna kaubasaaja või tema esindaja ongi importija või tema esindaja, küll aga muudab see selgemaks seose ametliku kontrolli määruses kasutatava mõistega.

TaimKS-i § 37 lõike 7 kohaselt võib tolliametnik vormistada kaubasaadetise vabasse ringlusse, kui PTA on teinud selle kohta lubava märke saatedokumendile või elektroonilisse tolliinfosüsteemi. Eelnõuga kavandatava muudatusega viiakse lõige 7 kooskõlla ametliku

³³ Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2019/1013](#), liitu sisenevatest teatavate looma- ja kaubakategooriate saadetistest etteteatamise kohta.

³⁴ Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2019/1715](#), millega kehtestatakse ametliku kontrolli teabehaldussüsteemi ja selle süsteemikomponentide toimimise eeskirjad (IMSOCi määrus)

kontrolli määrusega ning sätestatakse, et kaubasaadetis vormistatakse vabasse ringlusesse, kui saadetis vastab ametliku kontrolli määruse artikli 1 lõikes 2 sätestatud nõuetele.

Ametliku kontrolli määruse artikli 57 lõike 1 kohaselt toimub looma- ja kaubakategooriate saadetiste suunamine tolliprotseduurile, sealhulgas nende sisenemine või käitlemine vabalaos või tollilaos või vabatsõonis tingimusel, et saadetise eest vastutav ettevõtja esitab tollile ühtse sisseveodokumendi. Sellest tulenevalt saab vabasse ringlusesse lubamise aluseks olla ainult ühtne sisseveodokument, mitte märke saatedokumendil ega elektroonilises tolliinfosüsteemis. Ühtne sisseveodokument esitatakse TRACES NT süsteemi vahendusel, mis on liidestatud tolli infosüsteemiga. Ametliku kontrolli määruse artikli 56 kohaselt täidab ühtse sisseveodokumendi saadetise kohta (täpsemalt selle I osa) saadetise eest vastutav ettevõtja, kes esitab saadetise ja selle sihtkoha koheseks ja täielikuks identifitseerimiseks vajaliku teabe. Piiripunktis kasutab pädev asutus sisseveodokumenti, et registreerida selle II osas ametliku kontrolli tulemus ja kõik otsused, mis on selle põhjal tehtud, sealhulgas otsus saadetise tagasilükkamise kohta, et ühtse elektroonilise süsteemi kaudu edastada teave ametliku kontrolli tulemuse kohta.

Ametliku kontrolli määruse artikli 57 lõike 2b kohaselt lubab toll kaubasaadetise vabasse ringlusesse ainult sel juhul, kui on esitatud nõuetekohaselt koostatud ühtne sisseveodokument, mis kinnitab, et saadetis vastab ametliku kontrolli määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud kohaldatavatele normidele (taimekahjustajate vastased kaitsemeetmed). Seega peab tolliametnik jälgima, et nõuetekohaselt oleks esitatud nii ühtse sisseveodokumendi I osa kui ka II osa, mille kinnitab oma allkirjaga taimeterviseametnik, kui kaubasaadetis on läbinud nõutud ametliku kontrolli ja vastab taimetervise nõuetele.

Eelnõu § 1 punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i 2. peatüki 6¹. jagu, mis sätestab taimetervise järelevalvetasu.

Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 33, millega täiendatakse TaimKS-i §-dega 87¹¹–87¹³ ja kehtestatakse järelevalvetasu, järelevalvetasu maksmise ja enammakstud järelevalvetasu tagastamise alused. Muudatusega viiakse järelevalvetasu käsitlev regulatsioon 4¹. peatükki, mis käsitleb nii taimetervise kui ka taimekaitse valdkonnas tehtavat ametlikku kontrolli. Kehtiv järelevalvetasu regulatsioon hõlmab üksnes taimetervise valdkonda, mistõttu on see kehtestatud TaimKS-i taimetervist käsitlevas 2. peatükis. Eelnõuga kavandatava muudatusega laiendatakse järelevalvetasu kohaldamisala ning järelevalvetasu rakendatakse edaspidi ka taimekaitse valdkonnas. Seetõttu viiakse järelevalvetasu regulatsioon 4¹. peatükki, milles on kehtestatud ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute tegemisega seonduv.

TaimKS-i § 44³ lõike 6 alusel on kehtestatud maaeluministri 29. juuni 2020. a määrus nr 46 „Järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise ning enammakstud järelevalvetasu tagastamise kord”³⁵, millega on kehtestatud järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise ning enammakstud järelevalvetasu tagastamise kord. TaimKS-i 2. peatüki 6¹ jao kehtetuks tunnistamisega muutub kehtetuks ka nimetatud määrus.

Eelnõu § 1 punktiga 10 täiendatakse TaimKS-i § 60 lõiget 5 ning sätestatakse, et toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiidu kehtivuse pikendamise taotluse menetlusele kohaldatakse nimetatud ainete heakskiitmise taotluse menetluse kohta sätestatud.

TaimKS-i § 60 lõikes 5 on sätestatud, et kui taotleja soovib toimeaine, taimekaitseaine või sünergisti heakskiidu kehtivuse pikendamist, esitab ta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 14 nimetatud taotluse sama määruse artiklis 15 sätestatud korras

³⁵ [RT I, 01.07.2020, 38](#)

PTA-le. Viidatud artiklis 15 on sätestatud pikendamistaotlusega seonduv. Selle kohaselt esitab toimeaine tootja artiklis 14 nimetatud taotluse liikmesriigile ja taotluse koopia teistele liikmesriikidele, komisjonile ja ametile hiljemalt kolm aastat enne heakskiidu kehtivusaja lõppu. Samuti peab taotleja pikendamise taotlemisel välja tooma uued andmed, mida ta kavatseb esitada, ning tõestama, et need andmed on vajalikud andmenõuete või kriteeriumide tõttu, mida toimeaine viimase heakskiidu ajal ei kohaldatud, või selle tõttu, et ta taotleb heakskiidu pikendamist. Samal ajal esitab taotleja mis tahes uute ja käimasolevate uuringute ajakava.

Eelnõuga kavandatava täiendusega täpsustatakse, et heakskiidu kehtivuse pikendamise taotlust menetletakse samamoodi nagu uue toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmiseks esitatud taotlust. TaimKS-i § 60 lõike 2 kohaselt kontrollib PTA taotluse nõuetekohasust ning saadab taotlejale kirjaliku teate taotluse kättesaamise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 9 lõike 1 kohaselt. Viidatud artiklis 9 on sätestatud taotluse vastuvõetavusega seonduv. Selle järgi saadab 45 päeva jooksul pärast taotluse saamist referentliikmesriik, kelle ülesandeid Eestis täidab PTA, taotlejale kirjaliku tõendi, milles märgib taotluse kättesaamise kuupäeva, ning kontrollib artikli 8 lõike 1 punktis e osutatud kontrollnimekirja alusel, kas koos taotlusega esitatud toimikud sisaldavad kõiki artiklis 8 sätestatud elemente. Referentliikmesriik kontrollib samuti artikli 7 lõikes 3 osutatud konfidentsiaalsuse taotlusi ning artikli 8 lõike 2 kohaselt esitatud katsete ja uuringute täielikke loetelusid. Kui taotluses on puudusi, teatab referentliikmesriik sellest taotlejale, määrates nende esitamiseks tähtaja, mis ei ole pikem kui kolm kuud. Kui taotleja ettenähtud tähtaja jooksul taotluses puudusi ei kõrvalda, teatab referentliikmesriik taotlejale, teistele liikmesriikidele ja komisjonile, et kõnealune taotlus ei ole vastuvõetav. Puuduste kõrvaldamise korral teatab referentliikmesriik taotlejale, teistele liikmesriikidele, komisjonile ja ametile, et kõnealune taotlus on vastuvõetav, ning alustab toimeaine hindamist.

Täpsustuse tegemise vajaduse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiidu kehtivuse pikendamise taotluse osas tingib asjaolu, et kehtiva TaimKS-i paragrahv 60 kirjeldab ainult toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise etappe ega kirjelda vastavate ainete heakskiidu pikendamise taotlemise hindamist. Sama paragrahvi lõige (5) viitab heakskiidu pikendamise taotluse esitamise korrale ent ei too välja sellise taotluse hindamise etappe. Selle puuduse kõrvaldamiseks, lähenemise harmoniseerimiseks ning võimaliku segaduse vältimiseks tehakse TaimKS-i vastav täpsustus tehakse TaimKS-i vastav täpsustus.

Eelnõu § 1 punktiga 11 muudetakse ja sõnastatakse uuesti TaimKS-i § 60¹, milles on kehtestatud toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu maksmise kord.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 11 kohaselt on referentliikmesriigil toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse esialgse hindamisaruande koostamiseks aega 12 kuud, mida võib vajadusel (täiendavate uuringuandmete või taotlejalt lisateabe päringu korral) pikendada 18 kuuni. Euroopa Komisjoni poolt tehtud taimekaitsevahendite turulelaskmist käsitleva määruse (EÜ) nr 1107/2009 ja pestitsiidide piirnorme käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 396/2005³⁶ rakendamise hindamise³⁷ käigus tuvastati, et tegelikult kulub toimeaine, taimekaitseaine ja

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EÜ\) nr 396/2005](#), taimses ja loomses toidus ja söödas või nende pinnal esinevate pestitsiidide jääkide piirnormide ja nõukogu direktiivi 91/414/EMÜ muutmise kohta

³⁷ Study supporting the REFIT Evaluation of the EU legislation on plant protection products and pesticides residues (Regulation (EC) No 1107/2009 and Regulation (EC) No 396/2005) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5f718af5-d349-11e8-9424-01aa75ed71a1>

sünergisti heakskiitmise kõigi etappide jaoks ametlikult ette nähtud 36 kuu asemel keskmiselt 44 kuud ja maksimaalselt 72 kuud, toimeaine heakskiidu uuendamise menetlusetappide jaoks ette nähtud 30 kuu asemel aga keskmiselt 34 kuud ja maksimaalselt 48 kuud. Üks taotluste menetlemise suurema ajakulu põhjustest on liikmesriikide pädevate asutuste rahaliste vahendite ja ekspertide nappus. Sarnane olukord on ka Eestis. PTA-l on kolm toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti taotlust hindamises aastast 2020 ja üks taotlus aastast 2021.

Seetõttu kavandatakse eelnõuga muudatused toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu maksmisel.

Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu hõlmab toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise tasu ning identseuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise tasu. Tasu taotluse läbivaatamise eest makstakse menetluse lõppedes korraga kõikide menetlusetappide eest.

Kuna toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise ja heakskiidu taotluse menetlemine on pikk protsess, mis võib kesta kuni 72 kuud (see on kuni 6 aastat), jõuab tasu taotlust menetleva asutuseni alles 3–6 aastat hiljem, kui inflatsioon on selle väärtust oluliselt kahandanud. Samuti ei võimalda selline tasustamissüsteem operatiivselt reageerida tööde mahu ja rahastamisvajaduste muudatustele. Seetõttu on vajalik muuta tasu struktuuri ja maksmise korda. Selleks eristatakse tasu arvestamisel heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise tasu, erialase hindamise tasu ning täiendavalt tehtavate Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 12 nimetatud tegevuste, sh täiendava erialase hindamise tasu..

Eraldi sätestatakse, et kui sama toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse lahendamiseks on vaja teha Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 12 nimetatud tegevusi, maksab taotleja ka nende tegevuste eest. Viidatud artiklis 12 nimetatud tegevuste hulka kuulub ka täiendav erialane hindamine, mida teeb refrentliikmesriik (Eesti) taotleja poolt Euroopa Toiduohutusameti nõudel esitatud lisateabe alusel.

Nende tegevuste eraldi välja toomine on oluline, sest vastavad tegevused leiavad aset pärast plaanilise erialase hindamise lõppu ja kehtiv TaimKS ei sätesta nende eest tasu maksmist ega selle korda.

TaimKS-i § 60¹ täiendatakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise tasu mõistega.

Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu ja selle maksmine jagatakse kolmeks vastavalt taotluse läbivaatamise menetluse etappidele, kaasajastades ning muutes selgemaks taotluse läbivaatamise tasu struktuuri ja selle maksmise korra. Selline tasu maksmise viis võimaldab taotluse menetlemisega seotud tööd paindlikumalt tasustada, muu hulgas reageerida operatiivsemalt töö mahu ja rahastamisvajaduste muutustele. Samuti vähendab selline lähenemine oluliselt inflatsioonist tingitud kahjusid, mida põhjustaks taotluse läbivaatamise esimeste etappide ja tasu maksmise vahele jääv mitme aasta pikkune ajavahemik. Ettevõtjate jaoks toob see kaasa suurema paindlikkuse, kuna võimaldab kavandada taotluse menetlemisega seotud kulusid osade kaupa ning võimaldab saada parema jooksva ülevaate tasu suuruse kujunemisest.

Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse menetlemise etapid on järgmised. Esimese etapina kontrollib PTA taotluse nõuetekohasust ning saadab taotlejale kirjaliku teate taotluse kättesaamise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 9 lõike 1 kohaselt. PTA jätab taotluse läbi vaatamata, kui taotlus ei ole nõuetekohane, ning saadab selle kohta teate taotlejale, teistele liikmesriikidele ja Euroopa Komisjonile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 9 lõikes 2 sätestatud alusel ja korras. Taotluse nõuetekohaseks hindamise korral teavitab PTA taotlejat, teisi liikmesriike, Euroopa Komisjoni ning Euroopa Toiduohutusametit Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 9 lõikes 3 sätestatud alusel ja korras.

Teises etapis hindab PTA toimeaine vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 4 sätestatud toimeaine heakskiitmise kriteeriumitele ning edastab esialgse hindamisaruande viivitamata Euroopa Komisjonile ja Euroopa Toiduohutusametile.

Kolmandas hindamise etapis täiendab PTA Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 12 lõikes 1 kehtestatud märkuste esitamise perioodi järel vajaduse korral toimeaine toimikut, osaleb vajaduse korral artikli 12 lõikes 2 sätestatud ekspertkohtumistel ja hindab vajaduse korral toimeaine kohta esitatud lisateavet artikli 12 lõikes 3 sätestatud alustel.

Lisaks eelnevale muudetakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu määra arvestamise aluseks olevat ajavahemikku. TaimKS-i kohaselt võetakse heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu määra arvutamisel aluseks eelnev kalendriaasta, mis tähendab, et seni on tulnud tasu määra arvutamisel aasta viimaste kuude kulusid prognoosida. Selleks et tasu arvestamise aluseks võetavad andmed tugineks tegelikele andmetele, sätestatakse § 60¹ lõikes 6, et tasu määra arvutamise aluseks võetakse PTA taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega seotud personali- ja majandamiskulud tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul.

Nimetatud tasude määra kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal oma määrusega. Selleks et kehtestada määrus 1. jaanuaril, algab selle väljatöötamine eelneva aasta viimastel kuudel, see tähendab ajal, mil kogu kalendriaasta andmeid veel ei ole. Kvartalipõhine tasu määra arvutamine on otseselt seotud vajadusega arvestada tegelikke, mitte prognoositud kulusid. Kasutades tasu arvutamisel tasu määra vastuvõtmisele eelnenud nelja kvartali kulusid, on võimalik vältida prognoose ning lähtuda perioodi tegelikest kuludest.

TaimKS-i kohaselt võetakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse hindamise tasu määra ja toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti identsuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise eest võetava tasu määra arvutamisel aluseks PTA taimekaitse valdkonnaga seotud personali- ja majandamiskulud. Siinjuures on toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise ja taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluste menetlemisega seotud ekspertide tasustamine kulukam kui näiteks taimekaitsevahendite turustamise ja kasutamise järelevalvega seotud ametnike tasustamine. PTA 2024. aasta andmetele tuginedes on taimekaitsevahendite järelevalvega seotud ametnike tunnitasu määr 55,8 eurot tunnis, samas kui taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega seotud ametnike tunnitasu määr on 78,49 eurot tunnis, seega on määrade erinevus 29%. Üldisel taimekaitse valdkonna personali- ja majandamiskuludel põhinev arvestus ei kajastaks seega piisavalt täpselt taotluste menetlemiseks vajalike tööde teostamise tegelikke kulusid. Kuna toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti ning taimekaitsevahendi erialast hindamist teevad suures osas samad eksperdid, on otstarbekas nii toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimisel kui ka erialasel hindamisel tasu arvutamise aluseks võtta PTA taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega seotud personali- ja majandamiskulud.

PTA esitatud andmete kohaselt oli nende asutuse taimekaitse ja väetise osakonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega 2023. aastal hõivatud 7,5 töökohta ning nende personali- ja majandamiskulud olid 2023. aasta arvestuse põhjal (sisaldab 2023. aasta üheksa kuu tegelikke kulusid ja kolme kuu prognoosi) järgmised: personali palgakulud on 32 eurot tunnis ja majandamiskulud on 18 eurot tunnis. Selle alusel arvutatud tasude määr 2024. aastal oli 32 eurot tunnis + 18 eurot tunnis = 50 eurot tunnis. Võrreldes 2023. aasta tunnitasega (43,74 eurot tunnis) suurenes 2024. aasta tunnitase (50 eurot tunnis) 6,26 euro võrra.

PTA taimekaitse osakonnas on 2024. aastal taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega hõivatud 14 töökohta ning nende personali- ja majandamiskulud on (sisaldab 2024. aasta üheksa kuu tegelikke kulusid ja kolme kuu prognoosi) järgmised: personali palgakulud on 60,57 eurot tunnis ja majandamiskulud on 17,92 eurot tunnis. Selle alusel arvutatud tasu määr 2025. aastal on 60,57 eurot tunnis + 17,92 eurot tunnis = 78,49 eurot tunnis. Võrreldes 2024. aastal kehtiva 50 euro suuruse tunnitasega suureneb 2025. aasta tunnitase 28,49 euro võrra.

Sarnaselt 2022. ja 2023. aastale on ka 2024. aasta jooksul PTA-s toimunud mitu personali koosseisu muudatust ning värvatud on uusi ametnikke, samuti on ametnike koolitamine olnud ajamahukas ja toonud kaasa lisakulusid. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 75 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid tagama määruuses sätestatud kohustuste tõhusaks ja tulemuslikuks täitmiseks piisavalt sobiva kvalifikatsiooni ja kogemustega töötajate olemasolu. Selle saavutamiseks tuleb tagada PTA taimekaitse valdkonnaga seotud personali töötasude konkurentsivõimelisus.

TaimKS-i § 60¹ lõigetes 5 ja 6 kehtestatud täpsemad nõuded toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu moodustavate erinevate tasude otsuse tegemise tähtaja, otsuse kättetoimetamise ja tasu maksmise kohta muudavad tulenevalt paragrahvi ümbersõnastamisest asukohta ning on edaspidi kehtestatud sama paragrahvi lõigetes 8–12. Nõuete kehtestamisel on arvestatud eespool kirjeldatud eelnõuga kavandatavat muudatust, millega edaspidi eristatakse heakskiitmise taotluse eest tasu küsimisel menetluse erinevaid etappe.

TaimKS-i § 60¹ lõike 8 kohaselt teeb PTA otsuse toimeaine heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise tasu suuruse kohta kümne tööpäeva jooksul pärast taotluse nõuetekohasuse tuvastamist, pärast taotluses esinevate puuduste tuvastamisest taotleja teavitamist ning pärast taotluse läbi vaatamata jätmist ja selle kohta teate edastamist taotlejale, teistele liikmesriikidele ja Euroopa Komisjonile.

TaimKS-i § 60 lõike 4 kohaselt hindab PTA toimeaine vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 4 sätestatud toimeaine heakskiitmise kriteeriumitele ning edastab esialgse hindamisaruande viivitamata Euroopa Komisjonile ja Euroopa Toiduohutusametile. Eelnõuga kavandatava TaimKS-i § 60¹ lõike 9 kohaselt teeb PTA otsuse viidatud lõikes 4 nimetatud tasu suuruse kohta kümne tööpäeva jooksul samas nimetatud esialgse hindamisaruande Euroopa Komisjonile ja Euroopa Toiduohutusametile edastamise päevast arvates.

Tulenevalt eelnõuga kavandatavatest muudatustest kehtestatakse TaimKS-i § 60¹ lõikes 10, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 12 lõikes 3 sätestatud täiendava hindamise tasu kohta teeb PTA otsuse kümne tööpäeva jooksul Euroopa Toiduohutusameti järelduste avaldamisest arvates.

Eelnõuga kavandatava TaimKS-i § 60¹ lõike 11 kohaselt toimetatakse lõigetes 8–10 nimetatud otsus taotlejale kätte viie tööpäeva jooksul otsuse tegemisest arvates. Lõike 12 kohaselt kannab

taotleja lõigetes 8–10 nimetatud otsuses määratud summa otsuses näidatud pangakontole kümne kalendripäeva jooksul otsuse saamisest arvates. Kui taotleja ei maksa lõigetes 2 ja 4 nimetatud tasu ettenähtud tähtaja jooksul, on PTA-l õigus anda tasu maksmiseks kohustav otsus sundtäitmisele täitemenetluse seadustikus sätestatud korras.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse TaimKS-i § 65 lõiget 1, milles on kehtestatud taimekaitsevahendi loa taotlemisega seonduv.

TaimKS-i §-is 65 sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklites 30, 33, 40, 47, 51 ja 53 nimetatud loa saamiseks kirjaliku taotluse esitamine PTA-le ning kehtestatakse riigilõiv artiklites 30, 33, 40, 47 nimetatud loa taotlemise eest, samuti kehtestatakse nõuded taotlusele vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1107/2009.

Eelnõuga kavandatavate muudatustega korrastatakse esmalt TaimKS-i § 65 lõikes 1 sätestatud viidet nendele taimekaitsevahendi lubadele, mille saamiseks tuleb esitada PTA-le taotlus ja tasuda riigilõiv. Loetelust jäetakse välja viide Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklile 30. Viidatud artiklis on sätestatud alused, millal Põllumajandusamet võib anda loa taimekaitsevahendi kohta, mis sisaldab veel heaks kiitmata toimeainet. Nimetatud luba võis sama artikli lõike 3 kohaselt anda kuni 14. juunini 2016. a.

Teise muudatusena täiendatakse TaimKS-i § 65 lõiget 1 tingimusega, mille kohaselt tasub taotleja riigilõivu RLS-is sätestatud määras üksnes juhul, kui Eesti on taotlust läbi vaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses. Viidatud sätte kohaselt vaatab taotluse läbi taotleja välja pakutud liikmesriik, välja arvatud juhul, kui seda nõustub läbi vaatama mõni teine samasse tsooni kuuluv liikmesriik.

Muudatus tuleneb taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse läbivaatamise riigilõivu regulatsiooniga kavandatavast muudatusest, millega eraldatakse nimetatud riigilõivust taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu, mida edaspidi arvestatakse TaimKS-i § 73² kohaselt. Sellega tagatakse taimekaitsevahendi turulelaskmisega seotud kulutuste ajakohane ja objektiivne hüvitamine. Vastavate kulutuste objektiivne hüvitamine tagab ka taimekaitsevahendite taotluste tasude parema ühtlustumise EL-i põhjatsoonis, mis omakorda aitab ära hoida selliste taotluste esitamist, mille alusel ei soovita taimekaitsevahendeid tegelikult Eestis turule tuua.

Taimekaitsevahendi loa taotlemisel kehtestatava riigilõivu arvutamisel on võetud aluseks PTA 1.01.–31.12.2024 eelarve alusel taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade menetlemisega seotud personali tunnitasu määr 68,11 eurot, mille arvutamisel on arvesse võetud põhiteenuste ja tugiteenuste palgakulu ning majandamiskulu ning mis riigilõivude arvutamisel ümardatakse kuni 70 euron. See kattub ka TaimKS-i VTK-s PTA poolt prognoosina arvutatud keskmise tunnitasu määraga 70 eurot, mis kujuneb järgmiselt: taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade menetlemisega seotud töötajate keskmine tunnitasu kokku koos tööandja maksudega, sealhulgas tugiteenuste kulud, koolitus- ja lähetuskulud 45,50 eurot, PTA keskmine majandamiskulu tundidesse arvestatuna 24,50 eurot.

Riigilõivu arvutamise aluseks võetud tasu määr erineb erialase hindamise tasu määrast. Riigilõivu arvestamise aluseks võetakse üksnes taimekaitsevahendi turulelaskmise lubade menetlemisega seotud isikute personali- ja majanduskulud. Kuna erialast hindamist tehakse nii toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti kui ka taimekaitsevahendi loamenetluse korral, siis võetakse erialase hindamise tasu arvestamisel aluseks PTA taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja erialase hindamisega tegelevate isikute personali- ja majanduskulud.

Seoses eelnevaga ajakohastatakse RLS-is kehtestatud taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse läbivaatamise eest kehtestatud riigilõivusid.

Lisaks eelnevale muudetakse TaimKS-i § 65 lõike 1 teist lauset, milles on sätestatud riigilõivu tasumise erand. Eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt ei tule edaspidi tasuda riigilõivu lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklites 51 (loa kehtivuse laiendamine vähe levinud või väikese kasvupinnaga kultuuridel kasutamistele) ja 53 (taimekaitse eriolukord) nimetatud loa taotlemise eest ka sama määruse artiklis 40 (taimekaitsevahendite vastastikune tunnustamine) sätestatud loa taotlemise eest.

Nimetatud taotluste esitamise korral ei kontrolli PTA taotluse nõuetekohasust, kuna seda on juba teinud taotlust läbivaatav liikmesriik Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 35 tähenduses, mistõttu ei kaasne PTA-le selle tegevuse eest ka kulu. Nendel juhtudel menetleb Eesti taotlust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina, tehes taotluse menetlemiseks üksnes taimekaitsevahendi erialase hindamise. Seega asendatakse nende menetluste puhul riigilõiv erialase hindamise tasuga.

Eelnõu § 1 punktiga 13 muudetakse TaimKS-i § 73 lõiget 1, mis käsitleb taimekaitsevahendi loa muutmise, sealhulgas taimekaitsevahendi turulelaskmise loa kehtivuse pikendamise või kehtetuks tunnistamise taotlemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklite 43 ja 45 kohaselt.

Nimetatud sätet muudetakse, täiendades seda tingimusega, mille kohaselt tuleb riigilõivu tasuda nimetatud taotluste esitamise eest üksnes siis, kui Eesti menetleb taotlust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 35 nimetatud taotlust läbi vaatava liikmesriigina.

Muudatus on tingitud taimekaitsevahendi loa taotluse läbivaatamise tasuga kavandatavatest muudatustest, mille kohaselt edaspidi arvestatakse taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse läbivaatamisega seonduvaid kulusid taimekaitsevahendi erialasest hindamise kuludest eraldi. Juhul kui Eesti menetleb taotlust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 35 nimetatud tsooni kuuluva teise liikmesriigina, on taotlust läbivaatav liikmesriik taotluse juba läbi vaadanud. PTA omalt poolt taotlust uuesti läbi ei vaata, mistõttu ei kaasne PTA-le selle tegevusega ka kulutusi.

PTA muudab taimekaitsevahendi luba loa omaja taotluse alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 43 sätestatud juhul, kui asjaomast toimeainet, taimekaitseainet või sünergisti sisaldav taimekaitsevahend vastab määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 20 kohases heakskiidu pikendamise määruses sätestatud tingimustele ja piirangutele. Eelneva kohaselt pikendatakse taimekaitsevahendi loa kehtivust juhul, kui erialase hindamise tulemusel ei selgu, et taimekaitsevahendi kasutamisega kaasneb otsene oht inimese või looma tervisele või keskkonnale. Loa kehtivust pikendatakse juhul, kui taimekaitsevahendis sisalduvad toimeained, taimekaitseained ja sünergistid on heaks kiidetud, taimekaitsevahendi muud koostisained ei ole kantud keelatud koostisainete nimekirja, taimekaitsevahendi tehniline vorm on selline, et kasutaja kokkupuude või muud riskid on võimalikult piiratud, ilma et see kahjustaks taimekaitsevahendi toimimist. Näiteks võib loa muutmise tingida asjaolu, et taimekaitsevahendis sisalduva toimeaine heakskiidu kehtivust on pikendatud. Üks taimekaitsevahend võib sisaldada mitut toimeainet, mille heakskiidu tähtaeg võib lõppeda erineval ajal. Kui ühe toimeaine heakskiitu pikendatakse, siis tingib see muudatused taimekaitsevahendi loas.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 45 kohaselt muudab PTA taimekaitsevahendi luba loa omaja taotluse korral. Näiteks võib loa muutmise kaasa tuua

muudatus taimekaitsevahendi pakendi suuruses või materjalis, samuti kaubandusliku nime muutumise korral. Sellise taotluse menetlemise käigus ei tehta erialast hindamist ega võeta erialase hindamise tasu. Loa selliste muudatuste korral, mille käigus ei toimu erialast hindamist, tasub taotleja riigilõivu ainult taimekaitsevahendi registrikande muutmise eest.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse TaimKS-i §-ga 73², milles kehtestatakse taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu arvestamisega ja maksmisega seonduv.

Taimekaitsevahendi identitsuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise eest kehtestatakse taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu.

Kui taimekaitsevahendi loa andmise või muutmise otsustamiseks on vaja teha taimekaitsevahendi erialane hindamine, siis tasub käesoleva seaduse § 65 lõikes 1 ja § 73 lõikes 1 nimetatud isik PTA-le taimekaitsevahendi erialase hindamise eest.

Taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu arvestamisel võetakse aluseks toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise tasu arvestamise kohta sätestatu. Taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu võetakse tunnitasu, mille määra arvutamise aluseks võetakse PTA taimekaitse valdkonnas taotluste nõuetekohasuse kontrollimise ja hindamisega seotud personali- ja majandamiskulud tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul. Asjaomase tunnitasu kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega, et säilitada tasude ajakohasus ning vältida iga-aastast või üle aasta korduvat seaduse muutmist. Kuna seni on ministri määrusega kehtestatud ainult toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise ning toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti hindamise tasude määrad, siis tuleb muuta ka ministri määrust, kehtestades ka taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu määra.

Erialase hindamise tasu määra arvutamine kvartalipõhiselt on otseselt seotud vajadusega arvestada tegelikke, mitte prognoositud kulusid. Kehtiva süsteemi puhul, kus tasu määra arvestamise aluseks on eelnev kalendriaasta, tuleb tasu määra arvutamisel aasta viimaste kuude kulud prognoosida. Võttes edaspidi tasu arvutamisel aluseks tasu määra kehtestamisele eelnenud nelja kvartali kulud, see tähendab tasude määra arvutamise aasta kolme esimese kvartali ja eelneva aasta viimase kolme kuu kulud, on võimalik vältida prognoose ning lähtuda perioodi tegelikest kuludest.

PTA teeb otsuse erialase hindamise tasu suuruse kohta kümne tööpäeva jooksul pärast taimekaitsevahendi loa osas otsuse tegemist.

Kui erialase hindamise tasu laekumise prognoosimisel võtta aluseks 2025. aastal toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti identitsuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise eest regionaal- ja põllumajandusministri määrusega kehtestatud tasu määr 78,49 eurot ja PTA prognoositav erialase hindamise töötundide arv aasta kohta, siis sellisel juhul moodustab taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluse taotluse läbivaatamisel taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu laekumisest saadav tulu aastas hinnanguliselt 311 000 eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse TaimKS-i § 76 lõikega 5, millega täpsustatakse taimekaitsevahendi turustamise nõuete kohaldamisala. Muudatus on tingitud eelnõu punktiga 19 kavandatavast muudatusest, millega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse tähendust,

nimetades sihtrühmade kaupa lubatud tegevused. Muudatusega sätestatakse, et õigus taimekaitsevahendit turustada on nii professionaalsel kasutajal kui ka nõustajal. Edaspidi laienevad turustaja kohustused professionaalsele kasutajale ja nõustajale juhul, kui nad tegutsevad turustajana. Eelnõuga ei kehtestata turustajale lisanõudeid.

Eelnõu § 1 punktiga 16 muudetakse TaimKS-i § 78 lõikeid 6 ja 7.

TaimKS-i § 78 lõike 6 kohaselt peab isik, kes kasutab taimekaitsevahendit oma majandustegevuses, kasutatud taimekaitsevahendi üle arvestust paber kandjal või elektrooniliselt. Arvestuses näidatakse ära kasutatud taimekaitsevahendi nimetus, kasutuskorra aeg, kulunorm, maa-ala ja taimekultuur, mille peal taimekaitsevahendit kasutati. Taimekaitsevahendi kasutamise teenuse tellimise korral peab teenuse saaja lisaks arvestust teenuse osutaja kohta. Tulenevalt 1. jaanuaril 2026. aastal jõustuvast komisjoni rakendusmäärusest (EL) 2023/564, mis sätestab professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite andmete sisu ja vormingu, täpsustatakse eelnõuga taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamise nõudeid, lisades seadusesse viite rakendusmäärusele. Rakendusmääruse kohaselt peab professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise arvestust üksnes elektroonilisel kujul masinloetavas formaadis, kohustatud isikud ega põhilised andmenõuded ei muutu.

Professionaalne kasutaja on TaimKS-i § 62 lõike 4 kohaselt isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/1024⁶ avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta loetakse masinloetavas vormingus olevaks dokumendiks sellises failivormingus struktureeritud dokument, mida tarkvararakendused suudavad kergesti tuvastada, ära tunda ja sellest vajalikke andmeid välja lugeda. Seega võivad professionaalse kasutaja taimekaitsevahendi kasutusandmed olla algselt talle sobivas formaadis, kuid kolmekümne päeva jooksul tuleb need sisestada elektroonilisse masinloetavasse süsteemi. Asjakohast vormingut pakuvad eelkõige kas põlluraamatu pidamise võimalust pakkuvad eratarkvarad või PRIA hallatav e-põlluraamat.

Muus osas säilitatavate andmete põhikoosseis (kasutatud taimekaitsevahend, kasutamise aeg, kulunorm, töödeldud maa-ala, põllukultuur (kasutusolukord) praegu kehtiva sättega võrreldes ei muutu. Kuigi ka varem oli kõigile professionaalsetele kasutajatele andmete pidamine kohustuslik, siis nüüd on rakendusmääruse lisas täpsustatud erinevate kasutusviiside (maapinna töötlemine, suletud ruumid, seemned) taimekaitsevahendi koguseühikut, maa-ala või üksuse identifitseerimist, üksuse suurust ning täpsustatud võimalust asjakohastel juhtudel kasutada EPPO ja BBCH koode erinevatel kultuuridel kasutusolukordade kirjeldamiseks. Rakendusmääruse lisas olevad täpsustused on professionaalsele kasutajale suunavad, kuid ei too otseselt kaasa täiendavaid kohustusi uute andmete näol. Rakendusmääruses sätestatakse säilitatavate andmete sisu, vorming, tähtsajad ja teabe edastamine pädevale asutusele ning muudele füüsilistele või juriidilistele isikutele.

TaimKS-i § 78 lõikes 7 on kehtestatud keeld kasutada taimekaitsevahendit õhusõidukilt. Eelnõuga kavandatava muudatusega täpsustatakse, et taimekaitsevahendit on keelatud kasutada lennukilt või helikopterilt. Lisaks kehtestatakse, et taimekaitsevahendit võib pritsida muult õhusõidukilt üksnes sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud tingimustel ja käesoleva seaduse alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Viidatud lõike 1 kohaselt tohib taimekaitsevahendit kasutada üksnes taimekaitsevahendi loas määratud ja taimekaitsevahendi märgistusele

vastavatel tingimustel, arvestades head taimekaitsetava. Professionaalne kasutaja arvestab ka integreeritud taimekaitse põhimõtteid.

Muudatuse tegemisega luuakse TaimKS-iga võimalus pritsida taimekaitsevahendit õhusõidukilt TaimKS-is kehtestatud nõuete täitmise korral.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõike 2 kohaselt võib taimekaitsevahendi õhust pritsimist lubada vaid erandjuhtudel, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) taimekaitsevahendi õhust pritsimisele puuduvad muud praktiliselt rakendatavad alternatiivid või on taimekaitsevahendi õhust pritsimisel selge eelis seoses väiksema mõjuga inimese tervisele ja keskkonnale võrreldes taimekaitsevahenditega töötlemisega maapinnalt;
- b) kasutatav taimekaitsevahendon liikmesriigi poolt õhust pritsimiseks heaks kiidetud ja õhust pritsimisest tulenevaid ohte on hinnatud;
- c) õhust pritsival operaatoril on artikli 5 lõikes 2 osutatud tunnistus;
- d) õhust pritsimise eest vastutaval ettevõttel on sellise pädeva asutuse väljastatud sertifikaat, kes annab loa kasutada taimekaitsevahendite õhust pritsimise seadmeid ja õhusõidukeid;
- e) kui õhust pritsitav ala asub üldkasutatava koha läheduses, sisaldab luba konkreetsete riskijuhtimise meetmete kirjeldust, millega tagatakse, et kõrvalseisjate tervist ei kahjustata. Õhust pritsitav ala ei või asuda elamupiirkonna läheduses;
- f) alates 2013. aastast on taimekaitsevahendite pritimiseks kasutatavad õhusõidukid varustatud tarvikutega, mis kujutavad endast parimat võimalikku tehnoloogiat taimekaitsevahendi kõrvalkalde vähendamiseks.

Taimekaitsevahendi õhust pritsimise võimaldamiseks hinnati nimetatud direktiivis kehtestatud nõudeid ning leiti järgmist.

Arvestades Eesti maastiku eripära, lennuki ja helikopteri lendamiskõrgust ja sellelt tehtava taimekaitsetööga kaasneva triivi riske ning võttes arvesse taimekaitsevahendi täppiskasutamise vajadusi, saab järeldada, et lennuk ja helikopter ei vasta Eesti tingimustes direktiivis sätestatud nõuetele ning nendelt tehtaval taimekaitsetööl ei ole eeliseid võrreldes maapinnalt tehtava taimekaitsetööga. Praegu vastab Eesti tingimustes direktiivi nõudele üksnes mehitamata õhusõiduk, sest lennukõrgus ja seega triivi risk on oluliselt madalamad ning võimalik on täppiskasutus.

Õhust pritsimiseks võib kasutada üksnes sellist taimekaitsevahendit, mille kasutamiseks on antud asjakohane luba. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 31 on kehtestatud taimekaitsevahendi loa sisu nõuded, muuhulgas taimekaitsevahendi kasutamise nõuded määruuses sätestatud tingimuste ja nõuete täitmiseks. Nõuded sisaldavad vajaduse korral maksimaalset kulunormi hektari kohta igal kasutuskorral, maksimaalset kasutuskordade arvu aastas ning viimase kasutuskorra ja saagikoristuse vahelist ajavahemikku. Vajaduse korral võivad nõuded sisaldada järgmist:

- 1) taimekaitsevahendi levitamise ja kasutamise piirang, et kaitsta asjaomaste levitajate, kasutajate, kõrvaliste isikute, elanike, tarbijate või töötajate tervist või keskkonda, võttes arvesse muude ühenduse sätetega kehtestatud nõudeid;
- 2) kohustus teavitada enne toote kasutamist naabreid, kes võivad eemalekanduva pihustatud vahendiga kokku puutuda ning kes on avaldanud soovi, et neid kavandatavast taimekaitsetööst teavitataks;
- 3) tõendid õige kasutuse kohta vastavalt integreeritud taimekaitse põhimõtetele;
- 4) kasutajarühmade, näiteks professionaalsete ja mitteprofessionaalsete kasutajate kindlaksmääramine;
- 5) kasutuskordade vaheline ajavahemik ja tööooteaeg.

Seega hinnatakse taimekaitsevahendi õhust kasutamisega kaasnevaid võimalikke puudusi ja eeliseid juba taimekaitsevahendi loa menetluse käigus ning asjakohased kasutustingimused määratakse kindlaks taimekaitsevahendi turulelaskmise loas.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamisega kaasnevate võimalike riskide hindamine võib erineda toote tavapärasest turulelubamise hindamisest ning selle käigus täpsustatakse ka riskide vähendamiseks võetavaid vajalikke või lisameetmed.

Õhust võib taimekaitsevahendit kasutada professionaalne kasutaja või nõustaja. TaimKS-i § 62 lõike 4 kohaselt on taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle. Nõustaja on TaimKS-i § 78² lõike 2 kohaselt isik, kellele on kutseseaduses sätestatud alusel ja korras antud konsulendi kutse.

Eelnõu § 1 punktiga 19 kavandatavate muudatustega täpsustatakse ka taimekaitsetunnistusega seonduvat ning määratakse, millised õigused on taimekaitsevahendit kasutades professionaalsel kasutajal ja nõustajal.

Taimekaitsevahendi õhust pritsimisel kasutatav õhusõiduk peab vastama nõuetele ning olema kasutamisel ohutu, seega nii õhusõiduk kui ka selle käitaja tegevus peavad vastama lennundusseaduses³⁸ sätestatule.

Eelnõuga kavandatava muudatuse osas – võimaldada taimekaitsevahendit õhust pritsida – jääb TaimKS lennundusseaduse suhtes eriseaduseks, kehtestades nõuded üksnes taimekaitsevahendi ja taimekaitsevahendi kasutamise kohta. Nii kohalduvad TaimKS ka mehitamata õhusõidukil taimekaitsevahendi kasutamise lisaseadme ehk taimekaitsevahendi suhtes. Taimekaitsevahendi nõuded on kehtestatud TaimKS-i 4. peatükis, kus on kehtestatud ka taimekaitsevahendi korralise tehnilise kontrolliga seonduv.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõike 2 punkti e ülevõtmiseks täiendatakse **eelnõu § 1 punktiga 17** TaimKS-i § 78¹ lõikega 3 ning kehtestatakse, et õhust pritsitav ala ei tohi olla sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud ala.

TaimKS-i §-s 78¹ on kehtestatud taimekaitsevahendi kasutamise erinõuded. Selle järgi võib avalikus kohas ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 3 punktis 14 nimetatud haavatava elanikkonnarühma kasutataval alal, nagu avalik park ja aed, spordi-, puhke- ja kooliala, laste mänguväljak ning tervishoiuasutuse vahetus läheduses asuv ala, taimekaitsevahendit kasutada üksnes professionaalne kasutaja. Nimetatud alal tuleb eelistada madalama riskiastmega taimekaitsevahendit ja bioloogilise tõrje meetodit.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse TaimKS-i § 78¹ lõikega 4 **professionaalsele kasutajale teavitamiskohustus**. Selle järgi esitab professionaalne kasutaja enne taimekaitsevahendi õhust pritsimist PTA-le andmed õhust pritsitava maa-ala, sellel kasvava taimekultuuri nimetuse, millel kavatakse taimekaitsevahendit kasutada, ja eeldatavate tõrjutavate taimekahjustajate kohta. Teavitus hõlmab tervet hooaega (vegetatsiooniperioodi), juhul kui andmetes ei esine muudatusi. Muudatuste all on eelkõige silmas peetud kas erinevaid pritsitavaid taimekultuure, kahjustajaid või muudatusi pritsitavates

³⁸ [RT I, 04.12.2024, 12](#)

alades. Pritsitava ala info võib üldjuhul lugeda piisavaks ka näiteks põllumajandustootja nimetamisega, sest PTA-l on võimalik tuvastada vajalikke põldude andmeid.

Teavitamiskohustuse kehtestamisega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõige 4, mille kohaselt esitab professionaalne kasutaja, kes soovib taimekaitsevahendeid õhust pritsida, pädevale asutusele taotluse kiita heaks töötlemiskava, millele on lisatud tõendid selle kohta, et samas artiklis osutatud tingimused on täidetud³⁹. Kooskõlas heakskiidetud töötlemiskavaga esitatakse pädevale asutusele õigel ajal taotlus õhust pritsimiseks. See sisaldab teavet pritsimise eeldatava aja kohta ning kasutatavate taimekaitsevahendite koguste ja liigi kohta. Kuigi direktiivi sõnastusest võib esmapilgul järeldada, et tegemist on loakohustusega tegevusega, siis eelnõu väljatöötamise käigus leiti, et taimekaitsevahendi õhust pritsimise nõuded on suuresti juba täidetud, mistõttu otsustati isiku jaoks vähem koormava piirangu kasuks ning kehtestada taimekaitsevahendi õhust pritsimiseks teavitamiskohustus.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõige 3, mille kohaselt on pädeva asutuse ülesanne avalikustada teave põllukultuuride, piirkondade, asjaolude ja konkreetsete nõuete kohta, sealhulgas ilmastikutingimuste kohta, mille puhul võib lubada õhust pritsimist. Nimetatud teave on reguleeritud kasutustingimuste ja taimekaitsevahendi loaga ning järelevalvet nende täitmise üle teostab Põllumajandus- ja Toiduamet. Juhul, kui ilmneb täiendav avalikkuse teavitusvajadus, siis teeb seda Põllumajandus- ja Toiduamet pädeva asutusena vastavalt Korrakaitseaduse paragrahvile 26.

Eelnõu § 1 punktidega 18 ja 21 muudetakse TaimKS-i § 78² lõiget 1 ning täiendatakse TaimKS-i § 78² lõiget 5.

TaimKS-i § 78² lõike 1 kohaselt peavad taimekaitsevahendi turustaja, professionaalne kasutaja ja nõustaja olema läbinud taimekaitsekooolituse ning neil peab olema selle läbimist tõendav taimekaitsetunnistus. Eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt ei ole taimekaitsekooolituse eksamile pääsemise eelduseks üksnes taimekaitsekooolituse läbimine. Edaspidi võib taimekaitsekooolituse eksami sooritada isik, kellel on asjakohased, see on taimekaitsealased teadmised. Seega muudetakse TaimKS-i § 78² lõike 1 sõnastust selliselt, et taimekaitsevahendi turustajal, professionaalsel kasutajal ja nõustajal peavad olema asjakohased teadmised, mille olemasolu tõendab taimekaitsetunnistus.

Taimekaitsekooolituse eksami eduka sooritamisega tõendab taimekaitsevahendi turustaja eksami sooritanud isik, et tal on turustajale vajalikud teadmised, professionaalse kasutaja eksami sooritanud isik tõendab professionaalsele kasutajale vajalike teadmiste olemasolu ning nõustaja eksami sooritanud isik tõendab, et tal on nõustajale vajalikud teadmised. Taimekaitsekooolituse eksami ülesehitusel arvestatakse taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannete ja vastutuse erisustega.

Muudatus võimaldab säästa kooolitusel osalejate aega (kuni kolm tööpäeva) ja raha ning tulla asjakohaste teadmiste olemasolu korral kohe eksamile ilma taimekaitsekooolitusel osalemiseta. Erialane haridus või varem läbitud taimekaitsekooolitus annavad suurema eelduse eksamit sooritada. Samuti kui inimesel on taimekaitsealased teadmised, siis muudatus võimaldab isikul välistada korduvat kohustuslikku õpet. Muudatus suurendab paindlikkust, võimaldades õppida iseseisvalt endale sobivas tempos ja ajal, kasutades õppimiseks erinevaid ressursse. Samuti, kuna taimekaitsekooolituse läbimine ei ole taimekaitsekooolituse eksamile pääsemise eelduseks, siis see annab võimaluse keskenduda teadmiste täiendamisele.

³⁹ Osundatud tingimused on lahti kirjutatud eespool sama põhjenduse alguses.

Eelneva alusel täiendatakse ka TaimKS-i § 78² lõiget 5 ning täpsustatakse, et taimekaitsetunnistuse väljastab Põllumajandus- ja Toiduamet üksnes taimekaitsekoostöö eksami sooritanud isikule.

Isikule väljastatakse selle sihtrühma taimekaitsetunnistus, mille alal eksam sooritati.

Eelnõu § 1 punktidega 19 ja 20 täiendatakse TaimKS § 78² lõigetega 2¹–2³, 3¹ ja 3², millega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse saanud isiku õigusi ja kohustusi.

TaimKS-i § 78² lõike 2 kohaselt on taimekaitsetunnistus dokument, mis tõendab, et isik võib turustada, osta ja kasutada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste. Praktikas on ilmnenu vajadus täpsustada taimekaitsetunnistuse õiguslikku tähendust, mistõttu täiendatakse TaimKS-i § 78² ning kehtestatakse, millised õigused on isikul turustaja, professionaalse kasutaja ja nõustaja taimekaitsetunnistuse omanikuna.

Kõige põhjalikumalt, see on nõustaja eksami sooritanud isik saab edaspidi nõustaja taimekaitsetunnistuse, mis annab isikule õiguse osta, kasutada ja turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ning anda nõu nende kasutamise kohta ehk tegutseda nii nõustajana, professionaalse kasutajana kui ka turustajana. Tulenevalt sellest täiendatakse TaimKS-i § 78² lõikega 3¹ ning kehtestatakse, et turustaja ja professionaalse kasutaja kohta sätestatud nõudeid kohaldatakse ka nõustaja suhtes. Eelnev tähendab seda, et kui nõustaja taimekaitsetunnistuse saanud isik kavatab tegutseda professionaalse kasutajana või turustajana, kohalduvad talle ka professionaalse kasutaja või turustaja tegevuse kohta sätestatud nõuded.

Professionaalse kasutaja eksami sooritanud isik saab edaspidi professionaalse kasutaja taimekaitsetunnistuse, mis annab isikule õiguse osta, kasutada ja turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ehk tegutseda nii professionaalse kasutajana kui ka turustajana. Tulenevalt sellest täiendatakse TaimKS-i § 78² lõikega 3² ning kehtestatakse, et turustaja kohta sätestatud nõudeid kohaldatakse ka professionaalse kasutaja suhtes. Täienduse kohaselt peab professionaalne kasutaja, kes tegutseb ka turustajana, täitma turustaja tegevuse kohta sätestatud nõudeid.

Turustaja eksami sooritanud isik saab edaspidi turustaja taimekaitsetunnistuse, mis annab isikule õiguse turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ehk tegutseda üksnes turustajana. Turustaja eksami sooritanud isikul eeldatakse piisavate teadmiste olemasolu, millele tuginedes annab turustaja taimekaitsevahendi kasutajatele, sealhulgas professionaalsele kasutajale teavet taimekaitsevahendi kasutamise ning ohutuskaartide, tervise- ja keskkonnamõjuriskide kohta. Taimekaitsevahendi turustajalt ei eeldata taimekaitsevahendite ja seadmete osas sama põhjalikke teadmisi kui professionaalselt kasutajalt ja nõustajalt, mistõttu ei laiene talle ka professionaalse kasutaja ja nõustaja õigused.

Seoses eelnevaga täiendatakse **eelnõu § 1 punktis 22** TaimKS-i § 78² lõiget 6, milles on sätestatud taimekaitsetunnistuse kehtetuks tunnistamise alused, punktiga 3, mille kohaselt tunnistatakse uue taimekaitsetunnistuse väljastamisel kehtiv tunnistus kehtetuks. Selle muudatusega tagatakse, et edaspidi on isikul ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus. Muudatusega välistatakse, et isikul, kelle taimekaitsetunnistus on kehtetuks tunnistatud, on samal ajal teine kehtiv taimekaitsetunnistus.

Erandid, mille kohaselt ei kohaldata taimekaitsetunnistuse kohta sätestatud väga mürgise taimekaitsevahendi kasutajale, ei muudeta. Väga mürgise taimekaitsevahendi puhul tuleb arvestada TaimKS-i §-des 79¹ ja 79² sätestatud eranditega.

Eelnõu § 1 punktiga 23 täiendatakse TaimKS-i § 79 lõikega 2¹, milles täpsustatakse taimekaitsekoolituse eksamiga seonduvat.

TaimKS-i § 79 lõike 2 kohaselt koostab koolitusasutus taimekaitsekoolituse programmi, arvestades taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannetest ja vastutusest tulenevaid erisusi, ning esitab selle PTA-le heakskiitmiseks. TaimKS ei sätesta nõudeid eksami korraldamiseks. Arvestades eelnõuga kavandatavat muudatust võimaldada taimekaitsekoolituse eksamil osaleda ilma eelnevalt taimekaitsekoolitusel osalemata, kehtestatakse eraldi taimekaitsekoolituse programmi heakskiitmisest ka õiguslik alus taimekaitsekoolituse eksami korraldamiseks. Selleks täiendatakse TaimKS-i § 79 lõikega 2¹ ning sätestatakse sarnaselt taimekaitsekoolituse programmi nõuetele, et koolitusasutus võib taimekaitsekoolituse eksami läbi viia juhul, kui PTA on heaks kiitnud koolitusasutuse koostatud eksami ülesehituse ja läbiviimise korra. PTA otsustab taimekaitsekoolituse eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiita või jätta selle heaks kiitmata 20 tööpäeva jooksul selle saamisest arvates. PTA jätab eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiitmata, kui see ei vasta sama paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud nõuetele.

Täpsemad nõuded taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade ja koolituse kestuse kohta kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Eespool kirjeldatud muudatustest tulenevalt muudetakse **eelnõu § 1 punktiga 25** ka TaimKS-i § 79 lõikes 6 sätestatud volitusnormi ning täiendatakse seda volitusega eksami ülesehituse ja läbiviimise täpsemate nõuete kehtestamiseks.

Muudatuse järel on koolitusasutusel võimalik eksam korraldada ilma taimekaitsekoolitust läbiviimata. Seni ei olnud eksami korraldamiseks eraldi nõudeid kehtestatud ning eksam oli lahutamatu osa taimekaitsekoolituse regulatsioonist.

Eelnõu § 1 punktiga 24 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 79 lõige 3, mille kohaselt koosneb taimekaitsekoolitus aluskoolitusest ja täienduskoolitusest. Aluskoolitus läbitakse taimekaitsetunnistuse esmakordse taotlemise korral. Täienduskoolitus läbitakse uue taimekaitsetunnistuse taotlemise korral kolm kuud enne taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist. Muudatusega loobutakse taimekaitsekoolituse senisest jaotusest alus- ja täienduskoolituseks, kuna koolitustel käsitletavad teemad suures osas kattuvad. Edaspidi läbitakse taimekaitsekoolitus üksnes vajaduse korral. Taimekaitsekoolituse eksami sooritamiseks vajalikke teadmisi võib isik omandada iseseisevalt või osaledes taimekaitsekoolitusel. Kavandatav muudatus on vastavuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 5 lõike 1 eesmärgiga tagada professionaalsele kasutajale, turustajale ja nõustajale nii esmane väljaõpe kui ka võimalus teadmisi täiendada.

Eksami eduka sooritamisega tõendab isik, et tal on vajalikud teadmised. See on vastavuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 5 lõikega 2, mille kohaselt tõendab tunnistus vähemalt I lisas loetletud teemade kohta piisavate teadmiste olemist, mis professionaalne kasutaja, turustaja või nõustaja on omandanud kas väljaõppe teel või muul viisil.

Muudatuse tulemusel ei ole vaja enam läbida taimekaitsekoolitust tingimata kolm kuud enne senise taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist, vaid isik, kes soovib saada uue taimekaitsetunnistuse, saab sooritada eksami sõltumata taimekaitsetunnistuse kehtivuse ajast.

Võib eeldada, et kuna eksami korraldamine on oluliselt lihtsam kui koolituse korraldamine, siis võimalus sooritada sobiv eksam mõistliku aja jooksul ei osutu tulevikus probleemiks.

Eelnõu § 1 punktidega 26 ja 27 täiendatakse TaimKS-i § 80 lõikeid 1 ja 3. Lõike 1 kohaselt on taimekaitsevahendite registri eesmärk tagada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite nõuetekohasus ja tõhus järelevalve turule lastud taimekaitsevahendite üle. Eelnõuga kavandatava muudatusega täiendatakse registri eesmärki teha järelevalvet turulelastud taimekaitsevahendite kasutamise nõuete täitmise üle. Täienduse tegemine on seotud lõikes 3 kavandatava muudatusega, millega täiendatakse taimekaitsevahendite registrisse kantavate andmete loetelu taimekaitsetunnistuste andmetega. Tunnistuste üle arvestuse pidamine aitab teostada tõhusamat järelevalvet taimekaitsevahendite kasutamise nõuete täitmise üle, näiteks kontrollida, kas isikul on professionaalseks kasutamiseks mõeldud taimekaitsevahendite kasutamise õigus.

Ühtlasi loobutakse taimekaitsevahendi tootja, turustaja ja väga mürgise taimekaitsevahendi kasutaja elu- või asukoha andmete kandmisest taimekaitsevahendite registrisse. TaimKS-i § 80 lõike 3 muudatuse ettevalmistamise käigus hinnati sätet tervikuna ning otsustati ajakohastada kogu taimekaitsevahendite registrisse kantavate andmete loetelu. Muudatusega jäetakse välja asjaomaste isikute elu- või asukoha andmed, kuna need ei ole järelevalve teostamiseks vajalikud andmed. Samuti jäetakse tekstist välja viide väga mürgise taimekaitsevahendi Eestisse toimetajale, kelle tegevuse üle eraldi järelevalvet ei tehta. PTA teeb TaimKS-i kohaselt järelevalvet väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamise ning hoiu- ja turustamiskohtade üle.

Asjaomase kande taimekaitsevahendite registrisse teeb PTA pärast taimekaitsekooolituse eksami sooritamist ilma isiku taotluseta. **Eelnõu § 1 punktiga 28** täiendatakse TaimKS-i § 81 lõiget 1, mille kohaselt kantakse isiku taotluseta taimekaitsevahendite registrisse taimekaitsetunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise otsus (eelnõuga kavandavad TaimKS-i § 78² lõiked 5 ja 6). Tunnistuse omajal ning teistel huvitatud isikutel (nt turustaja või taimekaitsetöö tellija) on juba praegu isikukoodi alusel taimekaitsevahendite registri avaliku liidese kaudu võimalik kontrollida vastava tunnistuse olemasolu, selle kehtivust ja numbrit. Ehk muudatusega kirjeldatakse väljakujunenud praktikat. Taimekaitsetunnistuse isikule plastikkaardina väljastamisest loobus PTA 2023. aasta teisel poolel. Füüsilise dokumendi väljastamisest loobumise põhjuseks oli soov toetada plastiku kasutamise vähendamist, mis omakorda säästab loodusressursse ja aitab vähendada keskkonnasaastet. Elektrooniline taimekaitsetunnistus on mugavam, kuna enam ei ole vaja kaasas kanda füüsilist dokumenti, ning turvalisem, kuna väheneb võltsimise, varastamise ja kaotamise risk. Samuti elektroonilise taimekaitsetunnistuse korral on lihtsam tagada andmete ajakohasust, kuna neid saab reaajas uuendada. Samas elektroonilise taimekaitsetunnistuse puhul on eriti tähtis isikusamasuses veendumine.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse TaimKS-i §-s 83 sätestatud taimekaitseseadme mõistet, mille kohaselt on taimekaitsevahendi kasutamiseks ettenähtud seade, sealhulgas selle tõhusaks toimimiseks esmatähtis osa pihusti, manomeeter, filter, sõel ja paagi puhastusseade.

Muudatus on tingitud vajadusest võtta arvesse tehnoloogilist arengut, ajakohastades loetelu taimekaitseseadme osade kohta, mis on seadme tõhusaks toimimiseks esmatähtsad. Muudatusega jäetakse esmatähtsate osade loetelust välja sellised osad, mida ei kasutata valdavates tänapäevastes taimekaitseseadmetes, näiteks manomeeter. Edaspidi nimetatakse esmatähtsateks osadeks ainult neid seadme osi, mis on universaalsed kõikide taimekaitseseadmete puhul (sealhulgas õhusõidukite ja puhtimisseadmete puhul) nagu paak, pump ja pihusti.

Eelnõu § 1 punktiga 30 täpsustatakse TaimKS-i § 87⁵ lõike 2 punktis 8 sätestatud taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija iga-aastast koolitusnõuet. Edaspidi peab taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühel korral taimekaitseseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses nagu infopäev, konverents või täienduskoolitus.

Koolitatavaid on Eestis vähe (kuni 15 isikut), kuid kõigile sobiva koolitusaja leidmine võib olla siiski problemaatiline. Samuti on mitmete samasisuliste koolituste korraldamine aasta jooksul nii väiksele sihtgrupile kulukas, eriti välislektorite kaasamise korral. Tulenevalt eelnevast võib jääda mõnel tehnilise kontrolli tegijal kohustuslik täienduskoolitus läbimata, seetõttu on mõistlik muuta täienduskoolituse läbimise nõue tehnilise kontrolli tegijate jaoks paindlikumaks. Edaspidi saavad taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegijad valida erinevate täienduskoolituste, infopäevade ja konverentside vahel, samas on sellega tagatud, et nad on kursis valdkondlike tehnoloogiliste uuendustega ja taimekaitseseadmete testimise võimalustega, ajakohastavad teadmisi ning oskavad kavandada investeeringuvajadusi.

Eelnõu § 1 punktiga 31 muudetakse TaimKS-i § 87⁷ lõikeid 3 ja 4, milles on kehtestatud ametliku kontrolli määrase rakendamisega seonduv.

Eelnõuga kavandatava muudatusega jäetakse lõikest 3 välja viide Veterinaar- ja Toiduametile, mille asemel moodustati 1. jaanuaril 2021. aastal tööd alustanud PTA. Lisaks sellele korrastatakse sätet, et vältida veterinaarseaduse § 73 lõike 3 ülekirjutamist, mille kohaselt on ametliku kontrolli määrase artikli 109 lõikes 2 nimetatud mitmeaastase kontrollikava eest vastutavaks asutuseks PTA, kes vastutab mitmeaastase kontrollikava koostamise eest ning nimetatud kava täitmise aastaaruande Euroopa Komisjonile esitamise eest. Sellest tulenevalt täpsustatakse PTA ülesandeid TaimKS-is ning kehtestatakse, et PTA on ametliku kontrolli määrase artiklis 109 nimetatud mitmeaastase kontrollikava ja sama määrase artikli 111 lõike 2 punktis a nimetatud taimetervise, taimekahjustajate ja taimekaitsevahendite osas vastutav asutus ning täidab kõiki asjakohaseid nõudeid.

Mitmeaastane kontrollikava hõlmab kõiki EL-i toidutarneahela õigusaktidega hõlmatud valdkondi, sealhulgas loomatervist, ning sisaldab teavet ametliku kontrolli süsteemi struktuuri ja korralduse kohta. Koostatud kontrollikava ajakohastatakse korrapäraselt ning avalikustatakse ametliku kontrolli määrase artikli 111 lõike 1 kohaselt PTA veebilehel.

Ühtlasi täpsustatakse lõike 4 muudatusega, et PTA on järelevalvekoostöö kontaktasutus ametliku kontrolli määrase artikli 103 lõike 1 tähenduses sama määrase artikli 111 lõike 2 punktis a nimetatud taimetervise, taimekahjustajate ja taimekaitsevahendite osas.

Eelnõu § 1 punktiga 32 täiendatakse TaimKS-i §-dega 87¹¹–87¹³, millega kehtestatakse järelevalvetasu, järelevalvetasu maksmise ja enammakstud järelevalvetasu tagastamise alused. Muudatusega esitatakse järelevalvetasu käsitlev regulatsioon peatükis 4¹, mis käsitleb ametlikku kontrolliga seonduvat. Eelnõuga kavandatava muudatusega kohaldatakse seni vaid taimetervise valdkonnas rakendatavat järelevalvetasu edaspidi ka taimekaitse valdkonnas. Seetõttu on põhjendatud esitada ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute tegemiseks vajalike rahaliste vahendite tagamisega seonduv ametlikku kontrolli käsitlevas peatükis. Ametliku kontrolli määrust kohaldatakse sellise ametliku kontrolli suhtes, mida tehakse taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete, taimekaitsevahendite turulelaskmise ja kasutamise ning pestitsiidide säästva kasutamise nõuete täitmise kontrollimiseks. Nii on tasu arvestamise eesmärk ja alused mõlema valdkonna puhul samad. Erinev on üksnes ametliku kontrolli

tegemine piiripunktis, mille puhul võetakse järelevalvetasu sama määrase IV lisas kehtestatud määras.

Paragrahvi 87¹¹ lõike 1 kohaselt on järelevalvetasu teatamis- või loakohustusega ettevõtja tegevuse, taime, taimse saaduse või muu objekti ning ettevõtja poolt taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuetekohasuse ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemise eest käesoleva seaduse alusel kehtestatud määras tasutav summa.

Taimetervise valdkonnas on seni järelevalvetasu võetud ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõikes 1 ja lõike 2 punktis c nimetatud juhtudel. Esimesel juhul võetakse tasu ametliku kontrolli määrase IV lisas kehtestatud määras, teisel juhul kehtestab tasu määra igaks aastaks valdkonna eest vastutav minister, lähtudes seejuures tasu määra kehtestava määrase vastuvõtmise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul järelevalvetoiminguteks tehtud tegelikest kuludest.

Paragrahvi 87¹¹ lõikega 1 kehtestatakse järelevalvetasu lisaks taimetervise valdkonnas järelevalve tegemise eest ka taimekaitse valdkonnas ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud juhtudel taimekaitsevahendi turustamise ja kasutamise seotud täiendava ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemise eest. Ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõike 2 punkt c näeb ette järelevalvetasu võtmise sellise järelevalvetoimingute eest, mida esialgu ei olnud kavatsuse teha, kuid mis on vajalik ettevõtja poolt toime pandud rikkumise ulatuse ja mõju hindamiseks või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. Edaspidi maksab järelevalvetasu taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise tegelev ettevõtja, kelle tegevuses on tuvastatud rikkumine ja mille kõrvaldamise tuvastamist kontrollitakse (järelkontroll). 2024. aastal tehti PTA poolt 62 järelkontrolli turustamise nõuete rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks ja 9 taimekaitsevahendite kasutamise nõuete rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks. Selle tasu sihtgruppi kuuluvad taimekaitse valdkonnas eeskätt taimekaitsevahendite turustamise ja kasutamise nõudeid rikkuvad taimekaitsevahendite turustajad ning professionaalsed kasutajad.

Paragrahvi 87¹¹ lõikega 2 kavandatava muudatuse kohaselt tasutakse edaspidi järelevalvetasu ka TaimKS-i § 16 lõike 2 kohaselt ekspordi fütosanitaarsertifikaadi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse fütosanitaarsertifikaadi väljastamise ja sellega seotud toimingute tegemise eest ning taimetervise määrase artikli 98 lõike 3 alusel puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest.

Muudatusega laiendatakse järelevalvetasu regulatsiooni kohaldamisala, rakendades seda edaspidi ka eespool nimetatud järelevalvetoimingute korral. Ametliku kontrolli määrase artikli 80 kohaselt võivad liikmesriigid koguda lõive ja tasusid ka sellise ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute kulude katmiseks, mis ei ole artiklis 79 osutatud lõiv ja tasu.

Fütosanitaarsertifikaadi taotlemise eest makstav riigilõiv on seotud konkreetse kaubatüübi ja kogusega. Fütosanitaarsertifikaadi väljastamise taotluse menetlemine sisaldab nii esitatud dokumentide kontrolli kui ka sihtriigis kehtivatele taimetervise nõuetele vastavuse kontrolli, mida tehakse taime, taimse saaduse ja muu objekti ladustamiskohas, taimede kasvukohas või muus ülevaatuskohas. Samas ei ole iga sertifikaadi puhul kaubasaadetise kohapealne kontroll vajalik, samuti võib kontrollitud partii kohta olla esitatud mitu taotlust ning vajadus mitmekordseks kontrolliks puudub. Seega ei ole riigilõiv olnud vastavuses sertifikaadi väljastamisega seotud tegelike kuludega. Riigilõivu järelevalvetasuga asendamisel maksab isik edaspidi kord kuus pärast kõigi järelevalvetoimingute tegemist nende tegemisele kulunud aja eest tunnipõhiselt, mis tähendab isikule oluliselt lihtsamat teenusekasutust ning osutatud

teenuse eest tasumist. Teisalt on PTA-l edaspidi võimalik fütosanitaarsertifikaatide väljastamiseks tehtud toimingute üle arvestust pidada ning nende tegemise eest tasu küsida asutuses kasutusel olevate ühtsete reeglite järgi.

Puidu nõuetekohane töötlemine, märgistamine ja parandamine on oluline osa taimetervisest ning takistab ohtlike taimekahjustajate levikut. Puidust toodete ja puidust pakkematerjali ekspordil kolmandatesse riikidesse peavad olema täidetud rahvusvahelisest fütosanitaarmedetmete standardist ISPM 15 tulenevad nõuded. Rahvusvahelises kaubavahetuses kasutatav puidust pakkematerjal peab olema vaba puidukahjustajatest, töödeldud ja päritolu tuvastamiseks vastavusmäärgiga märgistatud. Nõuetekohase puidust pakkematerjali kasutamine aitab vältida ohtlike taimekahjustajate (näiteks männi-laguuss, aasia sikk jt) levikut. Nõuete rikkumisega loob ettevõtja sellise ohuolukorra, millega põhimõtteliselt võib kaasna ohtliku taimekahjustaja levimine. Levik omakorda võib kaasa tuua arvestatava kahju keskkonnale, samuti ei ole välistatud majandusliku kahju tekkimine. Lisaks võib puidu ja muude objektide nõuetekohase töötlemise, märgistamise ja parandamise nõuete eiramine tuua kaasa mittevastavuse teatise esitamise liiduvälisest riigist ning piirangu rahvusvahelisele kauplemisele. TaimKS-i § 88² lõike 9 kohaselt on PTA-l kohustus teostada puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamisega tegeleva ettevõtja tegevuse nõuetekohasuse üle järelevalvet vähemalt üks kord aastas.

Tulenevalt ettevõtjate erinevatest tegevusaladest ja puidust pakkematerjali või puidu töötlemismahtudest võivad kohapealsed kontrollid olla väga erineva ajakuluga, nt sõltuvalt töötlemiskambrite arvust ja olemasolust. Kui puidust pakkematerjali parandamisega tegelev ettevõtja ostab kuumtöödeldud puitmaterjali teisest ettevõttest ja ise töötlemisega ei tegele, siis töötuskambrit selles ettevõttes ei olegi. Töötlemiskambri olemasolul hõlmab kontroll aga ka mõõtmiste tegemist, et teha kindlaks, kas mõõtekamber töötab nõuetekohaselt ja selles töötuse käigus saavutatav temperatuur on piisav. Samas on puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamise eest ette nähtud riigilõiv, mille puhul ei ole arvestatud kontrollide käigus tehtavate toimingute mahu ja erinevustega. Puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse ametliku kontrolli eest edaspidi järelevalvetasu kohaldamisega rakendub ühtlasi ka tunnitaspõhine järelevalvetasu arvestus, mis võimaldab paremini arvesse võtta ettevõtjate erinevusi. Nii muutub tegevuse nõuetekohasuse kontrolli eest makstava tasu kujunemine ka ettevõtjale selgemaks ja õiglasemaks.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 3 sätestatakse, et teatamis- või loakohustusega ettevõtja puhul võetakse järelevalvetasu ametliku kontrolli määruise artikli 47 lõike 1 punktis c nimetatud taime, taimse saaduse või muu objekti nõuetekohasuse ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingu tegemise eest piiripunktis või sama määruise artikli 53 lõike 1 punktis a nimetatud kontrollipunktis (see on mujal kui piiripunktis) või artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud juhul, see on rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks.

Järelevalvetasu tasutakse liiduvälisest riigist Eestisse toimetatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide dokumentide jaidentsuse kontrolli ning taimetervisenõuetele vastavuse kontrolli toimingute eest. Samuti tasutakse järelevalvetasu sellise ametliku kontrolli eest, mida esialgu ei olnud kavas teha ja mis on vajalik ametliku kontrolli määruise kohase ametliku kontrolli käigus avastatud asjaomase ettevõtja poolt sooritatud rikkumise tõttu ning mida tehakse selleks, et hinnata rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud. Kirjeldatud juhtudel kehtib ka praegu järelevalvetasu, muudatus toob kaasa erineva tasu arvutusviisi, mis tuleneb tasu kujunemise põhimõtete ühtlustamisest (st tunnitasu määrale üleminekust).

Paragrahvi 87¹¹ lõike 4 kohaselt võetakse taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamisega tegeleva ettevõtja puhul järelevalvetasu taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuetekohasuse ametliku kontrolli ja muu ametliku toimingute tegemise eest ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud juhul, see on rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 5 sätestatakse, et järelevalvetasu maksmiseks kohustatud isik on isik, kelle suhtes on PTA teinud TaimKS-i § 87¹¹ lõigetes 1 ja 2 nimetatud järelevalvetoimingut. Nendeks isikuteks on teatamis- või loakohustusega ettevõtjad, kelle tegevuse, taime, taimse saaduse või muu objekti üle ning taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise nõuetekohasuse üle on teostatud ametliku kontrolli või muud ametlikku toimingut.

Paragrahvi 87¹¹ lõike 6 kohaselt vastutavad mitu kohustatud isikut ühise järelevalvetoimingute tegemise eest järelevalvetasu maksmise korral solidaarselt. Solidaarvastutuse säte on vajalik näiteks kaasomandisse kuuluva kaubasaadetise suhtes tehtava toimingute eest võetava järelevalvetasu arvestamisel. Sellisel juhul käsitatakse saadetise eest vastutavaid isikuid ühe kohustatud isikuna.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 7 sätestatakse, et ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel võetakse järelevalvetoimingute tegemise eest järelevalvetasu sama määruse IV lisas toodud määra kohaselt. Nimetatud lisas on kehtestatud liitu sisenevate looma- ja kaubasaadetiste ametliku kontrolli eest võetavad lõivud ja tasud. Võrreldes kehtiva õigusega siin muudatusi ei kavandata.

Paragrahvi 87¹¹ lõike 8 kohaselt võetakse järelevalvetasu ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 2 punktis c ja eelnõuga kavandatava TaimKS-i § 87¹¹ lõikes 2 nimetatud järelevalvetoimingute tegemise eest tunnitasu. Juhul, kui tuvastatud nõuete rikkumisega seoses on vaja teha laboratoorseid lisauuringuid, maksab kohustatud isik ka nende uuringute kogukulu ulatuses.

Tunnitasu määra arvutamisel võetakse aluseks ametliku kontrolli määruse artiklis 81 nimetatud kulud, mis on seotud PTA taimetervise ja taimekaitse valdkonna järelevalvetoimingute tegemisega tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul. Arvesse võetakse ka majandamiskulud ja tugiteenuste kulud.

Palgakulude puhul võetakse arvesse konkreetse teenuse osutamise palgakulu, mida arvestatakse vastavalt teenuse osutamisele kulunud ajale. Majandamiskuludes sisalduvad taimetervise ja taimekaitse valdkonna järelevalvega otseselt seotud majandamiskulud nimetatud perioodil, näiteks koolitus- ja lähetuskulud ning ja kinnistute kulu. Tugiteenuste kulude hulka arvestatakse kõik teenuse osutamist toetavad kulud, milleks on nii personali- kui ka majandamiskulud, mis on jagatud kõikide teenuste kuludega.

Järelevalvetoimingutega seotud kogukulu jagatakse arvestusalusel ajavahemikul järelevalvetoimingute tegemisele (välja arvatud laborianalüüside ja uuringute tegemisele ning sõidule kulunud aeg) kulunud töötundidega. Kvartalipõhine tasu määra arvutamine on otseselt seotud tegelike kulutuste arvesse võtmisega. Võttes aluseks määra kehtestamise aastale eelneva kalendriaasta, tuleks määra arvutamisel aasta viimaste kuude kulud prognoosida. Võttes arvesse eelneva aasta viimast kvartalit, põhinevad kulud aga tegelikel kuludel määra kehtestamisele eelneva nelja kvartali vältel ning kulusid prognoosida vaja ei ole.

2023. aasta taimetervise ja taimekaitse järelevalve teenuste kulude põhjal arvutades oleks tunnitasu määr 55,26 eurot. 2024. aastal kehtiv taimetervise järelevalvetasu määr oli 105,35 eurot. See on tasu, mis tuleb ettevõtjal tasuda ametliku kontrolli määruuse artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud järelevalvetoimingute tegemise eest. Arvestades sama toimingut eest tasu planeeritava tunnitasu põhjal, tuleks keskmise järelevalvetoimingut tasuks 138,15 eurot. See tasu suurus on saadud arvestades, et ilma kontrollipaika sõiduta on kontrolli kestuseks 2,5 tundi, mis koosneb kontrolli ettevalmistamiseks kuluvast ajast, kontrolli tegemise ajast ja protokollide vormistamise ajast. Seega toob tunniarvestusele ja tunnipõhisele järelevalvetasu määrale üleminek ettevõtja jaoks kaasa tasu 40%-lise suurenemise. Samas on tegemist järelkontrolliga, mille tegemise vajadust on rikkumise tegemata jätmisega võimalik ennetada. Seega on antud juhul tasu määratud juhul, kui ettevõtja on juba toime pannud rikkumise.

Lisaks mainitud kehtivale järelevalvetasule lisandub sama tunnitaspõhine järelevalvetasu ekspordi fütosanitaarsertifikaadi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse fütosanitaarsertifikaadiga seotud toimingute tegemisega seotud dokumentide nõuetekohasuse kontrolli eest ning vajadusel kaasneva kauba üle kohapealse järelevalvetoimingut ning pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest.

Aastas väljastatakse fütosanitaarsertifikaate 9500–10 400. Näiteks väljastati 2021. aastal 9517 sertifikaati, 2022. aastal 10 454, 2023. aastal 9607 ja 2024. aastal 9329 fütosanitaarsertifikaati. Riigilõivu laekus nendega seotud toimingute tegemise eest 2024. aastal ligikaudu 401 000 eurot. Arvutades eeldatavat tunnitasu määra, tuleb 2023. aasta andmeid kasutades ka fütosanitaarsertifikaatide väljastamisel tunnitasu määraks 55,26 eurot. Võttes arvesse, et keskmiselt kulub sertifikaadi väljastamisel kontrollile 2,46 tundi, on järelevalvetasu suurus (mis sisaldab ka kohapealset kauba kontrolli) 136 eurot.

Kui arvestada 2023. aastal laekunud riigilõivud ümber tunnipõhisteks järelevalvetasudeks, siis tasu, mis ettevõtjal edaspidi maksta tuleks, oluliselt ei suurene. Näiteks maksis ettevõtja, kelle juures tehti üks kontroll kestusega 8,67 tundi, 2023. aastal 952 fütosanitaarsertifikaadi eest riigilõivu 26 237 eurot. Kui arvestada see ümber tunnitasuks, siis oleks tehtud kontrolli eest tulnud tasuda 442 eurot (arvestades tunnitasu määraks 55,26 eurot ja maksimaalseks kestvuseks 8 tundi). Sellele lisanduks tasu fütosanitaarsertifikaatide menetlemisele kuluva aja eest, mis oleks 26 303 eurot. Seega kokku oleks tulnud ettevõtjal maksta tunnitasu põhiselt 26 745 eurot ehk 508 eurot (~2%) aastas rohkem kui ta maksis aastal 2023.

Fütosanitaarsertifikaatide puhul on oluline, et iga taotlusega kohapealset kauba kontrolli ei kaasne. Kontrollitud partii kohta võib esitada mitu taotlust ning puudub vajadus neid taotlusi mitu korda kontrollida. Kohapealset kontrolli tehakse vähem kui 10% taotluste puhul. Arvestades, et ühe sertifikaadi taotluse menetlemiseks kulub keskmiselt 0,5 tundi, tuleks sertifikaadi taotlemise tasuks 27,63 eurot. Praegu kehtivate lõivude puhul on madalaim lõiv sertifikaadi taotlemise eest 13 eurot, millele lisandub lõivuosa vastavalt kauba tüübile ja kogusele. Enim on lõive suurusega 53 eurot, keskmine lõivu suurus jääb 40 euro juurde. Seega tuleks ettevõtjal enamiku sertifikaatide puhul tasuda praegusega võrreldes vähem. Ettevõtja suhtes on soosivam ja selgem, kui tasuda tuleb eraldi vaid sertifikaadi taotluse menetlemise seotud kulude eest ja kohapealse kontrolli eest vaid juhul, kui see tehakse. Siinkohal on oluline märkida, et eeltoodud arvutused on tehtud keskmise kontrolli näitel. Olenevalt kaubast võib kohapealse kontrolli aeg olla ka oluliselt pikem.

Puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest tuleb ettevõtjal tasuda riigilõiv 170 eurot, mis kehtestati RLS-is 2020. aastal. PTA 2023. aasta

tegevusaruande andmete põhjal on puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloaga Eestis 119 ettevõtjal, taimetervise registris on 2025.a aprilli seisuga 131 vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloaga ettevõtjat. Tegevusloaga annab ettevõtjale õiguse töödelda ja märgistada puitu või puidust pakkematerjali ning parandada ja märgistada puidust pakkematerjali. Töötlemisega tegelevaid ettevõtjaid on 49, kellel on kokku 355 kambrit, kus kuumtöödeldakse puidust pakkematerjali ja puitu. Puidust pakkematerjali (kaubaalused) töödeldakse Eestis 16 ettevõttes, millest enamikus kasutatakse töötlemiseks kambreid, kus kuumtöödeldakse väikeses mahus (100–400 kaubaalust) kaubaaluseid. 2024. aastal väljastati tegevusloaga ettevõttele, kellel on kambrikuivati, kus on võimalik kuumtöödelda korraga 1500 kaubaalust. Ülejäänud ettevõtetes kuumtöödeldakse saematerjali, millest pärast selle töötlemist toodetakse pakkematerjali või mida turustatakse kuumtöödeldud puiduna. Enamik tegevusloaga ettevõtjaid (116 ettevõtjat) märgistavad puidust pakkematerjali, kuid paljud neist ei tegele pakkematerjali turustamisega, vaid kasutavad puidust pakkematerjali oma ettevõtte toodete pakendamisel ja eksportimisel kolmandatesse riikidesse. Ainult kolmel ettevõtjal on TaimKS-i § 31⁶ lõike 3 kohane tegevusloaga, mis annab õiguse vastavalt fütosanitaarmedetmete standardile ISPM 15 märgistatud puidust pakkematerjali parandada.

Kavandatava tunnitasu määra puhul on arvesse võetud järelevalvetoimingu tegemise tegelikke kulusid ja toimingule kuluvat aega. Seeläbi sõltub ka puidutöötlemisetevõtete puhul tasu kujunemine edaspidi toimingu tegemisele kulunud ajast ja tegelikest kuludest. Tasu kujunemine peaks olema ettevõtja jaoks selgem ja arusaadavam. Näiteks on puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamisele kuluv keskmine toimingu aeg (ilma sõidule kuluva ajata) 6,58 tundi. Seega, kui tunnitasu määr oleks 55,26 eurot, tuleks keskmine järelevalvetasu 363 eurot.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 9 sätestatakse, et kohustatud isik maksab tunnitasu järelevalve toimingu tegemisele kulunud aja eest, kuid mitte rohkem kui kaheksa tunni eest järelevalvetoimingu kohta. Nimetatud lõike kohaselt maksab kohustatud isik tunnitasu järelevalvetoimingu tegemisele kulunud aja järgi, kusjuures makstava tunnitasu ülemmäär on kaheksa tunni tasu järelevalvetoimingu kohta, mis vastab järelevalveametniku tavalisele tööpäevale. Ülemmäära sätestamine võimaldab ettevõtjal järelevalvetasu suurust ette arvestada ning oma eelarves planeerida. Järelevalvetoimingu tegemisele kulunud aeg arvestatakse poole tunni täpsusega. Arvesse ei võeta taimetervise järelevalvetoimingu tegemise paika kohalesõiduks kulunud aega.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 10 sätestatakse tunnitasu määra arvutamise alused. Tunnitasu määra arvutamise aluseks võetakse ametliku kontrolli määru artiklis 81 nimetatud kulud, mis on seotud PTA taimekaitse ja taimetervise valdkonna järelevalvetoimingute tegemisega. Järelevalvetoimingute tegemisega seotud töötasu ja majanduskulu, sealhulgas sõidukulu arvutamisel lähtutakse tegelikult kulust tunnitasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul. Nimetatud ajavahemikul järelevalvetoimingute tegemisega seotud kogukulu jagatakse samal ajavahemikul järelevalvetoimingute tegemisele, välja arvatud laborianalüüsides ja uuringute tegemisele ja sõidule, kulunud töötundidega. Nimetatud artikli järgi on tasu määratud järgmiste asjaomast ametlikust kontrollist tulenevate kulude alusel:

- a) ametliku kontrolliga seotud töötajate, sealhulgas abi- ja haldustöötajate palk, sotsiaalkindlustus-, pensioni- ja kindlustuskulud;
- b) rajatiste ja seadmete kulud, sealhulgas hooldus- ja kindlustuskulud ja muud seotud kulud;
- c) kulumaterjalide ja töövahendite kulud;
- d) teenuste kulud, mille volitatud isikud nõuavad pädevalt asutuselt sisse neile delegeeritud ametliku kontrolli tegemise eest;

- e) punktis a osutatud töötajate koolituskulud, välja arvatud pädeva asutuse poolt töölevõtmiseks vajaliku kvalifikatsiooni omandamise kulud;
- f) punktis a osutatud töötajate reisikulud ja reisimisega seotud elamiskulud;
- g) proovivõtmise ning laboratoorsete analüüside, uuringute ja diagnoosimise kulud, mida ametlikud laborid nõuavad sisse nimetatud ülesannete täitmise eest.

Paragrahvi 87¹¹ lõikes 11 kehtestatakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada igal aastal järelevalvetoimingu tegemise eest võetava tunnitasu määr.

Paragrahvis 87¹² sätestatakse järelevalvetasu maksmise alused. Siinkohal on taasesitatud kehtiva TaimKS-i 2. peatüki 6¹. jaos kehtestatud sätted, mis on toodud üle ametlikku kontrolli käsitlevasse 4¹. peatükki. Lõiget 1 on muudetud, arvestades eelnõuga kavandatavaid muudatusi järelevalvetasu regulatsiooni laiendamisel, samuti on lisatud viide TaimKS-i §-le 87¹¹. Sama paragrahvi lõiget 2 on muudetud tulenevalt muudatustest seoses ühtse sisseveodokumendiga eelnõu punktis 7.

Paragrahvi 87¹² lõikes 1 sätestatakse, et TaimKS-i § 87¹¹ lõigetes 1 ja 2 nimetatud järelevalvetasu maksab kohustatud isik PTA esitatud järelevalvetasu sissenõudmise otsuses määratud summas Rahandusministeeriumi riigikassa kontsernikonto koosseisus olevale PTA arvelduskontole. Ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel võib kohustatud isik maksta järelevalvetasu tolliasutuse kassasse. Kuna siin on hõlmatud ka selline ametlik kontroll, mida ei tehta üksnes piiripunktis, jääb isikule võimalus maksta järelevalvetasu otse PTA arvelduskontole.

Paragrahvi 87¹² lõike 2 kohaselt võib PTA ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel küllaldase garantii korral või juhul, kui kohustatud isik on varem maksnud järelevalvetasu õiges suuruses ja õigel ajal, vabastada kohustatud isiku järelevalvetasu maksmisest enne kaubasaadetise liiduvälisest riigist Eestisse toimetamise lubamist ühtse sisseveodokumendi põhjal. Sätte sisu ei muutu, kuid sätet ajakohastatakse tulenevalt ametliku kontrolli määrase artikli 57 lõikest 1, mille kohaselt toimub looma- ja kaubakategooriate saadetiste suunamine tolliprotseduurile, sealhulgas nende sisenemine või käitlemine vabalaos või tollilaos või vabatsoonis tingimusel, et saadetise eest vastutav ettevõtja esitab tollile ühtse sisseveodokumendi. Sellest tulenevalt saab vabasse ringlusse lubamise aluseks olla ainult ühtne sisseveodokument, mitte märke saatedokumendil ega elektroonilises tolliinfosüsteemis.

Paragrahvi 87¹² lõikes 3 sisulisi muudatusi ei tehta ning selles sätestatakse, et ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõike 2 punktis c sätestatud juhul ja TaimKS-i § 87¹¹ lõikes 2 sätestatud juhul teeb PTA eelmise kalendrikuu jooksul tehtud järelevalvetoimingute eest järelevalvetasu sissenõudmise otsuse iga kalendrikuu kümnendaks kuupäevaks.

Paragrahvi 87¹² lõikes 4 sisulisi muudatusi ei tehta ning selles sätestatakse, et järelevalvetasu sissenõudmise otsus toimetatakse kohustatud isikule kätte viie tööpäeva jooksul otsuse tegemisest arvates.

Paragrahvi 87¹² lõikes 5 sisulisi muudatusi ei tehta ning selles kehtestatakse, et sama paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul kannab kohustatud isik järelevalvetasu sissenõudmise otsuses määratud summa üle otsuses näidatud arvelduskontole kümne tööpäeva jooksul järelevalvetasu sissenõudmise otsuse saamisest arvates. Seda ei kohaldata ametliku kontrolli määrase artikli 79 lõikes 1 nimetatud juhtudel, milles käsitletakse järelevalvetasu, mida makstakse liiduvälisest riigist Eestisse toimetatavate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide dokumentide ja identsuse kontrolli ning taimetervise nõuetele vastavuse kontrolli toimingute eest.

Paragrahvi 87¹² lõikes 6 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise korra kehtestamiseks.

Paragrahvi 87¹² lõikes 7 sätestatakse, et juhul, kui kohustatud isik ei maksa järelevalvetasu sama paragrahvi lõikes 5 nimetatud tähtaja jooksul, on PTA-l õigus pöörduda kohtutäituri poole, kes nõuab maksmata järelevalvetasu kohustatud isikult sisse täitemenetluse seadustikus sätestatud korras.

Järelevalvetasu maksmata jätmise korral on PTA-l õigus anda järelevalvetasu sissenõudmise otsus sundtäitmisele täitemenetluse seadustikus sätestatud korras. Järelevalvetasu sissenõudmise otsus on täitedokument täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses, mille kohaselt on täitedokumendiks muu hulgas haldusakt avalik-õigusliku rahalise kohustuse täitmiseks, kui see on seaduses nõnda sätestatud. Niisiis kehtivad järelevalvetasu sissenõudmise otsusele ka täitemenetluse seadustiku asjaomased sätted. Eelnevalt saadab PTA kohustatud isikule e-posti või SMS-i teel meeldetuletuse tasu maksmise tähtaja kohta, kutsudes lisakulude ennetamiseks oma kohustust vabatahtlikult täitma. Juhul kui pärast meeldetuletust ei ole kohustatud isik otsuses määratud tähtaja jooksul järelevalvetasu maksnud, esitatakse täitedokument sundtäitmisele täitemenetluse seadustikus ettenähtud korras. Kuni täitemenetluse algatamiseni on kohustatud isikul võimalus vältida täitemenetlusega seotud kulude teket.

Paragrahvis 87¹³ sätestatakse enammakstud järelevalvetasu tagastamise alused. Lõigetes 1–5 sisulisi muudatusi ei tehta. Lõike 1 kohaselt tagastatakse enammakstud järelevalvetasu, kui järelevalvetasu on makstud ettenähtust suuremas summas. Lõike 2 kohaselt on kohustatud isikul õigus taotleda enammakstud järelevalvetasu tagastamist selle tasumise päevast alates kahe aasta jooksul. Lõikes 3 sätestatakse, et järelevalvetasu tagastamise taotlemiseks esitab kohustatud isik PTA-le sellekohase kirjaliku taotluse ja järelevalvetasu maksmist tõendava dokumendi. Lõike 4 kohaselt teeb PTA kümne tööpäeva jooksul alates taotluse saamise päevast enammakstud järelevalvetasu tagastamise või sellest keeldumise otsuse. Järelevalvetasu ei tagastata, kui isikul puudub õigus tagasimakse saamiseks või kui ei ole võimalik kindlaks teha järelevalvetasu maksnud isikut või isikut, kelle eest on järelevalvetasu makstud. Tagastatav järelevalvetasu kantakse üle taotluses märgitud pangakontole kümne kalendripäeva jooksul järelevalvetasu tagastamise otsuse tegemisest arvates. Lõikes 5 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada enammakstud järelevalvetasu tagastamise kord.

Eelnõu § 1 punktiga 33 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 88² lõige 9, mille kohaselt tasub ettevõtja, kes tegeleb taimetervise määruuse artikli 98 lõike 3 kohaselt puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamisega, oma tegevuse nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest riigilõivu.

Säte tunnistatakse kehtetuks tulenevalt eelnõuga kavandatavatest muudatustest järelevalvetasu regulatsioonis. Edaspidi tuleb puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemisega ja vastavusmäärgiga märgistamisega ning puidust pakkematerjali parandamisega tegeval ettevõtjal tasuda oma tegevuse nõuetekohasuse üle järelevalve teostamise eest järelevalvetasu TaimKS-i § 87¹¹ lõike 2 kohaselt (eelnõu punkt 33).

Eelnõu § 1 punktiga 34 täiendatakse TaimKS-i § 88² lõikega 10 ning kehtestatakse PTA õigus teha kontrolltehing TaimKS-i §-s 88³ sätestatud korras. PTA teostab TaimKS-is kehtestatud nõuete täitmise üle riiklikku ja haldusjärelevalvet TaimKS-i § 88 lõike 1 kohaselt. Muudatusega luuakse seaduslik alus, mille kohaselt on PTA-l õigus teha kontrolltehingut. Kuna

kontrolltehing on oma iseloomult varjatud järelevalvemeede, siis kehtestatakse kontrollteingu tegemiseks ka üksikasjalikud menetlusnormid.

Eelnõu § 1 punktiga 35 täiendatakse TaimKS-i §-ga 88³ ning kehtestatakse riikliku järelevalve erimeetmena kontrolltehing. Regulatsiooni väljatöötamisel on eeskuju võetud eriseadustest, milles on samuti kehtestatud kontrollteingu regulatsioon. Eelkõige on arvestatud toote nõuetele vastavuse seadust, mille § 50 lõike 6 kohaselt teeb PTA riiklikku järelevalvet ELi väetisetoodetele kehtestatud nõuete täitmise üle. Seetõttu on kontrollteingu regulatsiooni lisamisel TaimKS-i arvestatud vajadusega hoida järelevalvetegevused ja selle korraldus vähemalt ühe asutuse jaoks ühetaoline. Selliselt tõuseb ka kontrollteingu erimeedet rakendava järelevalveasutuse teadlikkus ja asjatundlikkus, sest meetme kohaldamise asjaolud on ühetaolised asutuse igas järelevalve valdkonnas.

TaimKS-i § 88³ lõike 1 kohaselt on PTA-l õigus teha kontrolltehing, kui TaimKS-is või Euroopa Liidu õigusaktis kehtestatud nõuete täitmise üle ei ole muul viisil võimalik järelevalvet teostada või see on oluliselt raskendatud ning kontrolltehing on vajalik ohu või korrarikkumise väljaselgitamiseks. Seejuures on kontrollteingu tegemine piiratud ning seda võib kasutada üksnes TaimKS-is või Euroopa Liidu õigusaktis taimepassi olemasolu ja selle väljastamise, sealhulgas kaitstava piirkonna kohta sätestatud nõuete, taimekaitsevahendi loa olemasolu ja turulelaskmise ning turustamise kohta kehtestatud nõuete täitmise kontrollimiseks. Vabariigi Valitsuse seaduse § 44 lõike 3 kohaselt otsustab kontrollteingu tegemise vastavalt asutuse põhimäärusele asutuse juht või tema volitatud isik.

Kontrolltehing võib olla vajalik kohapealse kontrolli tegemisel, aga ka veebi teel tehtava (müügi)tegevuse kontrollimiseks. Tuginedes komisjoni teatise (C/2024/6481) punktile 2.1.1, mis käsitleb e-kaubanduse ametlikku kontrolli, peavad pädevad asutused ametlikult kontrollima „loomi ja kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ja „aineid, materjale ja muid objekte, mis võivad mõjutada loomade ja kaupade omadusi või loomade tervist, ja nende vastavust kohaldatavatele nõuetele kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ning „ettevõtjate tegevust, sealhulgas loomapidamist, seadmeid, transpordivahendeid, valdusi ja muid nende kontrolli all olevaid kohti ja nende ümbrust, ning seonduvaid dokumente“.⁴⁰

Lisaks tavapärasele nii-öelda riskipõhisele järelevalvele võib ilmnedes vajadus teha kontrolltehing ka ohukahtluse korral, näiteks juhul, kui PTA-le on laekunud vihje kontrollida nõuetele mittevastavat toodet või protsessi.

TaimKS-i § 88³ lõike 2 kohaselt on kontrolltehing võlaõigusliku tehingu tunnustega toiming, mille eesmärgiks on kontrollida õigusaktiga kehtestatud nõuetest kinnipidamist. Kontrollteingut tehakse ka veebilehel või muu sidevahendi abil. Kontrollteingu tegemisega veebilehel pakutava taimekaitsevahendi üle on võimalik kontrollida näiteks selliste taimekaitsevahendite turustamist, mis on turule lastud teises liikmesriigis, kuid mitte Eestis. Taimetervise valdkonnas on oluline kontrollida veebilehel või sotsiaalvõrgustikus tehtava müügiteingu puhul seda, kas müüdavate taimedega on kaasas ka nõutud taimepass Nõue, et kaugmüügi teel turustatava taimega peab olema kaasas taimepass, tuleneb taimetervise määruse artiklist 78.

Taimetervise määruse artikli 2 punkti 12 kohaselt on lõppkasutaja isik, kes omandab taimi või taimseid saadusi isiklikuks tarbeks väljaspool nimetatud isiku kaubandus-, äri- või

⁴⁰ Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määrus) rakendamise kohta, punkt 2.1.1

kutsetegevust. TaimKS-is kehtestatud nõuete subjektide ring on aga laiem ega piirdu vaid lõppkasutajatega, mistõttu on oluline tuvastada nõuete täitmine ka sellisel juhul, kui kaupleja tegevus on suunatud majandus- või kutsetegevusega tegelevatele isikutele. Näiteks ei saa lõppkasutajaks pidada taimekaitsevahendi professionaalset kasutajat, kuna tema ettevalmistus ja teadmised on lõppkasutajast oluliselt paremad. Samas on inimese ja looma tervise kaitse ja ohutuse ning keskkonnohutuse kõrgetasemelise kaitse saavutamiseks oluline, et nõuetele vastaksid ka professionaalsele kasutajale pakutav taimekaitsevahend (selle kohta on antud turulelaskmise luba, sellel nõuetekohane märgistus jmt) ja selle müügiks pakkumine, see on turustamine.

TaimKS-i § 88³ lõike 3 kohaselt ei pea kontrolltehingut tegev ametiisik ennast tehingu tegemisel esitlema ega kandma vormiriietust, samuti ei pea ametiisik esitama ametitunnistust enne kontrolltehimu eesmärgi saavutamist. **Sama paragrahvi lõike 5** kohaselt võib ametiisik, kui kontrolltehimu laadist tulenevalt ei ole võimalik saavutada kontrolltehimu eesmärki, vajaduse korral kasutada väljamõeldud nime või juriidilist isikut või kaasata tehingu tegemisse avaliku korra eest mittevastutava isiku tema nõusolekul. **Lõike 6** kohaselt teavitab kontrolltehimu tegija isikut viivitamata pärast kontrolltehimu eesmärgi saavutamist sellest, et tema suhtes tehti kontrolltehimu, põhjendades kontrolltehimu tegemise asjakohasust. Kirjaliku põhjendatud otsusega võib lükata isiku teavitamise edasi, kui see on vajalik, et jätkata sama isiku tegevusega seotud järelevalvet või kontrollida teiste isikute poolt niisuguste tehingute tegemisele esitatud nõuete järgimist. Teavitamist ei või edasi lükata rohkem kui kolm kuud tehingu tegemise päevast arvates.

Ametliku kontrolli määruse artikli 36 kohaselt, mis käsitleb sidevahendite kaudu müüdavalt loomalt ja kaubalt proovide võtmist, võib ametliku kontrolli jaoks kasutada proove, mis pädev asutus on ettevõtjalt anonüümselt tellinud. Seega peab järelevalveametnikul olema tellimisprotsessi ajal võimalik varjata oma identiteeti.

Kaupluses või muus kohas, kus kaupa müügiks pakutakse, ei pea ostja end tutvustama ega muul viisil tuvastada laskma. Selleks et tuvastada nõuete täitmine müügiprotsessi käigus ning vajaduse korral saada järelevalveasutuse omandisse proovi võtmiseks vajalik toode, peab ka järelevalveametnikul olema võimalus alustada müügiprotsessi või avaldada soovi kauba ostmiseks tarbijana või muu isikuna (professionaalse kasutajana). Selleks on ametnikul võimalus tutvustada end enne müügitehimu lõpule viimist. Kui ametnik on veendunud, et kontrolltehimu on olnud edukas ja selle käigus on ametnik saanud kontrollida asjakohaste nõuete täitmist, siis ei ole tal põhjust oma isikut rohkem varjata ning võib avaldada oma isiku, teavitada, et tegemist oli kontrolltehimuga ja jätkata menetlustoimingutega. Seda näiteks olukorras, kus müüja on üleantava kauba valmis pannud ja pole põhjust eeldada, et ta käitus kauba valikul teisiti kui tavatarbija puhul. Arvestades kontrolli olustikku, võib ametnik kontrolltehimust teavitamist edasi lükata kuni müügitehimu lõpetamiseni.

Seevastu veebilehel või muu sidevahendi teel müügitehimu tegemiseks on üldjuhul vaja ostjal end tuvastada, teha kasutajakonto või muud sellesarnast. Kasutajaandmete esitamiseks peaks kontrolltehimu tegev ametnik avaldama oma isiklikud andmed. Selliselt on aga kauplejal võimalik tuvastada ametniku isik ja järelevalveasutus ning kaasneda võib muutus müügitehimu toimumises. See ohustab aga kontrolltehimuga saavutatavat eesmärki ega võimalda teostada tõhusat järelevalvet. Eelkirjeldatud olukorra välistamiseks peab kontrolltehimu tegev ametnik saama kasutada andmeid, mis ei võimalda teda seostada järelevalveasutuse ja tema isikuga.

TaimKS-i § 88³ lõike 4 kohaselt ei või kontrolltehimu tegemisel teha jälitustoiminguid, kihutada isikut süüteo toimepanemisele ega panna toime süüteotunnustega tegu.

Kriminaalmenetluse seadustiku⁴¹ § 126¹ lõike 1 kohaselt on jälitustoiming isikuandmete töötlemine eesmärgiga varjata andmete töötlemise fakti ja sisu andmesubjekti eest. Kontrollteingu tegemise eesmärgiks on kontrollida selle kaupleja tegevuse õiguspärasust, kes pakub avalikult müügiks taimi, taimseid saadusi ja muid objekte või taimekaitsevahendeid. Üldistades peab järelevalveametnik kontrollteingut kasutades sooritama ostu nagu iga teine selle kaupleja klient. Kontrollteingu tegemise asjaolu võib ametnik varjata üksnes lühiajaliselt ning tegevust võib varjata üksnes kontrollteingu tegemise ajal.

Komisjoni teatise (C/2024/6481) ametliku kontrolli määruse rakendamise kohta punkti 2.1.1.2 kohaselt „Pädevad asutused võivad võtta proove ja teha analüüse, et kontrollida kooskõlas ametliku kontrolli määruse artikli 14 punktiga h riskipõhiste kontrollide käigus loomade ja kaupade vastavust nõuetele. See võib puudutada internetis pakutavaid loomi ja kaupu. Proove võib võtta internetis tooteid pakkuvate ettevõtjate valduste kontrollimise käigus. Teine tõhus proovivõtuväsi (eelkõige piiriülestes olukordades) on tellida kaupu internetist ja võtta neist proovid kättesaamisel. Sellise proovivõtuväsi puhul ja selleks, et oleks võimalik teha ametlikku kontrolli ette teatamata kooskõlas ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõikega 4, võib pädevatel asutustel olla vaja tellimisprotsessi ajal oma identiteeti varjata. Ametliku kontrolli määruse artiklis 36 on sätestatud pädevatele asutustele õiguslik alus kasutada internetist (või muude sidevahendite kaudu) tellitud loomi ja kaupu ametliku kontrolli eesmärgil proovide võtmiseks, ilma et nad ennast identifitseerima peaksid. Ametliku kontrolli määruse artikli 10 lõike 1 kohaselt kontrollib pädev asutus ametlikult kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides, kui see on vajalik asjaomaste normide täitmise kindlakstegemiseks.“⁴²

TaimKS-i § 88³ lõike 7 kohaselt protokollitakse kontrolltehing korrakaitseaduse §-s 12 sätestatud korras. Viidatud paragrahvi lõike 1 kohaselt protokollitakse riikliku järelevalve meetme kohaldamine haldusmenetluse seaduse §-s 18 sätestatud alustel ja korras korrakaitseaduses sätestatud erisustega. Kui meede protokollitakse, antakse isikule, kelle suhtes meetet on kohaldatud, tema nõudmisel esimesel võimalusel protokollil ära kiri. Korrakaitseaduse eelnõu seletuskirja⁴³ samasisulise paragrahvi kohta antud selgitustest lähtudes ei tähenda protokollimise kohustus, et protokollil koostamine peaks alati toimuma juba meetme kohaldamise ajal. Ohutõrje efektiivsuse tagamise seisu kohalt on oluline, et dokumenteerimine ei muutuks takistavaks asjaoluks meetme kohaldamisel. Samas ei tohi meetme protokollimisega ka liigselt viivitada. Sellisel juhul võivad kaotsi minna olulised dokumenteerimist vajavad asjaolud või saada kahjustada selle isiku huvid, kes soovib kirjalikus vormis tõendit enda suhtes meetme kohaldamise kohta.

TaimKS-i § 88³ lõike 8 kohaselt viidatakse kontrollteingust teavitamise edasilükkamise korral kontrollteingu protokollis edasilükkamise otsusele. Protokoll toimetatakse kätte isikule, kelle suhtes kontrolltehing tehti.

TaimKS-i § 88³ lõike 9 sätestatakse, et kontrollteingu käigus tehtud tehing on tühine. Sarnaselt kehtivatele kontrollteingu regulatsioonidele nähakse ka TaimKS-i kontrollteingu regulatsioonis ette teingu tühisusega seonduv ning kehtestatakse, et kontrollteingu käigus tehtud tehing on tühine. Eelnev tähendab seda, et tühine on üksnes lõpule viidud tehing. Kuna kontrollteingu tegemise eesmärgiks on lõike 1 kohaselt nii olulise ohu ennetamine, korrarikkumise väljaselgitamine, selle tõrjumine või kõrvaldamine, siis tuleb teingu tühisus kõne alla ilmselt vaid üksikutel juhtudel. Pigem tuleb lõpule viia just veebiteel tehtav kontrolltehing. Kontrollteingut ei ole vaja lõpule viia, kui korrarikkumise asjaolud selgitati välja enne müügiteingu vahetut alustamist.

⁴¹ [RT I, 12.12.2024, 7](#)

⁴² Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määrus) rakendamise kohta, punkt 2.1.1.2

⁴³ Riigikogu koduleht. Korrakaitseaduse eelnõu seletuskiri. 9.01.2024. [Eelnõu - Riigikogu](#)

Eelnõu § 1 punktiga 36 täiendatakse TaimKS-i §-ga 98⁴.

Eelnõuga kavandatava TaimKS-i §-ga 98⁴ kehtestatakse väärteokoosseis taime, taimse saaduse ja muu objekti toimetamisel liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel saadetisest teavitamata jätmise eest.

Taimede, taimsete saaduste või muude objektide liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisega kaasneb oluline risk nii Eesti kui ka ülejäänud EL-i taimetervise seisundile. Taimetervise nõuete rikkumine võib endaga kaasa tuua ohtliku taimekahjustajaga saastunud taimede ja istutusmaterjali leviku Eestis. Ohtliku taimekahjustaja leviku peatamiseks võetavad tõrjemeetmed võivad olla kulukad ning sellega võib kaasneda oluline negatiivne mõju nii keskkonnale kui majandusele, sealhulgas ekspordile. Ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõike 4 kohaselt teatavad saadetise eest vastutavad ettevõtjad kaubasaadetisest ette kooskõlas lõike 3 punktiga a ja täidavad selleks ühtse sisseveodokumendi asjaomase osa. Ühtne sisseveodokument esitatakse elektroonilises süsteemis enne saadetise füüsilist saabumist liitu. Järelevalve käigus on ette tulnud juhtumeid, mil teavitust ei ole tehtud, kaubasaadetis on teadlikult esitatud vale kaubakoodiga ja seetõttu on jäänud taimetervise kontroll tegemata. Sellised rikkumised on tuvastatud alles siis, kui kaup on juba piirilt edasi lubatud ja rikkumine lõpetatud, mistõttu pole olnud võimalik ettevõtjale ka ettekirjutust teha.

Väärteovastutust tuleb kohaldada TaimKS-is ja ametliku kontrolli määruks ja selle alusel kehtestatud õigusaktis kehtestatud taimede, taimsete saaduste või muude objektide liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel ettenähtud teavitamise nõuete rikkumise puhul, kui rikkumist ei ole võimalik või otstarbekas kõrvaldada ettekirjutuse tegemisega. Teavitamine kauba saabumisest on aluseks sellele, et oleks võimalik läbi teha taimetervise kontrolli, mis hõlmab taimekahjustajate, taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ning ettevõtjate ja muude isikute ametlikku kontrolli, kelle suhtes need normid on kohaldatavad. Nõuetekohasuse kindlakstegemiseks kontrollitakse dokumente ning tehakse identsus- ja füüsilist kontrolli. Dokumentide kontrolli käigus kontrollitakse fütosanitaarsertifikaadi nõuetekohasust ja nende vastavust teistele saatedokumentidele. Kaubaga peab olema kaasas fütosanitaarsertifikaadi originaaldokument. Identsuse kontrolli käigus kontrollitakse kaubasaadetise vastavust teistes kauba saatedokumentides kirjeldatud andmetele ning fütosanitaarsertifikaadil ja kaubasaadetise saatedokumentidel esitatud teabele. Füüsilise kontrolli käigus kontrollitakse kauba vastavust taimetervise nõuetele ehk seda, kas kaubal on ohtliku taimekahjustaja esinemise tunnuseid, kas kaubasaadetis sisaldab keelatud või taimetervise erinõuetele mittevastavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte. Asjakohasel juhul kontrollitakse pakendit, veovahendit või märgistust ning võetakse proove analüüsimiseks, uuringuteks ja diagnoosimiseks.

Eelnõuga § 1 punktiga 7 muudetakse TaimKS-i § 37 lõikeid 6 ja 7, milles täpsustatakse nõudeid taime, taimse saaduse või muu objekti toimetamisel liiduvälisest riigist Eestisse ning käsitlevad nõutavat teavitamist ja kaubasaadetise vormistamist vabasse ringlusse. Nende nõuete aluseks on ametliku kontrolli määruse artiklid 56 ja 57 ning nimetatud määruse alusel kehtestatud rakendusaktid.

Kirjeldatud rikkumiste toimepanemise eest ettenähtud väärteokaristuse määr on sama, mis teiste taimetervise valdkonna väärteokoosseisude puhul, millest tulenevalt kehtestatakse füüsilisele isikule karistusena rahatrahv kuni 300 trahviühikut ning juriidilisele isikule rahatrahv kuni 8400 eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 37 muudetakse TaimKS-i normitehnilist märkust, täiendades märget Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ kohta märgetega direktiivi muutvate ELi õigusaktide kohta.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse RLS-i.

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse ja sõnastatakse uuesti RLS-i § 261¹⁷.

TaimKS-i kohaselt tuleb tasuta riigilõivu taimekaitsevahendi turulelaskmisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklites 30, 33, 40, 47, 51 ja 53 nimetatud loa saamiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 52 lõikes 4 nimetatud nõuete kohaselt paralleelse kaubanduse loa saamiseks ning taimekaitsevahendi loa muutmiseks või kehtetuks tunnistamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 43 lõike 2 või artikli 45 lõike 1 nõuete kohaselt. Kehtiva süsteemi puuduseks on taotluse nõuetekohasuse kontrollile järgneva taimekaitsevahendi identsuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamisel tehtava töö mahu ja kulutuste prognoosimatus, mis ei võimalda riigilõivude maksmisega katta tegelikke kulusid.

Selleks, et riigilõiv kataks toimingute tegemisega kaasnevad kulud, kavandatakse eelnõuga kaasajastada kehtivaid riigilõive. Ülevaate kehtivatest ja kavandatavatest riigilõivudest annab tabel 2. Uute riigilõivude arvutamise aluseks võeti PTA poolt taotluse nõuetekohasuse kontrolliks keskmiselt kuluv aeg ning PTA 1.01.–2024-31.12.2024 eelarve alusel arvatud taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade menetlemisega seotud personali tunnitasu määr 68,11 eurot, mille arvutamisel on arvesse võetud põhiteenuste ja tugiteenuste palgakulu ning majandamiskulu. Taimekaitsevahendite lubade menetlemisega seotud personali tunnitasu määr on ümardatud üles 70 euronit ning kattub PTA poolt prognoosina arvatud keskmise tasumääraga 70 eurot, mis kujuneb järgmiselt: ekspertide keskmine tunnitasu kokku koos tööandja maksudega sh kooolitus- ja lähetuskulud 45,50 eurot, PTA keskmine majandamiskulu tundidesse arvestatuna 24,50 eurot. Selline tasude ja lõivude PTA tegelike kuludega kooskõlla viimine tagab ka riigilõivude ja tasude ühtlasema taseme põhjatusel.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse RLS-i § 261¹⁸, milles on kehtestatud taimekaitsevahendite registri toimingud ning tõstetakse taimekaitsevahendite turustaja, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade registrisse kandmise või registrikande muutmise eest riigilõivu 7 eurot 20 eurole ning kehtestatakse taimekaitsevahendi registrikande muutmise eest riigilõiv 70 eurot. Kuna viimati muudeti taimekaitsevahendite registri toimingutega seotud riigilõive 2014. aastal, on töökulud oluliselt kasvanud ning lõivu tõstmine põhjendatud. PTA andmetel kulub taimekaitsevahendite turustaja, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade registrisse kandmise või asjaomase registrikande muutmisele keskmiselt 0,3 tundi ja neid tehakse keskmiselt 130 kannaet aastast. Taimekaitsevahendite registri kande muutmisele kulub keskmiselt 1 tund ning asjaomaseid muudatusi tehakse keskmiselt 280 kannaet aastast, mistõttu on otstarbekas neid tegevusi eristada ja eraldi lõivustada. Sellised taimekaitsevahendite registri kannete muudatused võivad hõlmata näiteks kasutusala, kasutajarühma (vabamüük ja professionaalne kasutus), kasvufaasi, olulist ja mitteolulist koostise, etiketi lausete, toimeaine tootmiskoha, taimekahjustaja, pritsimiskordade, ooteaja/tööooteaja, pakendi suuruse ja materjali, kulunormi, säilivusaja ja klassifikatsiooni muudatusi.

Ka selle riigilõivu määra arvutamisel on aluseks võetud PTA prognoositud keskmine tunnitasu määr 70 eurot, mis kujuneb järgmiselt: keskmine tunnitasu kokku koos tööandja maksudega, sealhulgas kooolitus- ja lähetuskulud 45,50 eurot, keskmine majandamiskulu tundidesse arvestatuna 24,50 eurot.

Eelnõu § 2 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks RLS-i §-id 261²¹ ja 261²³. Muudatus tehakse tulenevalt TaimKS-i § 17 lõike 1 muutmisest ja TaimKS-i § 88² lõike 9 kehtetuks tunnistamisest. Edaspidi tasutakse nii ekspordi fütosanitaarsertifikaadi, reekspordi fütosanitaarsertifikaadi ja ekspordieelse fütosanitaarsertifikaadi väljastamise eest kui ka puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamise eest järelevalvetasu.

Eelnõu §-ga 3 kehtestatakse seaduse jõustumisega seonduv. Eelnõu kohaselt jõustub seadus 2026. aasta 1. jaanuaril.

Jõustumisaeg on kindlaks määratud, lähtudes sellest, et isikutel jääks piisavalt aega tutvuda seaduses tehtavate muudatustega ja teha asjakohaseid ettevalmistusi ning et seaduse rakendusaktide väljatöötamiseks jääks piisav aeg.

Haldusmenetluse seaduse § 5 lõike 5 kohaselt kohaldatakse menetluse alguses kehtinud õigusnorme, kui haldusmenetlust reguleerivad õigusnormid muutuvad menetluse ajal. Sellest tulenevalt kohaldatakse isikute suhtes, kelle kohta tehti järelevalvetasu otsus enne käesoleva eelnõu seadusena jõustumist, järelevalvetasu otsuse tegemise ajal kehtinud TaimKS-i asjakohaseid sätteid. Sama põhimõte kohaldub toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse esitanud ning taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse esitanud isikutele.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutusel olev terminoloogia on valdavalt kooskõlas muudetavates seadustes kasutatava terminoloogiaga. Eelnõus võetakse kasutusele termin „erialase hindamise tasu“, mida kasutatakse nii toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti kui ka taimekaitsevahendi identsuse, füüsikaliste ja keemiliste omaduste, analüüsimeetodite, toksikoloogiliste omaduste, kokkupuutest tuleneva riski, jääkide, keskkonnas käitumise ja leviku, ökotoksikoloogiliste omaduste ning efektiivsuse hindamise eest võetava tasu tähistamiseks.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas EL-i õigusega.

Eelnõu ettevalmistamisel on arvestatud järgmiste EL-i õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ELT L 095, 07.04.2017, lk 1–142);

- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/2031, mis käsitleb taimekahjustajate vastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks (ELT L 309, 24.11.2009, lk 71–86);
- 4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 309, 24.11.2009, lk 1–50);
- 5) komisjoni rakendusmäärus (EL) 2020/1740, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1107/2009 ette nähtud toimeainete heakskiidu pikendamise menetluse rakendamiseks vajalikud sätted ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 844/2012 (ELT L 392, 23.11.2020, lk 20–31);
- 6) komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/564 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 kohaselt professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendeid käsitlevate andmete sisu ja vormingu kohta (ELT L 74, 13.03.2023, lk 4–9).

6. Seaduse mõjud

Seaduse rakendamisega kaasnevaid mõjusid on analüüsitud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ §-s 46 nimetatud valdkondades. Eelnõul on otsesed mõjud majandusele, riigiasutuste töökorraldusele, elu- ja looduskeskkonnale. Puuduvad otsesed olulised mõjud riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, samuti ei ole otsest sotsiaalset ega demograafilist mõju. Sihtrühmadest on mõjutatud põllumajanduse ja taimekaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad, samuti ettevõtjad, kes tegelevad taimede, taimsete saaduste või muude objektide ekspordiga liiduvälistes riikidesse ning puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamisega. Mõjude hindamisel käsitletakse üksnes neid mõjukategooriaid, mille puhul kaasneb seaduse rakendamisega otsene mõju.

Kuivõrd eelnõuga kavandatud muudatused mõjutavad erinevates sektorites tegutsevaid isikuid, siis muudatuste koondmõju ei ole võimalik välja tuua ning mõju erinevatele sihtrühmadele on esitatud alapunktides 6.1.– 6.19.

Taimetervise valdkonnas kavandatavate muudatuste mõjud on välja toodud punktides 6.1 ja 6.2.

6.1. Kavandatav muudatus: taimetervise valdkonnas ekspordi fütosanitaarsertifikaatide taotlemisel ning puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse üle tehtava ametliku kontrolli tegemise eest võetavalt riigilõivult järelevalvetasule üleminek

Mõju valdkond: riigieelarve

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: kavandatavate muudatustega kaasneb mõju riigieelarve kuludele ja tuludele. Riigieelarve tulu seisukohalt toovad muudatused kaasa laekumise vähenemise – 2024. aastal laekus riigilõivu fütosanitaarsertifikaatide taotlemise eest 400 899 eurot ning puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamise eest 20 380 eurot. Seega jääks nimetatud lõivude tasudeks muutmisel riigieelarvesse edaspidi laekumata ligikaudu 421 000 eurot. Samal ajal suureneb aga järelevalvetasude laekumine PTA-le, mistõttu on kokkuvõttes teenuse kulud samad ning riigieelarve tulud ja kulud ei muutu.

Mõju valdkond: majandus

Mõju sihtrühm: ettevõtjad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: kavandatavatel muudatustel on teatud mõju ettevõtjate halduskoormusele, kuna muutub fütosanitaarsertifikaatide taotlemisega seotud maksete tegemine. Praegu on ettevõtja halduskoormus minimaalne, kuna ettevõtja maksab riigilõivu nii-öelda ettemaksuna ning PTA peab selle üle ise arvestust. See on aga PTA-le lisatöökoormus, mille vähendamine on oluline kogu teenuse tõhusamaks muutmisel. Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud, mille tegemine tagab taimetervise eritingimuste täitmise (importiva riigi nõuded), on suunatud ettevõtjatele. Nende teenuste pakkumise vajadus lähtub ainult erahuvist ja nende kasutamine annab isikule teatud turueelise või õiguse mingeid tooteid turustada või teenuseid pakkuda. Seega ei ole pädeva asutuse ressursikasutus selles protsessis optimaalne. Ettevõtjatel tuleb ettemaksu asemel hakata tasuma toimingujärgseid arveid PTA esitatud koondarve alusel. Selline süsteem on kasutusel juba ka teistes valdkondades ning võib olla suurema mõjuga ainult lühiajaliselt. Ametile sellega olulist töömahu kasvu ei kaasne, pigem muutub protsess tõhusamaks ja kiiremaks. Ka ettevõtja jaoks muutub süsteem lihtsamaks ja arusaadavamaks.

Kavandatavad muudatused mõjutavad ettevõtjaid, kellel on puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusluba, 2025. aasta aprilli seisuga on sellise tegevusalaga ettevõtjaid taimetervise registris 131. Samuti on mõjutatud ettevõtjad, kes tegelevad Eestist EL välistesse riikidesse taimede, taimsete saaduste või muude objektide toimetamisega ning sellest tulenevalt taotleavad ekspordi fütosanitaarsertifikaati, reekspordi fütosanitaarsertifikaati või ekspordieelset sertifikaati. Sellise tegevusalaga ettevõtjaid on 2025. aasta aprilli seisuga taimetervise registris 308.

Kuna eesmärk on siduda järelevalvetasude süsteem ka otsesemalt kuludega, siis üldplaanis jääb ettevõtja kulu sertifikaatide taotlemisel samaks või isegi väheneb. Näiteks maksis ettevõtja, kelle juures tehti üks kontroll kestusega 8,67 tundi, 2023. aastal 952 fütosanitaarsertifikaadi eest riigilõivu 26 237 eurot. Kui arvestada see ümber tunnitasuks, siis oleks tehtud kontrolli eest tulnud tasuda 442 eurot (arvestades tunnitasu määraks 55,26 eurot ja maksimaalseks kestvuseks 8 tundi). Sellele lisanduks tasu fütosanitaarsertifikaatide menetlemisele kuluva aja eest, mis oleks 26 303 eurot. Seega kokku oleks tulnud ettevõtjal maksta tunnitasu põhiseelt 26 745 eurot ehk 508 eurot (~2%) aastas rohkem kui ta maksis aastal 2023.

Kavandatava tunnitasu määra puhul on arvesse võetud järelevalvetoimingute tegelikke kulusid ja asjaomasele toimingule kuluvat aega. Seega vastab ka puidutöötlemisettevõtete puhul tasu kujunemine edaspidi toimingu tegemise ajale ja sõltub tegelikest kuludest, mis tähendab pikemate kontrollide puhul ka praeguse riigilõivuga võrreldes suuremat tasu. Selline tasu kujunemine peaks aga olema ettevõtja jaoks selgem ja arusaadavam ning väiksemate ettevõtete puhul tähendabki see hoopis soodsamat tasu (võrreldes kehtiva 170 euro suuruse riigilõivuga) Puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise ja vastavusmäärgiga märgistamise ning puidust pakkematerjali parandamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamisele kuluv keskmine toimingu aeg (ilma sõidule kuluva ajata) on 6,58 tundi. Seega, kui tunnitasu määr oleks 55,26 eurot, oleks keskmine järelevalvetasu selle eest 363 eurot. Samas kehtiks järelevalvetoimingule ka maksimaalne ajaline ülemmäär, 8 tundi. See tähendab, et ühe järelevalvetoimingu maksimaalne tasu oleks 442 eurot.

Tasu suurenemine on tõenäoline ka järelkontrolli käigus tehtavate toimingute eest. 2024. aastal kehtiv taimetervise järelevalvetasu määr oli 105,35 eurot. See on tasu, mis tuleb ettevõtjal tasuda ametliku kontrolli määruuse artikli 79 lõike 2 punktis c nimetatud järelevalvetoimingute tegemise eest ehk kontrolli eest, mida ei olnud plaanis teha, kuid mis on vajalik kontrollimaks,

kas tuvastatud rikkumine on kõrvaldatud. Arvestades sama toimingut eest tasu kavandatava tunnitasu põhjal, tuleks keskmise järelevalvetoimingu tasuks 138,15 eurot. See suurus on saadud, arvestades, et kontrolli kestuseks on ilma kontrollipaika sõiduta 2,5 tundi, mis koosneb kontrolli ettevalmistamiseks kuluvast ajast, kontrolli tegemise ajast ja protokollide vormistamise ajast. Seega toob täpsele tunniarvestusele ja tunnipõhisele järelevalvetasu määrale üleminek ettevõtja jaoks kaasa ligikaudu tasu 40%-lise tasu suurenemise. Samas on tegemist kontrolliga, mida on nõudeid rikkumata võimalik ennetada, seega mõjutab muudatus vaid väheseid ettevõtjaid ja on pigem heidutava mõjuga – suureneb ettevaatlikkus ja tahe nõudeid mitte rikkuda.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: puudub.

Mõju olulisus: väike, osale ettevõtjatele on mõju positiivne, osale negatiivne.

Mõju valdkond: riigiasutuse töökorraldus (töökoormuse mõju pädevale asutusele)

Mõju sihtrühm: järelevalveasutus (PTA)

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: kavandatavad muudatused mõjutavad PTA töökorraldust, muutes selle lihtsamaks ja vähem koormavaks, kuivõrd lõivude laekumise üle eraldi arvestuse pidamine asendub sarnaselt teiste valdkondade järelevalvetasude üle arvestuse pidamisega.

6.2 Kavandatav muudatus: väärtekoosseisu kehtestamine taimede, taimse saaduse ja muu objekti liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel saadetisest teavitamise nõuete rikkumise eest

Mõju valdkond: majandus

Mõju sihtrühm: ettevõtjad ja kodanikud

Karistuse kehtestamine taimetervise nõuete rikkumise eest ei suurenda ettevõtjate ja kodanike halduskoormust, kuivõrd ettevõtjad ja kodanikud peavad seaduses sätestatud nõudeid järgima sõltumata sellest, kas sätete rikkumise eest on ette nähtud karistus või mitte. Ettevõtjate ja kodanike käitumine sõltub sellest, milline on karistuse iseloom ja suurus võrreldes rikkumisest saadud kasuga. Karistuse kehtestamist võib pidada ennetavaks meetmeks, mis paneb ettevõtjaid ja kodanikke hoolsamalt käituma. Väärtekoosseisu kehtestamise eesmärk on rikkuja vastutusele võtmine ning riigipoolne reaktsioon ebaõigetele käitumisele.

Teiste taimetervise valdkonnas tehtavate muudatustega otsesid mõjusid ei kaasne ning neid ei ole siin kirjeldatud.

Taimekaitse valdkonnas kavandatavate muudatuste mõjud on välja toodud punktides 6.3-6.14.

6.3 Kavandatav muudatus: muudetakse toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse läbivaatamise tasu maksmise korda, kehtestades toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise tasu ning eristades tasu maksmise hindamise eri etappide kaupa (eelnõu § 1 punkt 17). Samuti täpsustatakse tasu määra arvutamise korda, mille puhul ei võeta aluseks enam PTA taimekaitse valdkonnaga seotud personali- ja majandamiskulusid eelmisel kalendriaastal, vaid konkreetselt toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluste menetlemisega seotud töötajate personali- ja majandamiskulusid tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul.

Mõju valdkond: avaliku sektori kulud ja tulud

Mõju sihtrühm: PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: ühe arve väljastamise asemel tuleb taotluse menetlemise käigus edaspidi väljastada kolm arvet, millega seoses kasvab vähesel määral PTA asjaomase ametniku töökoormus ja halduskulud. Samas kiireneb ja ühtlustub oluliselt tasude laekumine ning PTA ei pea enam oma töö eest tasu saamiseks ootama kõigi nõutavate protseduuride lõpetamiseni, mis võivad kesta aastaid. Seadusemuudatuse tulemusel on PTA-l toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse menetlemise eest võimalik esitada arve kolmes osas vastavalt tehtud töödele. Kuna ühe toimeaine heakskiitmise või heakskiidu pikendamise tasu määr on vahemikus 20 000 – 100 000 eurot, on sellel muudatusel otsene ja oluline positiivne mõju PTA tegevusele taimekaitsevahendite toimeainete hindamisele ja eelarve tasakaalule.

Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise ja heakskiidu pikendamise taotluste arv on aastati erinev. Näiteks 2023. aastal menetles PTA viie ning 2024. aastal nelja toimeaine heakskiitmise taotlust. 2025. a. alguse seisuga on hindamises neli toimeainet.

Tasu määra arvutamisel PTA taimekaitse valdkonnas taotluste menetlemisega seotud töötajate personali- ja majandamiskulude aluseks võtmine tasu määra kehtestamise kvartalile eelnenud nelja kvartali jooksul võimaldab vältida aasta viimaste kuude kulude prognoosimist ning arvestada taotluste menetlemisega kaasnevaid tegelikke kulusid.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike

Mõju olulisus: oluline, seadusemuudatus aitab ühtlustada oluliselt PTA tulude laekumist ja vähendada inflatsioonist tingitud kadusid, mis tekkiksid olukorras, kus tasu makstakse pikema ajavahemiku järel pärast suure osa tööde tegemist.

Mõju valdkond: halduskoormus

Mõju sihtrühm: toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiidu taotlejad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: tasu kolmes osas maksmisel negatiivne mõju puudub, ühe arve asemel tuleb toimeaine heakskiitu või selle pikendamist taotleval ettevõttel edaspidi tasuda kolm arvet, mille summa jääb samaks. Samas on taotlejal parem ülevaade taotluse hindamise käigust, kuna ta maksab tasu taotlemise kolme etapi eest eraldi, samuti on edaspidi võimalus arvet väiksemate osadena ning pikema aja jooksul tasudes kulusid ühtlasemalt jaotada. Taotleja saab parema ülevaate kuluartiklitest ning tal on oluliselt mugavam oma kulusid kavandada.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike

Mõju olulisus: oluline

Mõju valdkond: majandus (põllumajandus, taimekasvatuse)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite tootjad ja turustajad ning kaudselt ka põllumajandustootjad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: otsene mõju taimekaitsevahendi toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmist taotlevatele ettevõtetele puudub – arvete kogusumma jääb samaks mis oli enne seaduse muudatust. Mõju on kaudne – uue toimeaine heakskiitmine tähendab potentsiaalset võimalust taotleda turulelaskmise luba uute taimekaitsevahendite kohta ning neid toota, turustada ja kasutada põllumajandustootmises riskide ja kadude vähendamiseks.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike.

Mõju olulisus: mõju on kaudne ja selle ulatust ning olulisust ei ole võimalik täpselt hinnata, kuna taimekaitsevahendite toimeainete heakskiidu taotlusi menetlevad ka teised Euroopa Liidu liikmesriigid. Siiski tagab suurem heakskiidetud toimeainete arv suurema ja laiema toimespektriga taimekaitsevahendite valiku ja seega avaldab olulist positiivset mõju põllumajandusele.

6.4. Kavandatav muudatus: taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotluse menetlemise eest tasutavate riigilõivude muutmine. Muudetakse taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluse menetlemise tasustamise põhimõtteid ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklites 33, 43, 45 ja 47 nimetatud loa taotluse läbivaatamise ja selle nõuetekohasuse hindamise eest kehtestatakse uued riigilõivud (eelõu § 2 punkt 1). Tunnistatakse kehtetuks säte, milles kehtestatakse riigilõiv taimekaitsevahendi loa taotlemisele vastastikuse tunnustamise alusel. Samuti kehtestatakse erisused, mille puhul ei tule tasuda riigilõivu. Senine keskmine taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluste menetlemise eest laekuvate riigilõivude summa väheneb arvestuslikult 81 280 eurolt 34 730 eurole.

Mõju valdkond: majandus (põllumajandus, taimekasvatus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite tootjad ja turustajad ning kaudselt ka põllumajandustootjad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: riigilõivude maksmise süsteemi ümberkorraldamine ja mitmete riigilõivude tõstmine tähendab ettevõtetele esmapilgul praegusega võrreldes suuremaid kulusid taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotluste menetlemise eest, ent mitme riigilõivu osas erisuse kehtestamine tähendab ettevõtjatele hoopis olulist lubade taotlemise eest tasutava riigilõivu vähenemist, kui määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklite 33, 40, 43 ja 47 kohase taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotlemise prognoositav riigilõivude summa aastas väheneb arvestuslikult 81 280 eurolt 34 730 eurole. Seega väheneb muudatuse tulemusena oluliselt taimekaitsevahendi turulelaskmise lubade taotlejate finantskoormus riigilõivude tasumisel.

Mõju valdkond: avaliku sektori kulud ja tulud

Mõju sihtrühm: PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: riigi tulud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklite 33, 40, 43, 47, 51 kohase taimekaitsevahendite lubade taotluste menetlemise eest laekuvate riigilõivude arvelt vähenevad ning riigilõivu tasumise nõue taimekaitsevahendite vastastikuse tunnustamise alusel loa taotlemisel vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklile 40 tunnistatakse kehtetuks. Tunnistatakse kehtetuks säte, milles kehtestatakse riigilõiv taimekaitsevahendi loa taotlemisele vastastikuse tunnustamise alusel. Samuti kehtestatakse erisused, mille puhul ei tule tasuda riigilõivu. Senine keskmine taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluste menetlemise eest laekuvate riigilõivude summa väheneb arvestuslikult 81 280 eurolt 34 730 eurole.

Tunnistatakse kehtetuks säte, milles kehtestatakse riigilõiv taimekaitsevahendi loa taotlemisele vastastikuse tunnustamise alusel. Samuti kehtestatakse erisused, mille puhul ei tule tasuda riigilõivu. Senine keskmine taimekaitsevahendi turulelaskmise taotluste menetlemise eest laekuvate riigilõivude summa väheneb arvestuslikult 81 280 eurolt 34 730 eurole.

Kuivõrd need lõivud ei laeku otseselt PTA eelarvesse, siis puudub nende riigilõivude vähenemisel otsene negatiivne mõju PTA-le, kuid on teatud negatiivne mõju riigieelarvele. Selle negatiivse mõju riigieelarvele nivelleerib osaliselt teiste riigilõivude tõus ning otse PTA-le laekuva erialase hindamise tasu kehtestamine.

6.5. Kavandatav muudatus: kehtestatakse taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu, mida TaimKS-i § 65 lõikes 1 ja § 73 lõikes 1 nimetatud isik maksab PTA-le taimekaitsevahendi erialase hindamise eest taimekaitsevahendi loa taotluse menetlemisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklites 33, 40, 43, 45 ja 47 nimetatud loa saamiseks (eelõu § 1 punkt 15).

Mõju valdkond: majandus (põllumajandus, taimekasvatus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite tootjad ja turustajad ning kaudselt ka põllumajandustootjad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seadusemuudatusega kehtestatakse taimekaitsevahendite Eestis turulelaskmise loa taotluse menetlemise eest makstavale riigilõivule taimekaitsevahendi erialase hindamisega seotud kulutustele vastav lisatasu, mis tähendab ettevõtjatele suuremaid kulusid taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotlemisel. Uute taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotlejad on valdavalt suured rahvusvahelised ettevõtted (Adama, Syngenta, BASF, Bayer, Corteva, Nufarm, Globachem, Sharda, Arysta, Nissan Chemical Europe; taimekaitsevahendite registri 456 kande hulgas ei ole ühtegi Eesti ettevõtjat), keda hindamistasude kehtestamine Eestis küll mõjutab, kuid kes on valmis toodete kiirema turule lubamise eest rohkem maksma. Tasude kehtestamine ning taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotlemise kallinemine mõjutab eelkõige väiksemaid välisriikide ettevõtjaid, kes taotlevad peamiselt geneeriliste taimekaitsevahendite turulelaskmise lubasid, mis ei ole kriitilise tähtsusega Eesti põllumajandustootjate vajaduste katmisel uute taimekaitsevahendite osas. Seega võib järeldada, et lisatasude kehtestamine tõstab teatud määral taimekaitsevahendite tootjate halduskoormust, ent samas soodustab eeskätt uute taimekaitsevahendite kiiremat turulelaskmist Eestis ning omab positiivset mõju kõigile Eesti põllumajandustootjatele, kelle jaoks uute kaasaegsete ning toimespektrilt kõiki olulisi taimekahjustajaid hõlmavate taimekaitsevahendite kättesaadavus on suure tähtsusega.

Mõju valdkond: avaliku sektori kulud ja tulud

Mõju sihtrühm: PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seadusemuudatusega kehtestatakse lisaks riigilõivudele taimekaitsevahendi erialase hindamisega seotud kulutustele vastav tasu, mis laekub PTA eelarvesse ning mida seega saab kasutada taimekaitsevahendite hindamise ekspertide palkamiseks ning Eestis uute taimekaitsevahendite turulelaskmise lubade taotluste menetlemise kiirendamiseks. Praegu ei ole PTA ressursinappuse tõttu võimeline hindama Eestile esitatud taotlusi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1107/2009 sätestatud tähtaegade jooksul, mistõttu on Eestis taimekaitsevahendite hindamisele kuluv aeg väga pikk, vähendades oluliselt tänapäevaste taimekaitsevahendite kättesaadavust Eestis. Asjakohase tasuga maksustatavaid erialase hindamise taotlusi esitatakse aastas umbes 25, kusjuures prognoositav tasu taotluse kohta on vahemikus 4000 – 75 000 eurot ning tasude hinnanguline kogusumma aastas pärast muudatuse kehtestamist küünib ligikaudu 350 000 euron. Seega võib ütelda, et mõju avaliku sektori tuludele on oluline.

6.6. Kavandatav muudatus: taimekaitsevahendite turustaja, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade taimekaitsevahendite registrisse kandmise eest makstava riigilõivu kaasajastamine ning tõstmine seniselt 7 eurolt 20 eurole ning uue 70 eurose riigilõivu seadmine taimekaitsevahendi registrikande muutmisele. .

Mõju valdkond: majandus (põllumajandus, taimekasvatus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite turustajad ning väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutajad, kaudselt ka põllumajandustootjad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seadusemuudatusega kaasajastatakse ning tõstetakse taimekaitsevahendite turustaja, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade taimekaitsevahendite registrisse kandmise eest makstavat riigilõivu 7 eurolt 20 eurole ning kehtestatakse taimekaitsevahendi registrikande muutmise eest makstav riigilõiv 70 eurot. Taimekaitsevahendi registrikande muutmise lõivuga maksustatakse kõik taimekaitsevahendite registrikannete muudatused, millega ei kaasne taotluse nõuetekohasuse kontrolli või erialast hindamist ja mis varem maksustati loa muutmise taotluse lõivuga. Uusi tegevusi ega kohustusi ei lisandu ja halduskoormus oluliselt ei kasva. Taimekaitsevahendite registri toimingute tegemise eest kehtestati riigilõiv 2011. aastal ning pärast 2014. aastat ei ole seda muudetud, mistõttu on vajalik seda kaasajastada ning viia kooskõlla asjaomaste

registritoimingute tegemise tegelike kulutustega. Taimekaitsevahendite turustaja, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade taimekaitsevahendite registrisse kandmise või registrikande muutmise taotlusi esitatakse aastas umbes 130 ning ehkki lõivu tõus on oluline (lõiv tõuseb varasemaga võrreldes 2,85 korda), ei ole taimekaitsevahendite turustajatele ning väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutajatele lisanduv majanduslik koormus suur. Taimekaitsevahendite registri kande muutmise eest kehtestatav lõiv mõjutab ainult taimekaitsevahendi registreerinud ettevõtet ning 70 eurot ei ole võrreldes taimekaitsevahendi turulelaskmise loa taotlemise eest makstava tasuga suur. Asjakohaseid taotlusi esitatakse aastas umbes 280, ent need jagunevad paljude tootjate vahel. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike. Kõnealused summad ei ole suured ning nende tasumise sagedus on väike, uusi tegevusi ega kohustusi ei lisandu.

Mõju olulisus: väike. 13 eurot ühekordset lisakulu ei tõsta oluliselt taimekaitsevahendite turustajate ning kutseliste kasutajate majanduslikku koormust, samuti ei tõsta oluliselt taimekaitsevahendi turulelaskmise luba omavate ettevõtete koormust vajaduse korral ühekordselt makstav 70 eurone riigilõiv taimekaitsevahendite registri kande muutmise eest.

Mõju valdkond: avaliku sektori kulud ja tulud

Mõju sihtrühm: PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seadusemuudatusega PTA-le uusi kulusid, tegevusi ja kohustusi ei lisandu, kaasajastatakse ning tõstetakse taimekaitsevahendi turustaja, väga mürgise taimekaitsevahendi Eestisse toimetaja ja kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade taimekaitsevahendite registrisse kandmise eest makstavat riigilõivu ning kehtestatakse riigilõiv taimekaitsevahendite registri kande muutmise eest. Taimekaitsevahendi turustaja, väga mürgise taimekaitsevahendi kasutaja ning nende hoiu- ja turustamiskohtade taimekaitsevahendite registrisse kandmise taotlusi esitatakse aastas umbes 130 ning lõivu tõstmisega laekub riigieelarvesse hinnanguliselt 910 euro asemel 2600 eurot. Taimekaitsevahendite registri kande muutmise taotlusi esitatakse aastas umbes 280 ja selle eest makstava riigilõivu kehtestamisega laekub riigieelarvesse lisaks 19 600 eurot.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike. Kõnealused summad ei ole suured, uusi tegevusi ega kohustusi ei lisandu.

Mõju olulisus: väike. Tagatud on PTA tegelike kulutuste katmine. Riigieelarvesse laekuv summa kasvab hinnanguliselt 21 290 euro võrra.

6.7. Kavandatav muudatus: taimekaitsevahendite kasutamise üle arvestuse pidamise viisi nõude muutumine. Taimekaitsevahendite kasutamise üle peavad arvestust kõik professionaalsed kasutajad, kes kasutavad taimekaitsevahendeid oma kutse- või majandustegevuses, seega kohustusega hõlmatud isikute koosseis ei muutu. Arvestuse pidamise andmekoosseis valdavalt ei muutu võrreldes seni kehtivaga, kuid ette on nähtud täpsustused mittepõllumajanduslike alade, suletud ruumide, suletud ruumides seemnete või taimse paljundusmaterjali töötlemisel kasutatud taimekaitsevahendite kasutamise üle arvestuse pidamisel. Muudatuse kohaselt tuleb edaspidi taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestust pidada vaid elektrooniliselt masinloetavas formaadis ning seetõttu ei ole enam võimalik ainult paberkandjal andmete hoidmine.

Mõju valdkond: riigiasutuste töökorraldus

Mõju sihtrühmad: PTA, PRIA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: muudatuse kohaselt tuleb taimekaitsevahendite üle arvestust pidada vaid elektrooniliselt masinloetavas formaadis ning riik peab tagama kaasaegsed IT süsteemid, mille vahendusel on kõikidel professionaalsetel kasutajatel võimalus elektrooniliselt arvestust pidada. Muu hulgas tuleb määruse kohaselt riiklikult tagada professionaalsete kasutajate ligipääs alternatiivsetele asukoha/töödeldud ala identifitseerimismeetoditele, kui töödeldud maa-ala ei ole võimalik üheselt nt põllumassiivi

numbriga kirja panna. Samuti peavad kättesaadaval olema EPPO koodidele vastavad põllukultuuride üldnimetused, kasutusolukorrad või maakasutuse ning põllukultuuride kasvuetapid vastavalt BBCH monograafiale. Nimetatud koodid on PTA taimekaitsevahendite registris olemas, kuid praegu puuduvad avalikus vaates. Kasvuetapid on iga taimekaitsevahendite registris oleva toote juures juba leitavad.

Eestis on kasutusel mitmeid eraettevõtjate loodud põlluraamatute pidamise tarkvarasid ning ka riiklik PRIA hallatav e-põlluraamat. Põlluraamatu täitmine on kohustuslik põllumajandustootjatele, ent mitte teiste valdkondade esindajatele, kes on samuti professionaalsed taimekaitsevahendite kasutajad. Ratsionaalseim lahendus on riikliku e-põlluraamatu arenduses ette näha võimalus kasutada seda tööriista ka mittepõllumajandustootjatel, et kõigil professionaalsetel taimekaitsevahendite kasutajatel oleks võimalik täita nõudeid ilma lisakuludeta (näiteks tasu eratarkvara haldajale).

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: kõigil professionaalsetel kasutajatel ei ole ühtset süsteemi. PTA peab suutma kontrollida, kas professionaalsed taimekaitsevahendite kasutajad säilitavad kasutuse andmeid nõuetekohaselt. PRIA hallatavas e-põlluraamatu süsteemis ei pruugi IT arendused vastata professionaalsete kasutajate vajadustele, kes tegutsevad mittepõllumajanduslikus sektoris.

Mõju olulisus: väike, sest valdav enamus professionaalset kasutajaid tegutseb põllumajandussektoris, kus on arvestuse pidamise kohustus (põlluraamat) kehtinud juba pikalt. PRIA on e-põlluraamatut arendades arvestanud kehtivate nõuetega, mis valdavalt ei erine uutest nõuetest ning on kohandatavad ka mittepõllumajandussektoris tegutsevatele professionaalsetele kasutajatele. Turul on mitmed eraettevõtteid, kes pakuvad põlluraamatu pidamise teenust, ka nende juures saab vajadusel põllumajandussektoris mittetegutsev isik andmeid säilitada. Vajadusel on võimalik erinevate osapoolte koostöös välja töötada ühtne masinloetav failiformaat.

Mõju valdkond: majandus (taimekaitsevahendite kasutus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite professionaalsed kasutajad

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: muutub arvestuse pidamise formaat, see tähendab, et alates 1. jaanuarist 2026. aastal tuleb kõigil professionaalsetel kasutajatel säilitada andmeid taimekaitsevahendi kasutamise kohta vaid elektroonilises masinloetavas formaadis, kuid senises andmekoosseisus arvestatavaid muudatusi ei ole. Tegemist ei ole iseenesest uue nõudega ning valdavalt kasutatakse taimekaitsevahendeid põllumajanduses, kus on kohustus pidada põlluraamatut, mida üha enam peetakse elektrooniliselt. Juhul, kui professionaalse kasutaja taimekaitsevahendite kasutamise andmed on kajastatud elektroonilises põlluraamatus, siis kasutajale lisamõjud puuduvad. Olulisem on mõju mittepõllumajanduslikele professionaalsetele kasutajatele, oma süsteemis (näiteks Exceli fail) ja paberkandjal andmete pidajatele. Andmete nõuetekohaseks säilitamiseks luuakse mittepõllumajanduslikele professionaalsetele kasutajatele ligipääs PRIA hallatavasse e-põlluraamatusse ning vajadusel töötatakse tähtjaks välja ühtne masinloetav failiformaat, mis tehakse kättesaadavaks PTA veebilehel.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: kõikidel professionaalsetel kasutajatel ei pruugi olla teadmisi elektroonilises formaadis andmete sisestamiseks, kuid andmete sisestamiseks on ette nähtud tähtaeg, mille jooksul on võimalik leida teenusepakkujaid ning nõustajaid.

Mõju olulisus: väheoluline, sest andmete säilitamise kohustus on kehtinud pikalt ning valdavalt peetakse arvestust elektroonilises formaadis.

6.8. Kavandatav muudatus: võimalda asjakohaste tingimuste täitmisel pritsida taimekaitsevahendit õhusõidukilt, mis ei ole lennuk ega helikopter. Enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist tuleb teavitada PTA-d (eelnõu § 1 punktid 16 ja 17).

Mõju valdkond: riigiasutuste töökorraldus

Mõju sihtrühmad: PTA, METK

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: põllumajandustootjatel on küll huvi kasutada taimekaitsevahendeid mehitamata õhusõidukilt, kuid kasutajate täpset suurusjärku ei ole praegu võimalik prognoosida tulenevalt tehnoloogia uudsusest, hinnatasemest ja väga piiratud kasutamiseks sobilike taimekaitsevahendite tootevalikust. Samuti eeldab õhusõiduki käitamine lennundusseaduse nõuete täitmist, mis olenevalt õhusõiduki kategooriast võib olla ajamahukas protsess.

PTA jaoks tähendab seni kehtinud keelust erisuse võimaldamine lisanduvat töökoormust toodete hindamisel (taimekaitsevahendi õhust pritsimise lisatingimused, toote infolehe uuendamine ning taimekaitsevahendite registrisse asjakohaste muudatuste tegemine) ja IT süsteemide arendamisel. Taimekaitsevahendite lisahindamine on vajalik, et oleks ligipääs õhusõidukilt kasutatavatele taimekaitsevahenditele. Samuti on vajalik teavituste ja kasutamise järelevalve, mis eeldab kas IT arendusi, mille maksumust ei ole praegu võimalik prognoosida, või vakantset tööjõudu, mille suurusjärku ei ole samuti praegu võimalik ette näha, sest see sõltub asjaomaste taimekaitsevahendite kättesaadavusest (2024. seisuga ei ole registreeritud õhust kasutamiseks ühtki toodet) ja loa taotlejate arvust.

METKi jaoks on oluline olla järjepidevalt kursis valdkonna arengutega ning vajadusel katsetada erinevaid kasutusviise ja uuendada tehnilise kontrolli nõuded seadmetele. Maksumust ja ajakulu ei ole hetkel võimalik prognoosida.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitav mõju võib kaasneda juhul, kui PTA ja METK ei suuda teha vajalikke hindamisi ega koguda teadmisi, mis on olulised valdkonna arenguks ja riskivähendusmeetmete rakendamiseks

Mõju olulisus: keskmine

Mõju valdkond: majandus

Mõju sihtrühm: professionaalsed kasutajad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: muudatusega antakse professionaalsetele kasutajatele investeerimiskindlus sellistesse seadmetesse, mis võimaldavad kasutada taimekaitsevahendeid paiktöötlemisel. Samal ajal saab mehitamata õhusõidukeid kasutada ka külviks, väetise laotamiseks ning seireks. Muutuvate kliima- ja kasutustingimuste oludes võivad mehitamata õhusõidukid tuua põllumajandustootjatele kaasa alternatiivse võimaluse saagi säilitamiseks ja kaitsmiseks, sest võimalik on teha põllul töid ka siis, kui nt vihmajärgel on muld liiga pehme ning rasketehnikaga ei ole võimalik sellel tööd teha. Õhusõidukit kasutav isik peab läbima asjakohased koolitused ning tal peab olema asjakohane luba õhusõiduki kasutamiseks, samuti peab ta teavitama PTA-d õhusõidukilt taimekaitsevahendi kasutamisest, nimetatud nõuded toovad kaasa täiendava aja- ja finantskulu.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: mehitamata õhusõidukilt pritsitakse taimekaitsevahendeid, mida ei ole lubatud õhust pritsida või ei vasta nende kasutamine infolehele ja kasutustingimustele. Nimetatud riskide vähendamist mõjutab asjakohane järelevalve.

Mõju olulisus: väike

Mõju valdkond: elu- ja looduskeskkond

Mõju sihtrühm: avalikkus

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: tegemist on ühest küljest mitte liiga laialdaselt levinud seadmetega, mis võib tekitada kõhklusi ohutus kasutuses. Samal ajal tegeletakse aktiivselt asjakohase õhust taimekaitsevahendi kasutamise valdkonna arendamise ja regulatsioonidega nii maailma kui ka EL-i tasemel. Ka Eestis on teadusasutused huvitatud erinevate seadmete katsetamisest, et tagada elu- ja looduskeskkonna ohutus, vähendada keskkonnakoormust ning säilitada samal ajal konkurentsivõime. Mehitamata õhusõidukilt on lubatud kasutada vaid sellist taimekaitsevahendit, mis on läbinud asjakohase riskihindamise ning mida kasutatakse vastavalt taimekaitsevahendi loal ja asjakohastes õigusaktides sätestatule.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: toodete väärkasutus

Mõju olulisus: väheoluline, sest tegemist ei ole levinud praktikaga ning toodete kasutuskogused on väikesed.

6.9. Kavandatav muudatus: taimekaitsevahendi turustajal, professionaalsel kasutajal ja nõustajal peavad olema asjakohased teadmised ja nende olemasolu tõendab taimekaitsetunnistus. Taimekaitsetunnistus väljastatakse eksami sooritanud isikule (eelnõu § 1 punktid 18 ja 21).

Mõju valdkond: haridus

Mõju sihtrühm: seitse taimekaitsekoolituse korraldavat täiskasvanute koolitusasutust, taimekaitsevahendi turustajad, professionaalsed kasutajad ja nõustajad.

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seni kehtinud korra järgi pidid kõik taimekaitsevahendi turustajad, professionaalsed kasutajad ja nõustajad osalema taimekaitsekoolitusel iga viie aasta järel. Edaspidi muutub keskeks asjakohaste teadmiste olemasolu isikul, sõltumata teadmiste omamise viisist ehk sisuliselt muutub taimekaitsekoolituse läbimine vabatahtlikuks. Muudatuse tulemusel väheneb koolitustel osalejate hulk. Edaspidi väljastatakse taimekaitsetunnistus üksnes eksami sooritatud isikule ja kõik taimekaitsetunnistuse omamisest huvitatud isikud peavad vähemalt iga viie aasta tagant sooritama eksami. Muudatus mõjutab koolitusasutuste sissetulekut, kuna eksamitasu moodustab ainult osa taimekaitsekoolituse tasust. Võib eeldada, et sissetuleku vähenemise tulemusel on koolitusasutustel vähem võimalusi investeerida õppematerjalide väljatöötamisse.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

Mõju olulisus: pigem väike

Mõju valdkond: halduskoormus

Mõju sihtrühm: taimekaitsetunnistuse omanikud, keda 04.04.2025 seisuga oli 4902 isikut.

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: taimekaitsevahendi turustaja, professionaalne kasutaja ja nõustaja peab kehtiva nõude kohaselt uue taimekaitsetunnistuse saamiseks läbima iga kord taimekaitsekoolituse ja sooritama edukalt eksami. Muudatuse tulemusel piisab taimekaitsetunnistuse taotlemiseks vaid eksami sooritamisest. Muudatus võimaldab taimekaitsetunnistust taotleda soovival isikul vähemalt kord viie aasta jooksul säästa aega (kuni kolm tööpäeva) ja raha, sooritades eksami ilma eelnevalt koolitusel osalemata.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

Mõju olulisus: pigem väike

6.10. Kavandatav muudatus: täpsustatakse erinevate sihtrühmade puhul taimekaitsetunnistuse tähendust (eelnõu § 1 punkt 19).

Mõju valdkond: töö- ja halduskoormus

Mõju sihtrühmad: PTA, seitse taimekaitsekoolituse korraldavat täiskasvanute koolitusasutust

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: TaimKS-i § 79 lõike 2 kohaselt koostab koolitusasutus taimekaitsekoolituse programmi, arvestades taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannetest ja vastutusest tulenevaid erisusi, mistõttu taimekaitsetunnistuse õigusliku tähenduse täpsustamisel tehtud muudatuse järel tuleb koolitusasutustel analüüsida oma taimekaitsekoolituse programmi, korrigeerida seda ning esitada uuendatud versioon PTA-le heakskiitmiseks. PTA hindab koolitusprogrammi vastavust nõuetele 20 tööpäeva jooksul. Muudatuse tulemusel suureneb PTA-l ja taimekaitsekoolituse korraldaval täiskasvanute koolitusasutustel ühekordselt töökoormus ja halduskoormus.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

Mõju olulisus: pigem väike

6.11. Kavandatav muudatus: koolitusasutus võib läbi viia taimekaitsekoolituse eksami ilma taimekaitsekoolituse korraldamiseta (eelnou § 1 punkt 23).

Mõju valdkond: töö- ja halduskoormus

Mõju sihtrühmad: PTA, seitse taimekaitsekoolitusi korraldavat täiskasvanute koolitusasutust
Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: seni oli eksamite korraldamine taimekaitsekoolituse korraldamise lahutamatuks osaks ning eksami korraldamiseks ei pidanud eraldi dokumente PTA-le heakskiitmiseks esitada. Muudatuse tulemusel tuleb edaspidi kõikidel koolitusasutustel enne eksami korraldamist eksami ülesehituse ja läbiviimise kord esitada PTA-le heakskiitmiseks. PTA hindab selle vastavust kehtestatud nõuetele 20 tööpäeva jooksul. Eksami ülesehituse ja läbiviimise kord tuleb esitada PTA-le heakskiitmiseks iga kord, kui eksami korraldamises tehakse muudatus. Muudatuse tulemusel suureneb halduskoormus koolitusasutustel, kes seni korraldasid taimekaitsekoolitusi, mille lahutamatuks osaks oli eksam, samuti kaasneb halduskoormus uutel eksami korraldamisest huvitatud koolitusasutustele. Samuti suureneb PTA töökoormus, kes peab eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiitma.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

Mõju olulisus: pigem väike

6.12. Kavandatav muudatus: taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegijate võimalus valida, millises taimekaitseseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses vähemalt kord aastas osalevad, see on kas infopäeval, konverentsil või täienduskoolitusel (eelnou § 1 punkt 30).

Mõju valdkond: halduskoormus

Mõju sihtrühm: tehnilise kontrolli tegijad (kuni 15 isikut)

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: tehnilise kontrolli tegijatel on kohustus täiendada oma teadmisi kord aastas. Seni kehtinud nõuete järgi oli kohustus läbida täienduskoolitus. Täienduskoolituse korraldamine ja kõigile sobiva koolitusaja leidmine on olnud problemaatiline. TaimKS-i muudatusel on positiivne mõju taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegijatele, võimaldades neil oma pädevuse täiendamise kohustust paindlikumalt täita ja osaleda igal aastal õppetegevuses (infopäev, konverents, täienduskoolitus jne) lähtuvalt oma vajadusest ja võimalusest (veebis või füüsiline üritus, tasuta või tasuline jne). Muudatus avaldab positiivset mõju.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

Mõju olulisus: pigem väike

6.13. Kavandatav muudatus: Taimekaitse valdkonnas järelevalvetasu kehtestamine

Mõju valdkond: majandus (põllumajandus, taimekasvatus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamisega tegelevad ettevõtjad, kelle tegevuses on ametliku kontrolli käigus tuvastatud rikkumine ning kelle suhtes tehakse täiendav järelevalvetoiming selleks, et hinnata selle rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt kehtestatakse taimekaitsevahendi turulelaskmise, turustamise ja kasutamise ametliku kontrolli järgse täiendava järelevalvetoimingu tegemise eest järelevalvetasu, mille tasub ettevõtja. PTA andmetel tehti 2024. aastal 9 järelekontrolli taimekaitsevahendite kasutamise nõuete rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks ja 62 turustamise nõuete rikkumise kõrvaldamise kontrollimiseks, mistõttu võib järeldada, et seadusemuudatuse mõju ning selle ulatus ja sagedus on suhteliselt väikesed.

Mõju valdkond: avaliku sektori kulud ja tulud

Mõju sihtrühm: PTA

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: TaimKS-i muudatusega, mida on täpsemalt kirjeldatud käesoleva eelnõu § 1 punktis 33, kehtestatakse taimekaitse ametliku kontrolli järgse täiendava järelevalvetoimingu tegemise eest tasu, et riik ega PTA ei peaks katma ametliku kontrolli käigus tuvastatud TaimKS-i nõuete rikkumiste ulatuse hindamise või kõrvaldamise täiendava kontrollimisega seotud kulusi. PTA andmetel tehti 2024. aastal 9 taimekaitsevahendite kasutamise ja 62 turustamise järelkontrolli, mistõttu võib ütelda, et seaduse muudatusest tulenev mõju on positiivne, ent suhteliselt väike.

6.14. Kavandatav muudatus: kontrollteingu tegemise õigus (eelnõu § 1 punktid 34 ja 35)

Mõju valdkond: järelevalve

Mõju sihtrühm: PTA ning ettevõtjad, kes turustavad taimi, taimseid saadusi, muid objekte ja taimekaitsevahendeid

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: kavandatavad muudatused mõjutavad vähesel määral PTA töökorraldust, sest kontrolltehingute arv oleks väike ja need tehakse üksnes PTA poolt hinnatud riskide või ametile edastatud vihjete põhjal. Samas on kontrollteingu tegemise ettenägemine lisavõimalus avastada (veebi)müügiga seonduvaid rikkumisi. Kavandatavad muudatused toovad kaasa lisakulusid. Järelevalveasutusele tuleb kontrollteingu tegemise võimaluse ettenägemise korral eraldada eelarvevahendid kas teenuse ostmiseks või toodete soetamiseks ja analüüsimiseks. Suurusjärku ei ole võimalik praegu prognoosida.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: järelevalveasutusele ei eraldata eelarvevahendeid või kontrollteingut ei ole võimalik teha seetõttu, et ametnik ei soovi või ei saa seda oma nime kasutades teha ning fiktiivsete andmete kasutamine ei ole võimalik.

Mõju olulisus: keskmine

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Kavandatavate muudatustega kaasneb mõju riigieelarve kuludele ja tuludele. Riigieelarve tulu seisukohalt toovad muudatused kaasa laekumise vähenemise. 2023. aastal laekus riigilõivu fütosanitaarsertifikaatide taotlemise eest 436 449 eurot, 2024. aastal 400 899 eurot ning puidust pakkematerjali, puidu ja muu objekti töötlemise, parandamise ja märgistamise nõuete täitmise üle järelevalve teostamise eest laekus 2023. aastal 19 550 eurot ja 2024. aastal 20 380. Seega jääb nimetatud riigilõivude asemel järelevalvetasule ülemineku korral riigieelarvesse edaspidi laekumata ligikaudu 421 000 eurot. Samal ajal suureneb aga järelevalvetasude laekumine PTA-le, mistõttu on kokkuvõttes teenuse kulud samad ning riigieelarve kulud ja kulud üldjoontes ei muutu.

2024. aastal laekus PTA-le toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluste heakskiidu kehtivuse pikendamise taotluste menetlemise eest 208 048 eurot. Taimekaitsevahendi turulelaskmise lubade menetlemise eest tasuti 2024. aastal 112 033 eurot. Kokku laekus 2024. aastal 320 081 eurot. PTA esialgsete prognooside kohaselt laekub eelnõuga kavandatavate muudatuste kehtima hakkamise järel taimekaitsevahendi turulelaskmise lubade menetlemise eest riigilõivu 34 730 eurot ja taimekaitsevahendite erialase hindamise eest tasu 350 153 eurot (kokku 925 405 eurot). Seega riigilõivude muutmisega ja erialase hindamise tasuga asendamisega riigile lõivudena otse riigieelarvesse laekuv tulu väheneb (laekub 46 550 eurot senisest vähem), kuid PTA-le laekuvate tasude kaudu kasvab lisatulu laekumine (laekub 350 153 eurot rohkem).

Seadusemuudatuse tulemusel jääb seega taimekaitse valdkonnas otse riigieelarvesse laekumata 46 550 eurot, samal ajal suureneb PTA-le tasude laekumine 350 153 euro võrra ning riigi tulu kasvab kokkuvõttes 303 603 euro võrra.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga kavandavate muudatuste tõttu muutub nelja volitusnormi asukoht, muutub üks volitusnorm ning kehtestatakse üks uus volitusnorm.

Tulenevalt eelnõuga kavandavatest muudatustest tuleb kehtestada järgmised määrused:

- 1) regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Järelevalvetoimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2026. aastal“;
- 2) regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise taotluse nõuetekohasuse kontrollimise, toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti erialase hindamise ning taimekaitsevahendi erialase hindamise tasu määrad 2026. aastal“;
- 3) regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade, koolituse kestuse, eksami üleschituse ja läbiviimise nõuded“;
- 5) regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Järelevalvetasu maksmise ja maksmise kontrollimise ning enammakstud järelevalvetasu tagastamise kord“ eelnõu.

Eelnõuga kavandavate muudatuste tõttu muudetakse maaeluministri 8. märtsi 2019. a määrust nr 26 „Taimekaitsevahendite registri põhimäärus“⁴⁴.

Nimetatud rakendusaktid on kavandatud jõustuma samaaegselt eelnõuna kavandatava seaduse jõustumisega, so 1. jaanuaril 2026. a.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2026. aasta 1. jaanuaril.

Jõustumisaeg on kindlaks määratud, lähtudes sellest, et isikutel jääks piisavalt aega tutvuda seaduses tehtavate muudatustega ja teha asjakohaseid ettevalmistusi ning et seaduse rakendusaktide väljatöötamiseks jääks piisav aeg.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse esitamiseks Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskoda, Eesti Taimekaitse Assotsiatsioon, Eesti Talupidajate Keskliit, Järvamaa Kutsehariduskeskus, Räpina Aianduskool, MTÜ Eesti Turbaliit, Põllumeeste ühistu Kevili, Aiandusliit, Transpordiamet, Sendihaldur OÜ, A.Tammel AS, Karitsa Tehnik OÜ, Kuivajõe Talukaup OÜ, Wihuri OÜ, Viru Nõuandekeskus OÜ, Pärnumaa Talupidajate Nõuandekeskus OÜ, Maamasin OÜ, Sike Agri OÜ.

⁴⁴ [RT I, 04.07.2023, 43](#)

Algatab Vabariigi Valitsus 2025. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)